

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Ústav české literatury a komparatistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Josef Šimánek: *Oživé mramory* – ediční příprava a
komentář k souboru povídek**

Josef Šimánek: *Animated Marbles* – editorial preparation
and commentary on the collection of short stories

Anna Staňková

2020

Vedoucí práce: PhDr. Václav Vaněk, CSc.

Ráda bych poděkovala vedoucímu své práce PhDr. Václavu Vaňkovi, CSc. za nesmírně cenné připomínky a konzultace, a dále doc. PhDr. Janu Wiendlovi, Ph.D. za velmi přínosné rady.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia ani k získání stejného či jiného titulu.

V Praze dne 14. 5. 2020

Anna Staňková

Klíčová slova

Josef Šimánek, *Oživlé mramory*, ediční příprava, komentář, ediční řešení, vysvětlivky

Key words

Josef Šimánek, *Animated Marbles*, editorial preparation, commentary editing solution, explanatory notes

Abstrakt:

Cílem předkládané práce je přinést novou ediční úpravu povídkové sbírky Josefa Šimánka *Oživlé mramory*. Součástí této práce je vedle edice sbírky kompletní ediční zpráva a vysvětlivky. Práce se rovněž zabývá dobovou reakcí na sbírku *Oživlé mramory* a přináší krátký přehled života i díla Josefa Šimánka a v neposlední řadě také podrobnější reflexi výše uvedené sbírky.

Abstract:

The aim of the submitted thesis is to bring a new adjustment of edition of a short story collection by Josef Šimánek called *Animated Marbles*. This thesis includes, next to the edition of the collection, complete editorial report and explanatory notes. It is dealing with period response to the collection *Animated Marbles* and it also brings a brief overview of the life and work of Josef Šimánek and last but not least, a more detailed reflection of the collection mentioned above.

Obsah

Úvod.....	6
Komentář a ediční zpráva.....	7
I. Životopis autora.....	7
II. Šimánkova sbírka <i>Oživlé mramory</i> a další autorovy práce.....	9
III. Reflexe souboru <i>Oživlé mramory</i>	17
IV. JOSEF ŠIMÁNEK: <i>OŽIVLÉ MRAMORY</i> (Edice textu).....	23
V. Geneze textu souboru <i>Oživlé mramory</i>	85
V. Ediční řešení.....	93
VI. Vysvětlivky.....	98
Závěr.....	103
LITERATURA.....	104

Úvod

Tato práce je v první řadě novou edicí sbírky *Oživlé mramory*, poprvé vydané roku 1916 a podruhé roku 1920. Text Josefa Šimánka, spisovatele počátku 20. století, je mezi jeho ostatními pracemi výrazný svou komplexní povahou, neboť v sobě mísí prvky antiky, středověku, renesance, exotiky, okultismu, symbolismu a dekadence. Jeho nová edice vychází z prozkoumání dostupných pramenů, z nichž první knižní vydání bylo zvoleno jako výchozí, neboť se domníváme, že nejlépe odráží původní autorský záměr.

Texty jednotlivých povídek tohoto vydání jsme přepsali a edičně upravili v souladu se současnou pravopisnou normou spisovného jazyka, přičemž jsme při práci maximálně respektovali předpokládaný autorský záměr.

Samotný text práce tvoří ediční zpráva k této sbírce. Na počátku představujeme osobnost autora a nastiňujeme širší kontext jeho díla. Dále se věnujeme přímo sbírce *Oživlé mramory*, charakterizujeme ji a poskytujeme informace o genezi jejích jednotlivých povídek. Představujeme úpravy, které v textech proběhly, a přinášíme čtenáři také vysvětlivky.

Součástí práce tvoří poměrně rozsáhlá příloha, a to kompletní přepis sbírky v podobě dle současné pravopisné normy.

Naším záměrem je připravit nové, kritické vydání sbírky *Oživlé mramory*.

Komentář a ediční zpráva

I. Životopis autora

Josef Šimánek se narodil 16. 3. 1883 v Jindřichově Hradci. Jeho otec byl úředníkem městské spořitelny. Po maturitě na gymnáziu zahájil Šimánek roku 1902 svá studia na Univerzitě Karlově v Praze – nejprve se věnoval přírodním vědám a chemii, poté se zaměřil na studium světové literatury a moderní filologie. Roku 1909 získal doktorát na filozofické fakultě (tématem jeho disertační práce byla dramatická tvorba Williama Shakespeara). Již za studijních let se úzce spřátelil s Jaroslavem Vrchlickým. Podnikl cesty do Chorvatska, Itálie a Skandinávie. Krátce působil jako tajemník Českého zemského Svazu cizineckého, následně se věnoval žurnalistice (psal fejetony, kritiky, komentáře) a studiu antiky a okultismu. Roku 1911 založil Knihovnu pro filozofii, umění a život a stal se předsedou Uměleckého sdružení Sursum. O rok později se oženil. Od r. 1917 působil ve skautském hnutí, psal o něm propagační i pedagogické spisy a stal se také čestným náčelníkem Svazu junáků-skautů. Od r. 1924 byl zaměstnán jako knihovník a poté odborový rada v knihovně Státního pozemkového úřadu. Podílel se na chodu Společnosti Jaroslava Vrchlického a mnoho let předsedal Společnosti přátel antické kultury. Na odpočinek odešel roku 1949. V letech 1909-1914 redigoval krátce *Pokrokovou revui*, *Zrcadlo* a olomoucký *Nový obzor*. Roku 1913 založil vlastní obrazový týdeník s názvem *Týden světem* a publikoval v něm mj. své básně, prózy, kritiky i cestopisné texty s vlastními fotografiemi. Kvůli nepříznivé době počátku války ovšem *Týden světem* končí již po prvním ročníku. Užíval pseudonymů Arcanus, Bibiena, Satyr či Rafael Arcanus. Přeložil *Knihy džunglí* Rudyarda Kiplinga (1911) a uspořádal a vydal *Novely* Edgara Allana Poea (1909) a *Zárodky sebevědomí* Bohuslava L. Raýmana (1911). Zemřel 16. 11. 1959 v Praze.

Soustavně publikovat začal již na počátku století, a to zejména básnickou tvorbu, jež v sobě mísila dekadentně symbolistní postupy a dekorativnost, ať už s prvky ironie a sarkasmu, nebo s vlasteneckým apelem. Původní pohádkové motivy nahradilo snové vyobrazení magických světů a reflexe mystických jevů i prožitků. Vytvářel rovněž díla prozaická, kde uplatňoval své hluboké znalosti okultismu a hermetické tradice – a zejména starořeckého života a bájesloví. Je autorem např. básnických sbírek *Ve chvílích světlých i temných* (1902), *Kapky jedu* (1908), *Božstva a kultury* (1910), *Propasti a plameny* (1917), dramatu *Tvář Aigipanova* (1933), románů *Háj satyrů* (1915), *Hudba Acherontu* (1919) a

Bílá paní (1937), povídkových sbírek, např. *Křišťálový pohár* (1908), *Oživlé mramory* (1916, 1920), *Bratrstvo smutného zálivu* (1918) a *Bohové na zemi* (1925), ale také propagačně-pedagogických spisů, např. *Skauting, jeho podstata, význam a etika* (1925), *Skauting a zálesáctví* (1940) nebo biografie *A. B. Svojsík* (1946) apod. Žánrové rozpětí jeho tvorby je tedy poměrně široké, od dekadentně a romanticky laděných básní přes mysteriózní prózy a drama vyzdvihující souznění s přírodou až po skautské příručky a biografie spisovatelů.

II. Šimánkova sbírka *Oživé mramory* a další autorovy práce

Josef Šimánek, autor povídek, románů, básní i dramát, patří k těm autorům z přelomu 19. a 20. století, jejichž dílo je dnes neprávem zapomenuto. Vedle mnoha konvenčních prací s pohádkovou či milostnou tematikou (*Entemenova váza*, 1906, *Božstva a kulty*, 1910) se do jeho díla intenzivně promítl kontakt s dobovou dekadentně symbolistní poetikou a výrazné zaujetí pro antickou kulturu a její obsáhlá znalost – tyto rysy jsou patrné v mnohých sbírkách básní (*Ve chvílích světlých i temných*, 1902, *Sen i skutečnost*, 1906, *Kapky jedu*, 1908), v románech (*Háj satyrů*, 1915, *Hudba Acherontu*, 1919), ale především v povídkových sbírkách *Bratrstvo smutného zálivu a jiná próza* (1918), *Bitva stínů* (1920) a v souboru *Oživé mramory* (1916, 1920), jímž se tato práce podrobněji zabývá.

Soubor *Oživé mramory* obsahuje následujících devět povídek: *Upír*, *Ahmétidin rubín*, *Sedmistrunová harfa*, *Smrt Periklova*, *Svatební dar*, *Smutný faun*, *Don Juan zasněný*, *Smrt Dona Juana* a *Černý rytíř*, které se pokoušíme charakterizovat v kontextu autorových dalších prací – románů *Háj satyrů*, *Bratrstvo smutného zálivu* a samostatně publikovaných povídek *Sokyně*, *Keř Farannův* a *Dryáda* (viz *Bratrstvo smutného zálivu a jiná próza*, 1918).

Tématem próz obsažených v souboru *Oživé mramory* je především tajemství, které je vesměs spojeno s mystickým zážitkem protagonisty; ten se pokouší k jádru tajemství proniknout, ale často je v důsledku své aktivity tajemnou skutečností pohlcován a ohrožován na životě. Těmito protagonisty bývají zpravidla básníci či badatelé, dobrovolně vyhledávající samotu a postavení na okraji společnosti, přežívající bez pevných sociálních vazeb, čímž se stávají extrémně vnímavými, ale i zranitelnými. Postupně se ocitají v situaci, kdy je už nedokáže uspokojit nic ze světa obyčejných smrtelníků, pouze ono mystické tajemství, které přesahuje vše, co dosud znali, a kterému doslova propadají.

Hned v několika případech je ono tajemství koncentrováno do postavy nebezpečné ženy, která vábí osamělé muže a nenechá je vydechnout, dokud neodhalí mystérium její existence. Představuje doslova ztělesnění absolutní krásy, což je v přímém protikladu s všudypřítomnou ubohou, šedivou realitou, která hrdinu unavuje.¹ Kontakt s takovouto bytostí je pro obyčejného smrtelníka nebezpečný, nezvladatelný, neúnosný a přesahuje hranice jeho chápání i vnímání, také proto pro něj v konečném důsledku často bývá smrtelný (např. sblížení s nesmrtelnou kráskou v povídce *Upír* nebo s mumifikovanou

---

1 Tyto obrazy dokonale odpovídají charakteru symbolismu. (V barvách chorobných, 2006, s. 12.)

princeznou v *Ahmétidině rubínu*). Extrémním případem je setkání tváří v tvář se záhadnou cizinkou pronásledující hrdinu po celém světě v románu *Bratrstvo smutného zálivu*, kde protagonista upadá do bezvědomí už při pohledu do jejích očí, ale právě její dotek ho opět vzkřísí k životu; jednalo se totiž jen o zkoušku, zda je způsobilý sloužit Řádu myslitelů a obrozenců.

Podobný charakter mají v Šimánkově tvorbě ženské postavy vytvořené podle vzoru antických mýtů: např. v románu *Háj satyrů* nymfa Chrysis ovládne badatele, který se při kontaktu s ní stává čím dál méně hmotným, malíř v povídce *Dryáda* dokonce zmizí s nymfou kdesi v lesní krajině skrze očarovaný obraz. I přes hrozící nebezpečí nemají okouzlení muži na výběr a musí ony tajemné ženské fantomy nalézt a odhalit. Cítí se k tomu doslova vyvolenými a kontakt s ožívajícími mytickými bytostmi je tím jediným, co dává jejich životu smysl.

Dobově charakteristické postavy neodolatelně svůdných žen („femme fatale“) v Šimánkových příbězích obvykle buď přivodí hrdinovi smrt, nebo jeho úmrtí oplakávají, když už je příliš pozdě (např. krásná Charmione ve *Smrti Periklově*, nedostižná komtesa ve *Smrti Dona Juana*). Svůdní muži naopak získávají přízeň jedné ženy za druhou (oba ústřední muži v *Černém rytíři*, *Don Juan zasněný*) nebo touží právě po té, která jim je nedostupná či o ni musí bojovat s nepřítelem (*Smrt Dona Juana*).

Dalším charakteristickým námětem Šimánkových příběhů je kontakt živých s nesmrtelnými; cesty polobožských či upířských bytostí se podobně jako v antických mýtech protínají s osudy obyčejných smrtelníků, a tato setkání téměř vždy končí tragicky – trestem, zoufalstvím, úmrtím. Láska a smrt se prostupují ve většině Šimánkových příběhů. Opakovaně dochází k vraždě mužského hrdiny ženou (zabití tajemnou ženou v povídkách *Upír* a *Ahmétidin rubín*, otrávení ženou ve *Svatebním daru*) nebo k jeho smrti v důsledku sexuálního vyčerpání. Často také umírá v souboji (*Smrt Dona Juana*, *Černý rytíř*), přivodí si zkázu nešťastnou omylem či náhodou prostřednictvím magického předmětu (*Sedmistrunová harfa*, *Don Juan zasněný*) nebo volí smrt dobrovolně – v tomto případě výjimečně dívka (*Smrt Periklova*). Snad jen v povídce *Smutný faun* nedochází k žádnému úmrtí, ústřední ženská postava je okouzlena sochou fauna, ale nedokáže ho milovat ve chvíli, kdy socha ožívá a nabízí jí skutečnou lásku. Protože dívka odmítá, faun ji navždy opouští a zanechává ji v bolesti a zoufalství – zde umírá pouze symbolicky dívčina naděje na lásku a duševní klid.

Také v pozdější tvorbě – např. v souboru *Bratrstvo smutného zálivu a jiná próza* (1918) bývají nositelkami smrti zpravidla ženy. Například povídka *Sokyně* pojednává o

úkladné vraždě přítelkyně, která přebrala hrdince milence – hrdinka ji vyláká na místo, kde žijí jedovatí hadi, zanechá ji svému osudu a poté se vytrácí.

V románu *Bratrstvo smutného zálivu* pronásleduje hrdinu napříč zeměmi tajemná žena a bezprostředně po každém setkání zemře někdo z hrdinových blízkých. Jak se později ukáže, samotná neznámá musela pokaždé zemřít, aby se nakonec posedmé narodila do plnohodnotného života. Jako by tedy byla velmi úzce provázaná se smrtí. Rovněž velebněška indického kmene, která chtěla prchnout s vězněným milencem, se v poslední chvíli sama připraví o život. Zde smrt představuje jediné možné východisko, neboť byla prokletá a mohla se buď vzdát své lásky, nebo odchodem z rodiště ohrozit celý svůj kmen.

Z celku souboru *Bratrstvo smutného zálivu a jiná próza* se poněkud vymykají pouze povídky *Dryáda* a zejména *Keř Farannův*, v níž lékař vypěstuje životu nebezpečnou rostlinu z lidské krve. Keř je ale spojen s duší zemřelé dívky, a zatímco její duch líbá příchozího milence, dopadají na něj jedovaté květy rostliny, a tak vlastně i jeho smrt opět zapříčiní žena.

Ústředními postavami sbírky *Oživé mramory*, jejíž edici v práci představujeme, bývají opět muži i ženy fascinovaní představitelem opačného pohlaví či zdrcení jeho ztrátou – výjimku tvoří pouze povídky *Sedmistrunová harfa* a *Svatební dar*, v nichž zcela chybí milostná linka a děj se zaměřuje především na titulní magické artefakty. Také v povídce *Černý rytíř* převládá nad erotikou tematika rytířských soubojů na život a na smrt.

Neosobní vypravěč stojí v těchto prózách vždy mimo děj. Častou figurou, zobrazenou v takřka všech povídkách, je však moudrý učitel-zasvětitel, který odhaluje skryté tajemství mladšímu učedníkovi či učednici (rabbi v *Sedmistrunové harfě*, neobvykle sám pohanský *Smutný faun*) a podává tak i vysvětlení záhad čtenáři; jeho mladí svěřenci bývají ale vesměs nerozumní, nevděční a se svými učiteli se dostávají do konfliktu.

Charakteristickým prvkem Šimánkových próz jsou obsáhlé ekfrastické popisy především sochařských výtvorů. Často dochází k ožívání těchto artefaktů (což koresponduje se samotným názvem sbírky *Oživé mramory*), někdy naopak živé bytosti zkamení. K ovidiovským proměnám tu tedy nedochází na hranicích mezi přírodním a lidským světem, ale mnohem častěji na hranici mezi lidskou bytostí a jejím uměleckým obrazem. Ožívá např. socha *Smutného fauna* toužící po lásce, ožívá i socha komtura ve *Smrti Dona Juana* toužící po pomstě, či socha Afrodity ve *Smrti Periklově*, která je bezprostředně po sebevraždě dívky nahrazena právě sochou zemřelé dívky.

Naopak klasický případ metamorfózy přírodního a lidského představuje rostlina v povídce *Keř Farannův* (1918). Tento keř roste díky lidské krvi, kterou lékař Farannos krade potají dívce a veškeré rány zahlašuje zázračnou mastí. Rostlina je tak úzce spojena s jejím životem, a čím je větší a bujnější, tím slabší je dívka. Jakmile keř rozkvétá rudými květy, dívka umírá. Následně zemře každý, kdo se rostliny dotkne, neboť je jedovatá. A navíc uchovává jakýsi přízrak zemřelé, která čeká na svého milovaného – jakmile se ten přiblíží ke keři, dívka se zhmotní a za opadávání květů stráví společně noc. S posledním opadlým květem umírá i milenec pod keřem. V této upírské povídce tedy Šimánek rozvinul svou charakteristickou postavu badatele až k typu šíleného vynálezce, jenž obětuje lidský život pro vypěstování magické rostliny, která navíc dokáže evokovat duši zemřelé.

Častým motivem je také zneužívání zázračných artefaktů s kouzelnými vlastnostmi. Již v románu *Háj satyrů* z roku 1915 se projevuje dobová záliba v drahokamech² a anorganické kráse: existence mytické nymfy je tu úzce spojena s magickým smaragdem a pouze ten, kdo ho získá z nebezpečné jeskyně, se může stát jejím milencem. Kámen tedy představuje jakýsi klíč k tajemné ženě. V jiných Šimánkových pracích se drahé kameny jako významný motiv tematizují už spíše jen dekorativně – např. ženský fantom v povídce *Upír* nosí náhrdelník s granáty, které byly údajně vytvořeny z krve jeho mužských obětí. Významněji zastává úlohu magického objektu např. sedmistrunná harfa ze stejnojmenné povídky, která dokáže přeměnit vysoké tóny v barvy; v jiných povídkách souboru se v této roli objevuje např. zvláštní papír *Černého rytíře*, s jehož pomocí lze opakovaně omládnout, nebo magické a nebezpečné zrcadlo darované jako *Svatební dar*.

Právě zdánlivě obyčejné zrcadlo hraje významnou roli hned v několika příbězích. Nejčastěji funguje jako jakýsi přechod mezi dvěma světy, skutečným a zdánlivým, obyčejným a nadpřirozeným; v této funkci může být až smrtelně nebezpečné (*Svatební dar*, *Don Juan zasněný*). Může představovat bránu mezi světy živých a mrtvých – v románu *Bratrstvo smutného zálivu* vidí hlavní hrdina v černém zrcadle usmívat se své zemřelé příbuzné těsně předtím, než sám upadá do bezvědomí.

Nadpřirozený svět se protagonistům podobně zjevuje také ve snech či v záblescích podvědomí a pro protagonistu takové zážitky bývají matoucí a znejišťující skutečností (vidina odrazující chlapce od ovládnutí *Sedmistrunové harfy*, *Smutný faun* líbající dívku nejprve jen ve snu). V krajním případě mohou tyto snové vidiny dokonce způsobit hrdinovu smrt (ve snu oživující zemřelý komtur ve *Smrti Dona Juana*). Takové pojetí snu ovšem kontrastuje s běžnějšími představami snu jako prostoru k imaginativnímu úniku či

---

² Bednařiková, 2000, s. 17–18.

jako cesty k nalezení (ztraceného) ráje, které bylo charakteristické pro symbolistní poetiku.³

Klíčovou roli hraje hrdinčin sen také v samostatné povídce *Sokyně*, ačkoliv je relativně obyčejný. Představuje pro ni možnost, jak se pohodlně zbavit své sokyně v lásce, když ji vyláká na osamělé místo, kde žijí jedovatí hadi, kteří tuto konkurentku zahubí. Tímto snem se potom hrdinka inspiruje i ve skutečnosti. Sen je tu tedy vlastně předznamenáním či předtuchou, východiskem tragického činu.

Protagonistovu oscilaci na hranici vědomé a snové skutečnosti zpravidla dotvrzuje nějaký smyslový důkaz – např. v románu *Bratrstvo smutného zálivu* navštěvuje hrdinu v noci přitažlivá kněžka a zase tajemně mizí, jako by šlo o pouhý sen; ráno však hrdinovi přátelé cítí fialkovou vůni, která ženu provázela.

Obdobným případem je obraz krajiny v povídce *Dryáda*. Malíř si pozve přátele na besedu a představí jim své dílo, ve kterém všichni vidí pouze krajinu lesa; sám malíř však na obraze spatří i lesní vílu, jako by to byla jeho halucinace. Kromě něj ji vidí ještě nejmladší z jeho přátel, ačkoli si svůj zážitek neumí rozumově vysvětlit. Jednoho večera se víla zjeví malíři v místnosti, rozmlouvá s ním, a když zmizí, zůstane po ní květina jako hmotný důkaz. Nakonec jeho přátelé jednoho dne naleznou prázdný ateliér, obraz samotné lesní krajiny a šatstvo, které u obrazu malíř zanechal.

Zmíněné motivy tajemství, samoty, podvědomí, snění i smrti jsou typické pro texty moderny devadesátých let, inspirované dekadencí a symbolismem. Podobně charakteristická je i otevřená erotičnost, prolínající celou sbírkou, či obliba ezoterismu a oblíbený motiv masky, která vyjadřuje dobové nálady – pocity strachu ze světa, odvrát od něho, nejistotu a kolísání.⁴

Právě prostředí maškarního plesu bývá často využíváno pro osudová setkání s fantomy – například v povídce *Upír*, v níž hrdina i jeho femme fatale pohrdají společností, porušují pravidla a rozmlouvají spolu jako staří známí. Právě po účasti na plese přízračná žena skutečně odkládá svou masku a stane se upírkou, která hrdinu připraví o život.

O několik let později Šimánek znovu využil motivu masky v románu *Bratrstvo smutného zálivu* – na maškarním plese tajemná žena oznámí hrdinovi, že přítel, na něhož čeká, právě zemřel, a bezprostředně poté zmizí. Sama ale představuje hned několik tváří

---

3 V barvách chorobných, 2006, s. 12.

4 Srov. Bednaříková, 2000, s. 18.

jediné bytosti, opakovaně umírá, aby získala plnohodnotný život. Hrdina ji potkává častokrát, a přestože se pokaždé skrývá v jiném „závoji“, bezpečně ji poznává. Stejně jako protagonista povídky *Upír*, i on bez problémů odhalí svou tajemnou neznámou i v přestrojení, zřejmě proto, že oba k těmto ženám upínali celou svou existenci a cítili se s nimi hluboce propojení.

Specifická jsou také jména postav ve sbírce, která působí exkluzivně, jedinečně a buď vycházejí z tradičních kulturních vzorů (*Leporello*, *Don Juan*), nebo odrážejí autorův zájem o antiku (*Perikles*) a o tradiční romantické prostředí (*Don Esteban*, *Doña Sól*). Zvláštní případ představuje mytická hrdinka s poměrně běžným jménem Judita Lambertónová v povídce *Upír*, která je jakožto jediná ze sbírky zasazena do staré Prahy.

Naopak v románu *Bratrstvo smutného zálivu* (1918) hraje Praha ústřední roli ve spirituálním přerodu společnosti, který plánuje tajný Řád uskutečnit právě tam, jakožto v centru světové kultury a inteligence. Vyvolený hrdina Oldřich Brázda a jeho přítel Jan jsou těmi, kdo celou revoluci zahajují. Právě v tomto románu dochází k proměně autorovy tvorby: více se opírá o prostor a okolnosti vlastního života, reflektuje aktuální dění, ale i nově vznikající, na počátku 20. století velmi populární tajná společenství či lóže⁵ s mystickým a okultním zaměřením, inspirované francouzskými martinisty⁶ a rosenkruciány.⁷

Toto okultistické hnutí se v Čechách objevilo přičiněním Julia Zeyera, který se jím inspiroval během pobytu v Paříži v sedmdesátých letech 19. století; právě díky těmto zkušenostem jeho prózy dostaly spiritualistický nádech. Zeyer byl v podstatě vnímán jako patron dekadentů 90. let.⁸ Setkával se s různými reprezentanty hermetického hnutí okolo

---

5 Bednaříková, 2000, s. 24. Pynsent k tomuto tématu dodává: „Jeden z pro Čechy nejdůležitějších zdrojů ezoterického myšlení je ztělesněn v rosenkruciánství a svobodném zednářství. ...svobodné zednářství bylo v monarchii „pouze tolerováno“ a až do založení Československa mu nebyl umožněn rozkvět. De facto stejně jako bylo v nové republice vlasteneckou módou opustit katolickou církev, bylo stejným patriotickým činem stát se svobodným zednářem.“

6 Martinismus (známý také jako ezoterismus či ezoterní křesťanství) podle Nakonečného (1991: 8) proklamoval odpoutání se od empirického světa i každodennosti, vycházel z touhy člověka po poznání „vyšších světů“ a potřeby „rozšířeného vědomí“. Jako jiné podobné systémy nabízel i „pravý“, přirozený způsob, jak tyto touhy naplnit. Nakonečný to upřesňuje následovně: „Lidé uspokojují tuto nutkavou touhu mnoha falešnými způsoby, extatickými formami života, které mají podobu nepravé mystiky, nebo těmi, které poskytují některé druhy hudby, sex a dionýzský způsob života vůbec, požíváním drog a různými jinými způsoby úniku ze skutečnosti. Martinismus nabízí tomuto přirozenému hladu člověka přirozený duchovní „chléb“, jímž je křesťanský esoterismus, velkolepá syntéza západního esoterismu vůbec. Inicie, kterou martinismus podává, má člověka pouze uvést na „cestu“ za vyšším poznáním, jehož cílem je mravní přeměna člověka“ (1991: 4). Toto poznání představuje dokonalou jednotu s životním stylem, souhrn myšlení, citění a chtění (1991: 5).

7 Pynsent, 2008, s. 400–401.

8 Pynsent, 2008, s. 399.

nejznámější české lóže Modrá hvězda sídlící v bytě Gustava Meyrinka – jejím zakladatelem byl nejaktivnější vykladač okultismu Karel Weinfurter, mj. přítel Josefa Šimánka či malíře Josefa Váchala, který často výtvarně doprovázel právě Šimánkova díla.⁹ V devadesátých letech Meyrink zasvětil Weinfurtera a jeho přátele do idejí pomyslného anglo-indického Bratrstva Smutného Zálivu, které se jevílo atraktivní zejména proto, že mělo být v daleké minulosti údajně založeno v Praze.¹⁰ Středověké kroniky totiž podle tradice odvozovaly název Prahy od „prahu“, což podle Weinfurtera naznačovalo existenci „vchodu do podsvětí“ právě v hlavním městě.¹¹ Josef Šimánek tyto představy, které zůstávaly přítomné i v mnoha dalších desetiletích,¹² rozvíjel v tom smyslu, že Praha jakožto „srdce Evropy“ se měla stát centrem okultistického hnutí celého civilizovaného světa. Jeho *Bratrstvo smutného zálivu*, založené na těchto představách, je považováno za jednu z nejvýznamnějších českých okultních próz.¹³

Povídky v souboru *Oživé mramory* jsou tedy převážně dekadentního ladění s prvky exotiky, okultismu, mystiky. Odlišný charakter má pouze próza *Smutný faun*, v níž je obsáhle líčena nedotčená příroda v kontrastu s umělým, nepřirozeným velkoměstem, a možnosti přírodní existence ve vztahu k životu svobodné dívky. Námětem této povídky je nevinnost a čistota ústřední hrdinky, splývající s nedotčeností přírodní krajiny. Zato v povídkách *Smrt Periklova* a *Don Juan zasněný* převládají milostné motivy a společně s povídkou *Upír* reprezentují nejvypjatější erotiku z celé sbírky.

Jak již bylo řečeno, následující soubor povídek *Bratrstvo smutného zálivu* představuje určitý posun v Šimánkově tvorbě. Dominantně v ní ovšem přetrvávají Šimánkova oblíbená témata z minulosti: antické slavnosti boha Dionýsa, po nichž následuje souboj dvou *Sokyn* o milence, nebo opojení přírodou v podobě lesní víly *Dryády*, která umožní malíři konečně vidět svět v plné kráse. Využívá také již použitých motivů a námětů z dřívějších let (maska, mytická žena), a jiné ještě umocňuje (badatel pěstující vražednou rostlinu, oživující víla z obrazu malíře). Někdy však přichází i s úplně novou látkou.

Nově se tu objevují především ženy chápané jako nositelky smrti. Jsou jimi např. ženy-kněžky jako řídicí článek tajemného indického kmene. Tento kmen uctívá boha

---

9 Pynsent, 2008, s. 400–401.

10 Pynsent, 2008, s. 400.

11 Pynsent, 2008, s. 400–401.

12 Pynsent, 2008, s. 401.

13 Tamtéž

slunce a bohyni měsíce, a právě ženy jako představitelky lunárního principu mají v kmenové hierarchii významné postavení. Šimánek zde postihuje kontrast zdánlivě primitivní tradice domorodců, kteří nemají problém obětovat evropské návštěvníky svým bohům, ale zároveň oplývají velkou inteligencí a vzdělaností, jak je vidno z jejich bohaté kultury a literatury. Novinkou je také to, že do role umělce je postavena žena, velekněžka, která píše básně, nikoli konvenčně zasněný a romantizující básník.

Poprvé v autorově tvorbě jsou tu výrazněji tematizovány i mimoevropské národy (dosud zastoupené pouze postavami reprezentujícími hermetickou tradici starého Egypta). Kromě kmene přežívajícího kdesi v Indii doprovází hrdiny *Bratrstva smutného zálivu* černý a žlutý otrok – což je spojení, které bychom dnes už vnímali velmi nepatříčně jak z hlediska označení barvy kůže, tak i otrockého vztahu k bílému pánovi. Avšak dominance bílé rasy tu jinak není zdůrazňována.

Kupení okultních motivů vrcholí právě v tomto románovém textu, jednak v přísném společenství domorodých Indů s kněžkami, oběťmi a božstvy, které by bylo možno nazvat sektou, jednak (a především) tajným Řádem filosofů, který usiluje o nalezení „vyšší pravdy“ a o obrodu světa pomocí spiritualismu.

III. Reflexe souboru *Oživé mramory*

Soubor *Oživé mramory* se dočkal kritických reflexí až po svém druhém vydání roku 1920. Jejich autory byli např. Jindřich Vodák, Jan Havlasa či Jan Vrba.

Jan Vrba se v příspěvku *Dvě podezřelé knihy* ostře vyhranil hned proti dvěma dílům Josefa Šimánka, souboru *Oživé mramory* (1916), ale především vůči autorovu předcházejícímu románu *Háj satyrů* (1915), v němž našel motivy z románu Henryho Ridera Haggarda *Ona* (1907);¹⁴ podle Vrby se zde Šimánek vědomě dopustil plagiátu. Označuje obě spisovatelovy knihy za „průměrné“¹⁵ a nehodné hlubší reflexe, proto je prý literární kritika jen „zcela povrchně a přehledně přijala“;¹⁶ přesto knihy reflektuje z důvodu „národní a literární cti“.¹⁷

Vytýká Šimánkovi samotnou hlavní zápletku *Háje satyrů* opírající se o „ošuntělý“¹⁸ motiv nálezu rukopisu a věnuje značnou pozornost obdobným motivům jeskyně, resp. vulkánu s pozoruhodnými vlastnostmi a vzácné soše nymfy, které mohli evokovat zmiňovaný román *Ona*. Jiné konkrétní podobnosti obou děl Vrba nejmenuje, tyto dvě shody však přesto označuje za „markantní“ a zcela vylučuje „náhodnou podobnost“ mezi díly.¹⁹

V souboru *Oživé mramory* shledává Vrba jako problematickou postavu vždy černě oděného rytíře, který prý jasně odkazuje na vždy bíle zahalenou postavu u Haggarda, a rovněž se mu zdá „podezřelá“ podobnost Šimánkem užitého jména Amaryllis se jménem Amenarta u Haggarda.²⁰ Vrba dokonce v jednom případě chybně jmenuje kritizovaného autora (Šimáček m. Šimánek). V závěru své reflexe pak poukazuje na možné „nebezpečí“ takových knih pro neinformované čtenáře-cizince a vyzývá Josefa Šimánka k objasnění svých prací, načež nazývá průměrným i zmiňovaného Henryho Haggarda.²¹

---

14 Sir Henry Rider Haggard (1856–1925), populární anglický autor dobrodružných a fantastických románů. Román *Ona* (*She*, 1887) byl prvním dílem série próz o bílé královně Ajše, která ovládá ztracenou říši v africkém vnitrozemí. Čtivá a čtenářsky úspěšná próza se dočkala řady zfilmování (poprvé již roku 1908 a během následujících deseti let hned pětkrát). Český překlad románu pochází z roku 1907 a pořídili ho pro Ottovo nakladatelství V. P. Clannerová z Engelshofu a O. G. Paroubek. Naposledy romány o Ajše vydalo pražské nakladatelství Ivo Železný v letech 1993 a 1994 v edici Rodokaps (sv. 46 a 85).

15 Vrba, Jan: *Dvě podezřelé knihy*. *Pramen*, roč. 1, č. 2, 10. 2. 1920, s. 86.

16 Tamtéž

17 Tamtéž

18 Tamtéž

19 Tamtéž

20 Tamtéž

21 Tamtéž

Jan Havlasa reaguje na předešlou kritiku Jana Vrby, označuje ji za nespravedlivou, neopodstatněnou a distancuje se od ní: „Jan Vrba, najednou po pěti letech, viní z plagiátu knihy, s nimiž veškerá kritika dávno se vyrovnala, a z nichž jedna byla tehdy počtána cenou z nadání Turkova; a činí tak proto, že to vyžaduje národní a literární čest“.²² Usuzuje, že Šimánek pouze využil několika dostupných motivů, které se běžně objevují v různých dílech a také prý budou jistě používány i v budoucnu, což nelze nazývat plagiátorstvím, neboť na to má každý autor svobodné právo.

Jan Vrba pohotově odpověděl na Havlasův příspěvek, ale spíše než samotné reflexi díla se věnoval popisu jakýchsi nečestných praktik redakce a samotného Havlasy. Považuje se za ukrivděného, neboť prý měl nejčestnější úmysly, a přesto s ním bylo zacházeno nespravedlivě.²³

Po obšírném úvodu přechází k samému jádru – obhajuje svůj posudek a dobré úmysly, prý nemínil autora poškodit ani urazit.²⁴ Poté opravdu detailně ospravedlňuje svá tvrzení: „Nepravím také, že spáchal vědomý plagiát, nýbrž že se nelze ubránit podezření, že tu byl spáchán vědomý plagiát“,²⁵ která ale i přes toto objasnění mohou znít stále stejně jako odsouzení Šimánkova díla.

Sám reflektovaný autor se k situaci vyjádřil dodatečně následujícím způsobem: „Není knihy pod sluncem, již by nebylo lze dokazovati plagiát touto metodou. Jako mně vytýká vulkány a propasti, mohl by najíti podezřelou podobnost mezi knihami, kde lidé plují po řece, slézají hory, jezdí po rovině v automobilech.“²⁶ Poté poukazuje na fakt, že v žádném „slušném listu“²⁷ nebyli ochotni Vrbovy posudky „plné nepravd a velkolepé myšlenkové akrobatiky“²⁸ vydat, proto snad Vrba založil periodikum vlastní.

Nakonec Šimánek uvádí jeden ilustrační příklad Vrbova omylu, kdy nesprávně četl mezi řádky povídky (ač sám toto jednání odsuzoval): „píše, že můj Černý rytíř je vždy černě oděn (což je naprostá nepravda, v mé novele není o tom nikde ani zmínky!)“.²⁹ V závěru Šimánek zmiňuje zvláštní praktiky Jana Vrby související právě s plagiátorstvím, o nichž „psal před časem význačný list kritický“.²⁹

---

22 Havlasa, Jan: Veřejný život. *Pramen*, roč. 1, č. 5, 10. 5. 1920, s. 238.

23 Tamtéž

24 Havlasa, Jan: Veřejný život. *Pramen*, roč. 1, č. 5, 10. 5. 1920, s. 239.

25 Havlasa, Jan: Veřejný život. *Pramen*, roč. 1, č. 5, 10. 5. 1920, s. 240.

26 Šimánek, Josef. *Nové Čechy*, roč. 3, 1919/20, s. 331.

27 Tamtéž

28 Tamtéž

29 Tamtéž

K samotnému *Háji satyrů* se dále vyjádřil například Karel Sezima. Charakterizuje ho jako „dějově rušnější“ a „slohově pestřejší“ ve srovnání se skladbou *Eurydike* Alfonse Bresky, která je rovněž okultního obsahu.³⁰ Zdůrazňuje pozoruhodnou dvojakost hlavního hrdiny jakožto vědce a básníka v jedné osobě, který rekonstruuje mýtus o bájně nymfě Chrysidě představující zosobnění absolutní lásky.³¹ Hrdina zde mísí objektivní vědecké zkoumání s básnivou symboličností mytologie. Sezima toto spojení oceňuje, ale nakonec ho hodnotí jako nedostatečné, nedořešené a celý román tedy jako vnitřně nesoudržný.³²

Dále poukazuje na četné epizodní děje a popisy, které podle něj spíše rámcují hlavní námět, resp. jsou pouhými ornamenty bez výraznější významové perspektivy. Šimánkovu ideu hodnotí jako mnohem závažnější, než jak to obvykle bývá u beletristů jeho doby, ale také jako výrazně převyšující jeho dosavadní vyjadřovací schopnosti.³³ Kritizuje zejména autorovu nedůslednost, mimo tematickou oblast i v rovině stylové: „Nepopíratelná snaha vyjadřovat se osobitě, výrazně a svěže často povolila a nepříjemně se rozlila v písčínách slohu žurnalisticky zprahlého a plochého.“³⁴

Závěrem se Sezima snaží vytušit autorský záměr, kterým snad bylo poukázat na důležitost intuice ve vědeckém bádání, ačkoli hrdina teprve ve chvíli své smrti dosáhne požadovaného cíle výzkumu. Na praktickém příkladu tak mohl chtít demonstrovat nebezpečí, které hrozí „jednostranné rozumové práci“ poháněné bouřlivou vášní u ženské hrdinky románu Alice Burtonové.³⁵

A. H. (zřejmě Antonín Hartl) přinesl v *Nových Čechách* stručné zhodnocení dalšího Šimánkova díla, *Hudby Acherontu* (1919), podle něj „asi prvního českého románu z řeckého života“; srovnává ho právě s *Hájem satyrů*.³⁶ V porovnání s ním vyzdvihuje v *Hudbě Acherontu* především věrné zobrazení každodenního řeckého života – obraz člověka pohybujícího se „v gymnasiu, v umělecké dílně i na společenských zábavách“,³⁷ „delikátními tahy“³⁸ vykreslený „vkusný milostný románek“,³⁹ až „podivuhodně, archeologicky přesné“,⁴⁰ líčení dobového kulturního prostředí a náročné dialogy o životě,

---

30 Sezima, Karel: Tři prósy o námětech okkultních. *Lumír*, 1916, s. 173.

31 Sezima, Karel: Tři prósy o námětech okkultních. *Lumír*, 1916, s. 173–174.

32 Sezima, Karel: Tři prósy o námětech okkultních. *Lumír*, 1916, s. 174.

33 Sezima, Karel: Tři prósy o námětech okkultních. *Lumír*, 1916, s. 175.

34 Tamtéž

35 Sezima, Karel: Tři prósy o námětech okkultních. *Lumír*, 1916, s. 174–175.

36 A. H. (Antonín Hartl). *Nové Čechy*, roč. 3, 1919/20, s. 89.

37 Tamtéž

38 Tamtéž

39 Tamtéž

40 Tamtéž

kteře mohou evokovat filozofická pojednání řeckých myslitelů. Tento „drobný románěk“⁴¹ dokonce A. H. označuje za nejlepší Šimánkovu prózu vůbec.

Jaromír Borecký, blízký přítel autora, hodnotil „duchaplný román“⁴² *Háj satyrů* jako uměleckou senzaci pro čtenáře a dílo hodné uznání kritiků. Vyzdvihl v díle „smělou básnickou koncepci“⁴³ a neodpustil si ani konvenční floskuli o tom, že každé autorovo dílo je lepší než to předchozí. Podle něj povídky *Oživlých mramorů* v sobě „vyhrocují eleganci, dobrodružství přeraffinovaných smyslů, grandezza gesta a cit pro čest až k britkosti rapíru“.⁴⁴ V závěru autora staví na úroveň takových jmen jako Edgar Allan Poe, Jules Barbey d'Aurévilly nebo Oscar Wilde.

Většina kritiků tedy sbírku *Oživlé mramory* vnímá v kontextu předchozích děl Josefa Šimánka, zejména ve vztahu k těsně předcházejícímu románu *Háj satyrů*. Shodně si všimají mysticko-okultního zabarvení jeho próz, autorova zájmu o antiku a exotické kraje a jeho líčení i práci s motivy označují jako vkusné až elegantní.

Prestižnější dobové kritiky se dočkávala básnická tvorba Josefa Šimánka – např. sbírku ze stejného období *Propasti a plameny* (1917) komentovali Arne Novák a Jiří Karásek ze Lvovic. Autorovi byla opět vytýkána přílišná inspirace u svých vzorů domácích i cizích, zejména nápadný vliv parnasistů, a naopak nedostatečná hloubka citová i myšlenková.

Arne Novák v Šimánkově poezii postrádal „pevnější oporu“⁴⁵ a hlubší „citové vzrušení“⁴⁶. Odkazoval rovněž na podobné vyznění „blahovolné“ předmluvy Jaromíra Boreckého, kterou doprovodil sbírku *Propasti a plameny*.⁴⁷ Charakterizoval Šimánkovu práci spíše jako dekoraci přejaté lyrické látky a její proměnu v básnickou arabesku: „... spokojuje se duševními stavy a jejich odstíny tak, jak je přejal z rozsáhlé slovesné tradice parnasistů a novoromantiků, vida básnický svůj úkol v tom, aby k nim hledal dekoraci a zároveň, aby je změnil v arabesku. Egypt, bible, rytířský středovek, renesance, rokoko, jmenovitě však sentimentální Řecko s odumírajícími a násilně kříšenými zástupy

---

41 A. H. (Antonín Hartl). *Nové Čechy*, roč. 3, 1919/20, s. 89.

42 Borecký, Jaromír. *Topičův sborník literární a umělecký*, roč. 3, 1915/16, s. 474.

43 Tamtéž

44 Borecký, Jaromír. *Topičův sborník literární a umělecký*, roč. 3, 1915/16, s. 475.

45 A. N. (Arne Novák): *Literatura. Lumír*, roč. 46, 1917/18, s. 232.

46 Tamtéž

47 Tamtéž

erotických božstev a polobožstev hoví Šimánkovu dekoračnímu sklonu.“⁴⁸ Nicméně již tento částečný výčet pestré škály Šimánkových zdrojů podle Nováka bezpochyby svědčí o jeho schopnostech, třebaže se nedržel v mezích daného útvaru. To může vypovídat o autorově inklinaci spíše k próze, která tvoří větší část jeho díla a také je lépe přijímána kritikou. V závěru své reflexe Novák kladně hodnotí dozrávání Šimánkových veršů v průběhu let od vydání první sbírky *Božstva a kulty* (1910): „Avšak jen kritik velmi nespravedlivý mohl by zamlčeti, že výraz Šimánkův od *Božstev a kultů* značně zhutněl a zjadrněl; jmenovitě jeho znělky v pečlivém svém akademismu láskyplně hlazených alabastrů náleží formálně k nejlepšímu, co bylo po česku za poslední desetiletí napsáno v tomto nedůtklivém útvaru.“⁴⁹

Jiří Karásek ze Lvovic se k Šimánkově poezii vyjadřoval obdobně, rovněž on v jeho díle postrádá prohloubenější odraz autorových vnitřních stavů; předpovídá však básníkův rozvoj v budoucnosti, a to zejména vzhledem k postupnému odvratu od umělosti k přírodě.⁵⁰ Odkazuje rovněž na Jaromíra Boreckého, který staví Šimánka do protikladu k „dekadentům devadesátých let“ a považuje ho za mnohem méně „morbidního a nachořelého“. Karásek tento názor vyvrací a uvádí příklady několika Šimánkových prací, které naopak k dekadentnímu vidění světa směřují.

Jeho charakteristiky jednotlivých básní se rovněž neliší od Novákových; používá termínů jako „teplá vznícenost“, „vonná exotičnost“ či „barevná dekorativnost“.⁵¹ Zabývá se i autorovou rétorickou schopností a obratnou veršovou technikou, které explicitně oslavuje: „Josef Šimánek traktuje své legendární a helénistické motivy jiskřivou, barevnou, hudební, rozvlněnou rétorikou, bezvadnou rytmickou, pěkně zformovanou, sytou technikou. Jeho obrazy jsou vybrané krásy, jsou jako ‚jiskry na opálu vykřesané‘, jeho poezie jest jedinou ‚rudou slavností rozkoše‘. Tento formový hédonismus je hlavní charakteristikou Šimánkovou.“⁵² Vkládá do autora naději, že jeho básně projdou vývojem, až jejich obraznost nahradí reálné pozorování, barevnost vystřídá intuitivnost, a současné deskriptivní verše se stanou „vnitřními“.⁵³ Tehdy se stane podle Karáska „básnickým tvůrcem“ v pravém slova smyslu.⁵⁴ Okrajově se zmiňuje také o sbírce *Oživlé mramory*, v níž jako nejzdařilejší vyzdvihuje povídky *Smutný faun* a *Don Juan na hřbitově* (*Smrt Dona*

---

48 A. N. (Arne Novák): *Literatura. Lumír*, roč. 46, 1917/18, s. 232.

49 Tamtéž

50 Karásek ze Lvovic, Jiří: Trojí debut veršem. *Moderní revue*, roč. 24, 1917/18, s. 285.

51 Karásek ze Lvovic, Jiří: Trojí debut veršem. *Moderní revue*, roč. 24, 1917/18, s. 284.

52 Tamtéž

53 Karásek ze Lvovic, Jiří: Trojí debut veršem. *Moderní revue*, roč. 24, 1917/18, s. 285.

54 Tamtéž

Juana), které jsou dostatečně „smělé“, „výrazné“ a autor v nich prý dokázal „několika rysy vztyčit celou postavu“.⁵⁵

Reflexe Šimánkovy poezie se tedy vesměs shodují na přílišném čerpání inspirace od svých zdrojů a spíše dekorativních schopnostech, na nedostatečné hloubce a citovému obsahu, nicméně upozorňují na jeho vývoj v průběhu let od vydání první sbírky a na potenciál, od něhož očekávají další rozvoj v budoucnosti.

V dalších letech se však na Šimánkovu tvorbu spíše zapomínalo. Jeho ambivalentní kritickou reflexi připomněl např. Ivan Wernisch, podle něhož je Šimánek „zjev velmi komplikovaný“⁵⁶ a proto obtížně uchopitelný pro kritiky. Považuje za zasloužená jak hodnocení negativní („fantasmagorická splácanina“, O. Šimek),⁵⁷ tak i pozitivní („Právě to protínání a směšování různých žvlů tvoří zvláštní půvab“, J. Borecký).⁵⁸ I Wernisch připomíná bohatství Šimánkových kulturních zdrojů od Bible, renesance a rokoka až po Egypt a zejména antiku a v závěru dochází k názoru, že tento autor představuje pro literární historiky jakési „neurčité zjevení, fantóma“,⁵⁹ jenž bude překvapovat, neboť v sobě skrývá opravdu netušený osobitý potenciál. Básnické tvorbě Šimánkově se ve svých monografiích věnovali např. Luboš Merhaut v *Cestách stylizace* (1994) či Ivan Odilo Štampach v esejistickém souboru *Tušili světelné záplavy* (2001).

---

55 Karásek ze Lvovic, Jiří: Trojí debut veršem. *Moderní revue*, roč. 24, 1917/18, s. 285.

56 -iw- (Ivan Wernisch): Josef Šimánek. *Literární noviny*, roč. 2, č. 5, 31. 1. 1991, s. 10.

57 Tamtéž

58 Tamtéž

59 Tamtéž

IV. JOSEF ŠIMÁNEK: *OŽIVLÉ MRAMORY* (Edice textu)

Prolog

I.

Snů plachty z purpuru teď větrům rozpínám,
na vlnách azuru a pěnách mléčné dráhy,
vstříc ostrovu, kde kráčí fantom nahý,
by used k mramorovým hostinám.

Šum vodotrysků s hudbou splývá tam
a asfodely dýší ve vzduch vlahý,
kde lásky zpozděné, i ty, jež vzkvetly záhy,
svěřují tajemství svá mlčenlivým tmám.

Studánku žulovou tam břečťan obrůstá
a nad proudem, hle, Dafnis zkamenělý
zmatenou Chloé líbá na ústa.

Teď slyš! Strun zvuky šerem proletěly!
Mramory vztyčují se pod cypřiši
a slyšíš fléten hlas a cinkot číší.

II.

To život náhle vchází v háje stinné
a v květy růžové se asfodely mění,
a Paní snů a božských opojení
uléhá v lasturu jak v perleťové kliné.

Do zlatých pohárů proud z amfor plyne,
vrcholky platanů jde divné chvění,
krev jása divoce a vášnivě se pění,
za hudby zříděl, jež se do tmy řine.

Dech dráždivý jde z fialkových trsů.
A číše, nesoucí tvar lebky i tvar prsu,
jak smály by se, když se v úder zvednou.

A modrou nocí zlatý měsíc pluje,
co bílý mramor v červeň oživuje
a růže mrou a v štíhlých vázách blednou.

III.

V té chvíli v trikliniu usedám
uprostřed fantomů, svých urozených paní,
a nahý jako faun a s břechťanem kol skrání,
ku slávě přízraků svůj pohár pozvedám.

A květy purpurné, jež uloupil jsem tmám
a které vyrostly na erebovské pláni,
za pohled lascivní a žhavé pousmání
do zlatých kadeří teď vplétám hetérám.

Tu vprostřed mramorů a mrtvých veselí
tě volám radostně, můj druhu, příteli,
jenž příliš poznals klam všem věcí živoucích:

Pojď! Vím, oč nad život ten mramor je ti bližší,
jenž hrdou mrazivost svou shlíží v žáru číší,
kamenné srdce v láskách horoucích!

Upír

Judita Lambertonová. Tak jmenovala se žena, jež proslula nespoutaností vášně a prostopášností života, jež andělskou krásou dotýkala se nebes a velikostí duše sestupovala do pekel, a jež zemřela dříve, než dosáhla věku třiceti let. A mezi těmito dvěma krajními body zářil a žhnul život plný ohně, plný pozemských darů rozničené krve, život kvetoucích růží, život hlubokého a rytmického dechu matky země, šťastné a vášnivě usměvavé pod dotekem velkého boha Pana. Nesmrtelná a vždy okouzující marnost, zavěšená mezi dvěma věčnostmi, věčností zatracenců a věčností blahoslavených, stejně blízká oběma a obdařující obě stejně spravedlivě duchaplným výsměchem. Tato skvělá a ojedinělá polarita divoce rozkvetlého ženství Judity Lambertonové, jejíž cesta životní poznamenána byla širokými pruhy vášnivě kvetoucích máků, nesoucích na svých krvavých vlnách a pohřbívajících pod nimi kocábky ubohých mužských existencí – tato skvělá polarita zaměstnávala mocně literaturu své doby a působila, že v čas, kdy Judita v Praze žila, nebylo zájmu, který by byl převyšoval zájem o ni. Duše vzrušené a neklidné bádaly v jejím životě, rády se jím okouzlovaly, a básníci inspirovali se jím k silným dílům. Judita Lambertonová nezanikla ani po své smrti. Naopak. U duchů hlubokých a roztoužených po intenzitě života vyvolávala vzpomínka na ni nostalgické sny, a archivy, v nichž bylo lze nalézt doklady týkající se jejího života, byly vyhledávány originálními literáty a originálními viveury. Existovalo ostatně několik životopisů této ženy, která plně zasluhovala, aby stála v dějinách lidstva po boku nejslavnějšího svědce, jemuž se úplně rovnala mohutnou silou své bezohledné vášně, úžasnou a přímo zázračnou virtuózností života, genialitou ve volbě a dobývání vysokých požitků zasvěcenců Afroditinyh, nesmírnými a umělecky vyvrcholenými triumfy v získávání a rozdeptávání srdcí. Básníci, letopisci, kulturní historikové, sochaři, malíři a hudebníci viděli tuto Doňu Juanu, jak kráčí nepřehledným špalírem podmaněných, zavržených a prosících, viděli, jak její bílé nohy kladou se jako jasmínové květy na purpurový koberec, mezitím co levá ruka její svírala květ červené růže a pravá, vysoko k nebi vztyčená, držela zlatý pohár, jako by čekala, až v jeho krvavý, šumící a pěnící se obsah skanou hvězdy, jež rozpustila by v této vše rozkládající esenci jako Kleopatru své perly, aby s triumfem mohla z ní při velkých hodech života ulíti velikým dárcům rozkoše a krásy. Tato Doňa Juana byla vskutku větší než Don Juan. Don Juan dosáhl své historické velikosti a slávy tím, co naň navěsily legendy, pověsti a tradice. Judita Lambertonová byla veliká svým vlastním životem, svou vlastní duší, svým vlastním srdcem, svou vlastní vnitřní slávou.

Bylo zcela přirozeno, že tato slavná mrtvá okouzlovala ještě po smrti. A Jiří Gorál, který počal studovati život Judity Lambertonové po šesti letech mládí velmi bouřlivého a roztěkaného, byl Juditou Lambertonovou tak okouzlen, že zapomněl náhle veškerých svých milenek, přestal vyhledávati ženy a veškerý jeho zájem byl plně absorbován krásnou mrtvou. Přítomný svět přestal pro něho existovati. Jiří Gorál miloval nyní, kdy vstupoval do svého jedenatřicátého roku, jedině Juditu, miloval ji strašlivou, palčivou láskou, a jeho srdce bloudilo v minulosti s bolestnou radostí a pýchou nedosažitelného. Jeho život byl pevně vymezen. Vústil v život mrtvé krásky, nejslavnější a nejbožštější záletnice, jakou kdy země nosila, a která zvolila v posledních letech svého krátkého a marnotratně bohatého života svým sídlem Prahu, když byla triumfovala ve všech čelných městech evropských. Praha nesmírně lákala Juditu Lambertonovou. Život zhuštěný a bujně tryskající miluje místa, jež připomínají smrt a hrob. A morbidní krása Prahy, nejhlubší a nejintenzivnější, s jakou se kdy Judita setkala, dynamizovaná nejsilnější a nejvýmluvnější duší minulosti, opojila jejího hořícího ducha tak, že srostla s Prahou, jako by bylo toto nádherně smutné město jejím nejvlastnějším domovem. Milovnice kontrastů, radovala se ve stínu smrti nejvíce ze svého mládí, ze svého života a ze svých vášní. Barokní hradčanský dům s rozsáhlým parkem byl jejím sídlem a zároveň dějištěm orgií strašlivé odvahy a rafinované distingovanosti. Palác lady Judity Lambertonové byl nyní již přes sto let opuštěn. Earl of Lamberton, poslední dědic dědiců Juditiny, žil ponejvíce v Edinburghu a na svých statcích na Ceyloně. Do Prahy zavítal jen málokdy, obyčejně jednou za pět let. Jedině starý vrátný obýval osamělý palác, jehož chodby a síně oživily občas a jen poněkud, když vrátný provázel jimi nějakého snílka nebo badatele, zajímajícího se o život Juditin.

Jiří Gorál znal palác Lambertonův do podrobností. Navštívil jej nesčetněkrát a prosnil celé hodiny v síních s oprýskanými štukovými ozdobami, jichž zašlé zlato nesměle odráželo plaché paprsky sluneční, sem zabloudivší. Snil o životě a kráse Juditině ve stínu obrovského lustru, jehož svíce osvětlovaly svého času nejbujnější a nejnevázanější zábavy, nebo procházel se za večera zarostlými a zanedbanými cestami parku, klopýtaje tu o toulec rozbité sochy Erótovy, tu opět o kamenný prs Afroditin, zatímco o několik kroků dále ušklibala se na něho z trávy uražená hlava faunova. Vodotrysk uprostřed jezírka, po němž pluly za léta květy leknínů právě tak jako za dob Juditiny, zpíval do melancholického večera monotónní píseň nostalgických tónů, jako by chtěl přivolati zpět doby zhaslé nádhery a božských neřestí.

V duši Jiřího vybavovaly se v těchto chvílích a na těchto místech všechny pověsti a legendy, jež kolovaly o lady Juditě Lambertónové. Pověsti o záletech, jež neznaly příkladu v celé historii, pověsti o záhadně zemřelých milencích. Pověsti o mužích nejsilnějších a nejhrdějších, kteří se stali zlosyny, aby dosáhli srdce Juditina. Pověst o knížeti Michalu de Faumentin, který, usiluje marně o přízeň nesmrtelné krásky, pokusil se o její únos, a když domníval se, že jeho kočár stanul již se vzácnou kořistí před jeho palácem, zpozoroval ohromen, že ocitl se před domem Juditiným, a skončil v noci na to svůj život sebevraždou. Pověsti o Juditině náhrdelníku, složeném z třinácti granátů, jimž dala prý vykryštalovati z krve zavražděných milenců...

Čeho postrádal Jiří s bolestí, byl Juditin portrét. Po celé Praze nebylo jediného portrétu ani podobizny lady Lambertónové, nebylo ho ani v Londýně, ani v Edinburghu, ani v Paříži. Existovala pověst o portrétu, který vymaloval zpaměti malíř, jenž miloval šíleně a beznadějně Juditu. Vyhotoval portrét s neobyčejným uměním, když byl Juditu několikrát spatřil. Když byl portrét dokončen, zemřel malíř marnou touhou po kráse svého vlastního díla a obraz nedlouho poté zmizel. Judita popřávala pohledu na svou krásu jen málo lidem, nikomu však beztrestně a nikdy nesvolila, aby byla podoba její zachycena ať již na plátně, v mramoru nebo na desce. Patrně byla si vědoma, že její krása je příliš vznešená, než aby mohla býti vystavována znečišťujícím pohledům profáních, a na jejím náhrobku byla by mohla býti vyryta slova: Nikdo ze smrtelníků neodhrnul beztrestně mého závoje.

Popisy krásy Juditiny, obsažené v četných monografiích, básních a románech, vzbuzovaly představy velmi nejasné a dávaly přirozeně obrazotvornostem umělců vzlet nesmírné volnosti. A tak vyskytla se v Čechách i v cizině nepřehledná řada imaginárních portrétů Juditinych v kameni i na plátně, disparátně se v pojetí rozcházejících. A podoba lady Judity Lambertónové byla ještě mnohem legendárnější než její život.

Jiří přával si s vysilující soustředěností myslí a vůle, aby se mu Judita zjevila ve snu, leč vždycky nadarmo. Nikdy se mu nepodařilo evokovati tuto slavnou ženu; a jeho touha krvácela nepřetržitě, poznamenávajíc stopy jeho života. Vzpínala se k mrtvému a věčně živoucímu fantomu, který se dovedl se stejným smíchem posmívati smrti, jako se vysmíval životu.

Občas zabloudil Jiří Gorál na malostranský hřbitov v Košířích, aby se zasnul nad náhrobkem Juditiným. Putoval ke hrobu neznámé mrtvé milenky, k náhrobku porostlému travou a mechem, ukrytému v pozadí hřbitova ve stínu starých tují, uprostřed divokého

vína, vlčího máku, rulíku a durmanu. Trnité větve s břechťanem obepínaly nakloněný kámen a zastíraly poněkud omšely nápis, viditelný nad zpola smazaným erbem:

JUDITA LAMBERTONOVÁ

1793–1823

Jiří prosnil zde mnohé chvíle. A vracíval se k domovu, naplněn Juditou. Vracel se osamělými ulicemi, ulicí klášterů, jejichž zvony, vyzvánějící klekáním, znějí jako hlasy z minulých století, kolem kláštera benediktinek, kde tu i tam rozsvítilo se okno, vrhající do šera žlutavý reflex. Snad jeptiška skláněla se zde nad náboženskou knihou, noříc se do večerních meditací, nevědouc nicého o divokých bouřích zmítajících dušemi světáků, u nichž mystické prostředí klášterní mělo parfém perverzní příchuti a kteří ho občas vyhledávali, aby opájeli a vydražďovali svou senzibilitu k senzacím úpadkových a přeexponovaných přízvuků. A šarlatově výbušné sny Jiřího plápolaly s divokým sykotem v tomto cudně studeném prostředí.

II.

Po několikaletém životě snů a imaginace, ztraceném v zásvěetí, z něhož cítil plápolati do své duše démonické pohledy slavné záletnice a milenky, byl vyburcován Jiří Gorál ze svého nekrofilského opojení novou ženou, ženou žijící, z masa a krve, před jejímž zjevem bledla pojednou myšlenka na Juditu. Jiří povoloval nové lásce, jež silou živelnou vnikala do jeho bytosti, s pocity určité bázně. Zdálo se mu, že se dopouští nevěrnosti vůči mrtvé, které nikdy nepoznal a které se zaslíbil, a do jeho lehkomyšlné, bezstarostné mysli, jež nepoznala nikdy strachu, ploužil se stín, stín pověřivé úzkosti před žárlivostí Judity Lambertónové – tak mocně byl uvykl myšlence, že náleží jednou provždycky slavné hříšnici. Leč žena, která vstoupila nyní do jeho životních cest, byla příliš neodolatelná a příliš okouzlující, než aby s naprostou jistotou nezatlačila fantomu mrtvé milenky a nezaujala vítězně jejího místa.

Spatřil ji poprvé za těžkého lednového večera, když vyšel ze svého domu v Nerudově ulici. Byla obleva. Těžká mlha, rozhazující po všech předmětech řídké a drobné krůpěje, zahalila Hradčany v neproniknutelný závoj. Předměty ztratily plastičnost, a obrysy svatovítského dómu tyčily se strašidelně k nízké obloze, kterou zdály se prorážeti hroty svých věží, jako zabodnutých do olověného víka ohromné nebeské rakve.

Přešla kolem něho, těsně upjata v přiléhavý plášť. Pod tmavým kloboukem uzřel přetékající záplavu šafránového vlasu, vášnivě a vznětlivě jiskřivého. Pohlédl na ni, a v jeho duši ozvalo se prudké hnutí – poprvé od doby kdy počal milovati mrtvou Juditu. Bylo v ní něco nedefinovatelně lákavého, a zachtělo se mu dobrodružství. Galerie všech žen, které kdysi miloval – hned na počátku mládí, bohatého vzruchy a plného vnitřního dramatického života, byla opředena v jeho duši pavučinou od chvíle, kdy seznámil se v letopisech s mrtvou Juditou Lambertovou. Zdálo se mu, že pronikl na dno podstaty veškerých flirtů, a láska vrstevnic přestala ho zajímati, ač dovedl milovati vždy jen určitý druh žen, u nichž afinita duše mohla se pojití k sympatii smyslů. Neuvažoval ostatně, pokud byla tato afinita pouhou fikcí a autosugescí jeho snění. Věděl, že na hřbitově jeho lásek není mrtvých milenek, které by byly měly nárok na ztrátu času stráveného podobnou analýzou. Hřbitov jeho vzpomínek byl pustý. Nezvykl nikdy klásti věnců na hroby a rozsvěcovati světla nad trávničky, pod nimiž spaly věčným snem ty, které zanikly v minulosti. V minulosti hodně daleké, třebaže šlo pouze o dobu několika let. Zapomněl jich tak rychle a bezbolestně, že zdálo se mu dnes, jako by ho dělilo od poslední milenky již několik tisíciletí. Tak bledé a hasnoucí byly jejich profily, a tak intenzivní byl zájem o Juditu Lambertovou, jenž je posunul do nedohledné a mlhavé dálky. Ty, které žily, byly dávno pohřbeny, zatlačeny do pozadí intenzivním životem nádherné mrtvé, která spala již skoro celé století věčný sen pod omšným kamenem na hřbitově v Košířích. A ty, které se nedávno nenáviděly, byly teď všechny krásně srovnány, všechny jemu stejně lhostejné. Neměly důvodu k žárlivosti mezi sebou. Mohly nenáviděti jediné jeho, a tato nenávist je spojovala, poutala těsně k sobě, činíc z nich jednotnou a nerozlučnou rodinu.

Nuže, Judita Lambertová, tento fantom, který tak rychle zatlačil všechny erotické vzpomínky v duši Jiřího a vyplnil jeho bytí tak, jako by se měl státi jeho jediným osudem, byl nyní sám pojednou zatlačován do pozadí ženou živoucí, krásnou, tajemnou a démonickou. Mrtvá milenka našla sokyni.

Jiří kráčel za ní, chtěje vyšetřiti, v kterém domě zmizí. Sledoval ji zpovzdálí několika kroků a prožíval skorem rozkoše zapovězeného, vzpomínaje, že dopouští se teď již vědomě a bez pokusu vzdorovati nevěrnosti vůči fantomu ze záhrobí. Neznámá kráska věděla patrně, že je sledována. Zahýbajíc z Nerudovy ulice na náměstí Malostranské, obrátila se přímo na Jiřího a změřila ho pohledem zcela výsměšným a ironickým, zcela svůdným, v němž se zrcadlil jistý zájem, ale i hrdá nepoddajnost. Pak zašla v davu lidí, a Jiří marně snažil se znova najíti její stopy.

Vrátil se domů zmaten a očarován. Myšlenka na Neznámou ovládla ho úplně. Despoticky a neodolatelně. Cítil, že po prvé od poznání Judity zmocňuje se ho a naplňuje jeho duši děsivý a suverénní vír strhující jeho myšlenky k svému hlubokému dnu, kde magicky plápolaly zelenavé oči živé Neznámé, rozprostírající své fascinující paprsky na všechny strany, jež opřádaly jeho srdce smaragdovou pavučinou, jedovatým světlem, připomínajícím matnou záři kamenů, planoucích dle pověsti pod hladinou Acherontu. Volal Neznámou vášnivými, toužebnými hlasy svého nitra. Jen občas ozvala se v jeho duši usínající vzpomínka na Juditu Lambertonovou; vzpomínka, z níž prýštil neurčitý a pověřčivý děs před žárlivostí mrtvé.

Bylo kolem půlnoci, když usnul nervózním a nemocným spánkem. Byl to spánek, kde sen splýval napolo se skutečností – onen stav, kdy duch ještě vnímá a zpracovává dojmy, popudy a vzpomínky z pláně fyzické, jejich obrazy noří se však již do magického a přerodného světla snů. Pak pozoroval, jak její postava bledne jako plamen svíce s přibýváním dne. Jen její oči, zelenavé a opájející, plápolaly stále intenzivněji a její nápadně rudé rty, podobající se květu růže, skropenému horkou krví. Rudé jako šťáva burgundské révy v křišťálovém poháru, a palčivé jako plameny granátů na bílé šiji. A stejnoměrně, jak ubývalo postavy krásné ženy, přibývalo intenzivní záře jejich zelenavých očí a jejich rudých rtů, mezi nimiž zaleskly se občas bělostné zuby jako hlazené a nabroušené opály, v záhadném a svůdném úsměvu. Rudý plamen rtů blížil se k jeho tváři, až skanul jako hořící květ na jeho ústa a spočinul na nich dlouhým polibkem, připomínajícím uštknutí. Pak odtrhl se od úst a přisál se žhavým dotekem na jeho prsa, k levé straně, kde neklidně bušila v jeho srdci krev. Jiří cítil omamující vůni pižma a sladké zmalátnění proudící do jeho žil. Náhle byl vyburcován. Slyšel zřetelné zaklepání na okno a na dveře. Seskočil z lože a otevřel dveře. Nebylo tam nikoho. Marně svítil do všech koutů předsíně a chodby. Byl to klam smyslů. Vrátil se na lože a zavřel oči. Rudé kruhy utvořily se před ním, rozšiřující se jako kola na vodě, do níž byl vržen kámen. Pak se opět smršťovaly a úžily, otáčejíce se jako plamenné stuhy kolem jeho těla. Usnul, zahalen do jejich laskavějšího a horkého objetí.

*

Jiří bloudil od té doby denně po malostranských ulicích hledaje Neznámé. Pátral po ní i ve společnostech, jeho úsilí vyznívalo však naprázdno. A přece věděl, že žije v Praze, jsa ubezpečován instinktivní jistotou, telepatickým tušením její blízkosti, týmž tušením,

kteřé ho ubezpečovalo, že jest Neznámou vzájemně milován. Kdysi ji zahlédl, vycházejē z koncertní sínē do šatny. Nežli však mohl na sebe vhoditi plášť, byla ta tam. Za čtrnácte dnů poté ji spatřil opět. Kráčeje o polednách po nábřeží, uzřel kočár, ujíždějící těsně kolem něho, a spatřil v něm Neznámou. Ohlédla se po něm s gestem ženy, pohrdající společenskými předsudky do krajností, s gestem, v němž nebylo ani stínu snahy, pokusiti se zakřýti mocný zájem. Bylo to gesto plné aristokratické noblesy, hrdého sebevědomí a společenské jistoty, dané v okamžicích vědomých přestupků proti společenskému řádu v tak hojnē míře duchům svérázným a povzneseným a měnící tyto přestupky v činy podmaňujícího taktu, umístěného mezi estetickou vyspělostí posunu a nonšalantní odvahou k upřímnosti. Jiří pozoroval rychle ujíždějící kočár, marně se ohlížeje po povozu, v němž by ji mohl sledovati, až zanikl. A cítil, jak v jeho srdci pálí dva plameny smaragdových očí a rudý plamen nápadně červených rtů.

III.

Nastal únor. Masopust byl na vrcholu. Pátraje po Neznámé, počal Jiří navštēvovati plesy, doufaje, že snad zde podaří se mu s ní se sejíti. Stával v rohu dvorany a pozoroval tančící páry vzpomínaje dob, kdy vyhledával těchto zábav pro ně samotné a kdy skýtaly mu ještě rozkoš. Sledoval každý ženský zjev, který vstupoval do sálu, čekaje dychtivě, neobjeví-li se Neznámá. A pozoruje tuto banální a šedivou společnost, která nebyla schopna jediného vkusného šílenství, z něhož by tryskalo několik zbarvených paprsků duše, a která se domnívala, že právě tak, jako musí dle šablony žíti a milovati, nutno též šablonovitě blázniti dle poctivých návodů z tučného království konvence, počal si nejednou vytýkati, že se dopouští těžké urážky Neznámé živoucí, hledaje ji v tomto prostředí.

Kteréhosi večera navštēvil maškarní ples, pořádaný v síních starého paláce a slibující vzhledem k osobám pořadatelstva o něco méně nevkusu. Oblečen v černé domino procházel ozářenými sály, jimiž valila se ztřeštěnost v živoucích barvách, osvětlená a výskající, vystavující na odiv zúmyslnost svého veselí, jež budívá tak neodolatelný smutek v duši nezúčastněného diváka. Divoké a fantastické barvy vyskakovaly po parketách v rytmu hudby a zdálo se, jako by byly samy těmito tóny, jež byly přijaly zvláštním kouzlem lidskou podobu. A pozoruje taneční chaos z některé vzdálenější dvorany, měl dojem pole pestrých květů, zmítaných bujným větrem nebo oživených dotekem čarodějovy hole v noci svatojanské. Opustil poboční dvoranu a kráčel do vedlejší, menší, nyní, kdy se

v hlavní síni tančilo, úplně opuštěné, osvětlené pouze tlumeným světlem několika žárovek. A tu zpozoroval, že z konce zešeřené síně kráčí mu kdosi vstříc. Byla to žena oděná v purpurový šat, jejíž plášť, splendidně a královsky rudý, splýval jí od lehce pozdvižených loktů souměrně šikmými liniemi k drobným nohám, podobaje se lehce napjaté rudé bláně křídel démonových. Jiří nebyl ani na okamžik v pochybnostech, kdo to je. Poznával Neznámou, jejíž skvělý zjev dal mu zapomenouti na Juditu Lambertonovou. Poznala ho také, neboť přistoupila k němu jako k známému, podávajíc mu ruku. Smaragdové oči podívaly se na něho z hedvábné škrabošky dlouhým pohledem plným bezedné vášně a nekonečné něhy a její rty nápadně syté červeně usmívaly se tajemně, divoce a ironicky... Jiří zachvěl se podivnou bázní a nepoznanou rozkoší, když řekla mu hlasem nekonečně melodickým:

„Tušila jsem, že se zde s vámi sejdu, a vím, že jste si přál mne poznati. Ó, ano. Poznáte mne zcela, buďte jist, poznáte mne ještě dnes.“ A její oči se opět zabodly do jeho duše nádhernými smaragdovými blesky, laskavými, objímajícími a zraňujícími do krve.

Byl poněkud překvapen příliš nezvyklou nonšalancí společenskou, kterou projevovala Neznámá, stejně jako ho překvapovala okolnost, že ho poznala i v jeho domu a škrabošce. Toto překvapení mísilo se u něho s nepoznaným dosud vytržením a s pronikavým štěstím, jež budilo děs, v pocity onoho podivného opojení, jež vytrhuje z normálních cest myšlenkových a staví takřka násilně do šumícího a kypícího víru fantastických představ snů a imaginace, kdy počínáme skoro pochybovati o reálnosti dění, jež se kolem nás pohybuje.

„Jsem Jiří Gorál,“ představoval se, neboť konvenční inkognito maškarního plesu pokládal mezi ní a sebou za zcela odhozené již tím, že pozdravili se jako známí, dávajíc mlčky najevo, že maškaráda jest u nich formou zvolenou pouze pro ostatní svět, a pro ně spíše cestou k nitru než jeho hrází a záclonou.

Usmála se lehce a pohlédla naň očima prozrazujícíma divokou veselost.

„Dovolíte, abych zůstala aspoň v tomto bodu věrna tradici maškary, ač nechci býti ani zde poslušna zákonů konvence. Dovíte se mého jména až dvě hodiny po půlnoci. Zůstanu pro vás maskou i tenkrát, až moji masku strhnete, což vám dovoluji před půlnocí.“

„Stáváte se mi čím dále tím více sfingou a mám dojem, jako bych vás znal ještě daleko méně od chvíle, co jsem se s vámi seznámil.“

Zasmála se hlasitě smíchem sladkých a jedovatých tónů.

„Sfingou? V tom by nebylo ještě ničeho zvláštního. Mužům zdá se býti většina žen sfingou. Je to optický klam. Tajemnost ženy jest mnohem menší a primitivnější, než se domníváte, a klíč k jejímu rozřešení velmi prostý. Hledáte tisíců nejsložitějších psychologických oklik, abyste poznali její podstatu, a vzdalujete se od ní čím dále tím více. Žena jest spíše nedůsledná než záhadná, a uvědomíte-li si její nedůslednost, máte v ruce hlavní klíč k její tajemnosti. V tom spočívá ostatně jeden z největších půvabů ženinych. Překvapí vás vždy, i když toho nejméně čekáte, a není vázána ani v jediném okamžiku marnými ortely chvil, které odumřely.“

„Mám za to, že vy jste sfingou z jiného důvodu než pro božskou nedůslednost, která by se dala symbolizovati tak krásně rozpjatými perutěmi orla, jenž letí vzhůru, neohlížeje se ani na okamžik k místům, která byl opustil. Mám za to, že jste výjimkou mezi těmito ženami, a klíč, který jste mi podala, nehodí se rozhodně k vašemu srdci.“

„K mému srdci? K němu klíče nepotřebujete. Nuže, snad máte pravdu. Jsou-li ženy záhadné pro svou nedůslednost, budu já záhadnou pro svou důslednost. Jsem opravdu velice důsledná. Buďte jist, že nejsem proto o nic méně ženou.“

„Vaše ženství jest ideálem ve svém smyslu. Jste absolutní ženou. Poznal jsem to ihned, když jsem vás viděl poprvé. A miluji-li vás, je to právě tak pro vaše absolutní ženství, jako pro vaši krásu.“

„Mýlíte se opět. Doufám pevně, že se mýlíte. Jinak byste mne nemiloval. Milujeme-li někoho opravdově, neznáme nikdy důvodů. Láska, tato nejpyšnější a královská vášeň, pohrdá důvody a jest nad ně povýšena. Toť nejvyšší posvěcení, které jí dali bohové, a moment, který jí činí vedle vína, poezie a umění nejbožštějším darem člověčenstva.“

„Budiž. Nezbyvá mi v tomto případě vskutku, než ujistiti vás co nejrozhodněji, že jsem se mýlil. Blíží se však k půlnoci, a připomínám vám váš slib.“

„Ovšem. Ale ne zde. Víte asi dobře, že nezakryla jsem své tváře kvůli vám. Je váš kočár připraven?“

Sestoupili po širokém schodišti. Socha Panova, stojící na konci, dívala se na ně, zdála se je sledovati a obracet se za nimi. Kočí přirazil dvířka a práskl do koní.

Jiří nenadál se tak prudkého vývoje. A přece zdálo se mu díky celé bytosti Neznámé a zvláštnímu fluidu, které vyzařovala, všecko tak přirozeným a samozřejmým. Bytost jejího druhu nemohla řešiti věci jiným způsobem: Přiléhalo to těsně k jejímu nesmírně vzácnému a krásnému typu ženskému, vymykajícímu se všemu, co jest oficiální,

a nenapodobitelnému ni jedinou ženou, ve smyslu starého a drastického latinského přísloví.

Bylo krátce před půlnocí, když usedla Neznámá při láhvi burgundského vína v salonu Gorálova domu v Nerudově ulici. Byla dávno odložila škrabošku a její tvář vyzařovala jemné světlo, podobající se svitu měsíce procházejícímu okvětními listy lehce nachových růží. A když její krvorudé rty spočinuly na okraji křišťálové číše a smočily se ve šťávě burgundské révy, byla jedinečnou, nikým z umělců nevystižitelnou personifikací rozkoše.

O půlnoci stanula v ložnici Jiřího. Omdlívající něhou, hledali vášnivého spojení. Stála před ním nahá, v oslňující bělosti své pleti, vonící květy narcisů, jasmínů a tuberóz. Šafránový vlas planul na její hlavě bohyně, a když vyňala z bohatého účesu dvě z granátových jehlic, aby dala rudě zlatým proudům řinouti se po bílých ramenou a bocích, připomínala Jiřímu sochu Afroditinu z parského mramoru, kterou spatřil v Řecku při západu slunce, když červenavé paprsky zbrocovaly téměř, ramena a boky kamenné krásy. Krása snoubila se s ohněm, kámen se mísil se životem. A neslyšitelný rytmus jejich mystického spojení tryskal k Olympu jako zvuky lyry Orfeovy.

Spojili se v bouřlivém a divokém objetí. Polibky její dopadaly na tělo Jiřího jako purpurové květy pěstěné v plamenech a zalévané krví.

Noc byla již značně pokročila, když vysílen láskou počal Jiří zavírat zrak. V té chvíli sáhla Neznámá k svým vlasům, vyňala z nich granátovou jehlici a vbodla ji prudce do srdce Jiřího. Pak vytrhla jehlici z rány, a její ústa přisála se těsně a pevně k bodu, z něhož tryskaly těžké krůpěje krve.

Cítil, jak nesmírná a nepoznaná rozkoš proudí jeho žilami. Zdálo se mu, jako by se celý jeho život přeléval do kalicha vášnivě a opojně vonného květu vyrostlého na pláních inferna. Pak cítil, jak údy jeho počínají tuhnutí a jak horká, sající ústa odtrhla se od jeho prsou.

S nadlidskou námahou otevřel oči. Viděl, jak Neznámá ustupuje pozpátku od jeho lože, zadržujíc rukama šarlatový plášť splývající od ramenou k nohám. Jeho okraje byly napjaty od rukou vodorovně odpažených k drobným prstům nohou, podobající se šarlatové bláně křídel nádherného upíra. Nahé tělo svítilo skvělou bělostí na purpurovém pozadí, do něhož přecházely diskretním odstínem její šafránové vlasy. Rudé hroty ňader, krvavé rty a smaragdové oči svítily temně a palčivě z bělostné její pleti, jež počínala se ponenáhlu rozplývati v mlhu, mezitímco se zdálo, jako by se celá její postava propadala do stěny.

Jiří se vztyčil na loži a zachroptěl posledním zbytkem sil:

„Kdo jsi, démone? Chci znáti tvé jméno!“

Tu krvorudé rty se otevřely k nepopsatelnému úsměvu a pronesly hlasem nesmírně melodickým:

„Judita Lambertónová.“

Ahmétidin rubín

Stíny se prodloužily na verandě Chattertonovy vily. Gigantické vějíře palem rýsovaly se na zemi groteskními a pohyblivými siluetami, zmítanými horkým větrem, vysušujícím a bezútěšným, který přicházel se strany pouště. Vody řeky byly lehce zčeřené, zkreslující obrazy stromů v ní se zhlížejících i zdívo vily postavené na ostrově, který omýván byl ze všech stran proudy černého Nilu. Barva rudá a černá dělily se teď o hladinu řeky. Byl to západ slunce, nádherný, polotropický západ, který mísil nopálovou červeň v morionová zrcadla tajemných vod, naplněných smrtí. Naposledy zapálil se chrámek Horův, rozpadající se v sutiny na druhém konci ostrova, žhavým požárem, jako by ověšen nesčetnými kardinálskými rouchy. Roucha spadla dolů, chrámek byl opět holý svou studenou nahotou. Dostavilo se šero s rychlostí obvyklou v jižních krajinách. Bzučení hmyzu chvělo se vzduchem jako dlouhé záchvěvy basových strun. Větvemi palem svítily skvrny oblohy, v jejíž hluboké modři válela se fosforová mlha měsíčního světla.

„Psst, vidíte?“ pravil tiše generál Browne a ukázal ke břehu řeky, kde ležel nazelenalý hnijící kmen stromu s kůrou rozbrázděnou trhlinami a rýhami.

Chatterton odhodil cigaretu, odplížil se z verandy do stavení a přinesl dvě ručnice.

„Jste dobrým střelcem?“

„Z deseti skleněných koulí vyhozených do výšky trefil jsem sedm revolverem ve vzduchu.“

Nazelenalý kmen se trochu pohnul. Travniny zapraskaly. Měsíc vynořil se nad palmy. Na širším konci kmene objevila se dvě nazelenalá světla, jako by tam byly usedly dvě velké svítilky. Pak rozštípl se tlustší konec kmene, hořejší část rozštípnutého konce se dvěma nazelenalými světly zdvihla se do výše a z jejích okrajů visela dolů řada bílých, zahrocených krajek.

Obě rány houkly téměř současně. Kmen sklouzl hřmotně do vody. Browne a Chatterton seběhli z několika schodů a spěchali ke břehu, brodíce se rosou.

„Výborná rána, generále, gratuluji,“ pravil Chatterton, dívaje se na krokodýla, jehož bílé břicho, obrácené vzhůru, svítilo na černé vodě.

„Chlapík, co?“

„Viděl jsem málo takových. Žádné muzeum by se nemusilo zaň stydět.“

„Má skoro deset metrů.“

„Dejte si z jeho kůže zhotovit portfej na rukopisy svých sentimentálních povídek z búrské války. Jejich slzy do té kůže po čertech dobře zapadnou.“

„Probůh, Chattertone, ušetřete mne aspoň dnes své duchaplnosti. Hled'te, za chvíli se dostane potvora do proudu. Zavolejte lidi, než nám kadáver uplave.“

Za chvíli odrazil člun od břehu. Šest vesel zčeřilo vlny Nilu, nabírajíc do svých lopatek rtuťové krůpěje měsíce a vody, jež odkapávaly z nich v rytmickém a jednotvárném zpěvu. Feláhové ve službách Chattertonových přivázali mrtvolu netvora k zádi člunu a veslovali ke břehu. Ne bez obtíží vytáhli jej na zemi.

Krokodýl byl dobře střelen. Obě rány zasáhly šťastně svůj cíl.

„Opravdu báječná potvora,“ pochvaloval si generál.

„Hle, tady vnikla kule vaší mauzerovky. Poznám ji hned dle velikosti otvoru. Soudě dle jejího směru, zůstala vězet v míše. Zde v pravém oku jest díra po mém náboji. Chci se vsadit, že vnikla třaskavá kule do žaludku a roztrhla jej jako papírový sáček. Ostatně čeleď už jej pitvá. Uvidíme hned.

Možná, že to bude něco hodně zajímavého. Nejednou ukázala taková anatomie vzácný smysl pro humor. Stalo se kupříkladu, že nalezena v žaludku krokodýlově past na krokodýly, jejíž železo bylo již napolo rozpuštěno v ostrých šťávách. Past byla skoro strávena a šla bestii dobře k duhu.“

Feláhové velmi zručně otevřeli zvíře při svitu pochodní. Chatterton se nemýlil. Žaludek byl dokonale roztržen.

Vytáhnou-li námořníci z vody žraloka, věnují největší pozornost jeho žaludku, kde naleznou vysoce zajímavé předměty, jež zásobují námořnickou fantazii inspiracemi a impulzy k vyprávění povídek na celou zimní sezonu; při silném grogu neb sklence whisky není žádný výmysl tak ztřeštěný, aby se mohl námořník domnívati, že jej nelze překonati ztřeštěnějším. Něco obdobného děje se při ulovení krokodýla. Krokodýl je zvíře děsně hltavé, v jehož útrokách lze nalézt nejpestřejší společnost: granátové jablko, zouvák, kartáč, botu, dámský klobouk, lidskou nohu, sbírku básní – vše možné i nemožné.

Žaludek tohoto krokodýla, který měřil asi deset metrů délky, zklamal úplně. Byl dokonale prázdný. Browne se mrzutě uškříbl. Feláhové pronesli zklamaně „áááá!“ Chatterton chtěl se již vzdáliti; náhle se však sehnul a zdvihl z otevřených útroh krokodýlových tmavou hroudu.

Zdvihl ji proti světlu pochodně. Zazářila žhavým leskem a prudkou červení, jako by to byla hrouda sedlé krve. Měla velikost broskve.

„Je to broušené!“ zvolal.

„Hrome, zdá se, že je to granát!“

Nebyl to granát. Byl to rubín, rubín obrovské ceny, neslýchané velikosti. Měl barvu pyropovou. Ale tvrdost jeho byla tvrdostí rubínu. Přesvědčili se o tom, když prozkoumali kámen v salonku vily při elektrické žárovce.

„O takovém kamenu jsem ještě neslyšel,“ poznamenal generál.

„Já ano. Neslyšel jste nikdy o Ahmétidině rubínu?“

„Nikdy.“

„Povím vám tedy o něm. Neboť on je to, o který tady jde.“

Oči Chattertonovy planuly jako v nejprudší tyfové horečce. Tváře jeho byly dokonale bledé. Bylo viděti, že stěží překonává rozčilení, které rozlévalo se kruhovitými vlnami z jeho zapálených zorniček.

„Jste hrozný entuziast, Chattertone. Uklidněte se trochu. Co se s vámi děje? Nepoznávám vás. Chcete cigaretu?“

„Děkuji. Hned vám zapálím. Tak. Nechápete vůbec entuziasmu. Jste prostě z jiného těsta než já. Jste hodně voják a trochu egyptolog. Máte víc disciplíny než fantazie. To je chyba. Vaše úspěchy proti Búrům za vlády Jejího Veličenstva, které vás učinily v pětatřiceti letech generálem, svedly vaši ohromnou energii a tížadost za slávou bodáků a zbavily vašeho ducha ideové pružnosti.“

„Vojenská disciplína – v tom máte pravdu – pronikla celou mou duší. Mou myšlenkovou soustavou prosákla dobrodiním své přesnosti; naučila mne vládnout nad vlastními myšlenkami, očistila mne od fantazmagorií. Jste proti mně mlád, zvláště zkušenostmi, fantasto, romantiku myšlenky! Ale nechme teorií. Vypravujte. Jsem zvědav. À propos. Mluvil jste o Ahmétidině rubínu. Nejde zde o princeznu Ahmétis, jejíž mumie leží tamhle naproti pod Horovým chrámem?“

„Zajisté. Viděl jste ji už několikrát. Je vám známo, že jsem mumii poněkud rozbálil. Pamatujete se, jak jste se obdivoval skvělému tvaru a nepatrným rozměrům princezniňích nohou? Správně jste řekl, že nikdy na světě neměla žena krásnějších a drobnějších nohou. Auguste Rodin šlel téměř při pohledu na ně, když byl u mne návštěvou. Nesmírně graciózní způsob, jakým se odděluje královsky formovaný palec od ostatních prstů, z nichž každý zvláště reprezentuje veledílo modelačního talentu přírody, zapaluje horečkou duše umělců. Je to prostě noha, jakou mohla mít jedině princezna Ahmétis, nejkrásnější a nejvášnivější žena, jaká se kdy zrodila v zemi faraonů.“

„Mluvíte jako zamilovaný student z cambridgeské kolejí. Nekrofile! Ale chápu vás. Ani mne nenechává chladným vzpomínka na její krásu, třeba tisíce let mrtvou a rozpadající

se v prach. Chápu dokonce, že dal jste vystavěti pěknou stezku od svého domu k Ahmétidině hrobce. Kdyby se tak nebylo stalo, byl byste ji určitě vyšlapal sám.“

„Studoval jsem v četných papyrech, které jsem našel v Ahmétidině hrobce. Byla to zpropadená práce. Skoro každá věta připouštěla několik výkladů. Ale nakonec jsem přece dosáhl úspěchu. Mám dnes do podrobností sestavený životopis princezny Ahmétis, a mohu říci, že bezvadný a spolehlivý, protože nesčetnými okolnostmi ověřený.

Ahmétis byla dcerou faraona Noferkara. Byla nesmírně krásná a nesmírně vášnivá. Její krásu jste ostatně viděl. Prozařuje až dodnes rozkladem smrti, vítězí svým vznešeným zářením nad černou tmou hrobu, naplňuje záhyby a vrásky mumie chvějivými proudy nesmrtelného světla.

Tato nesmírně krásná a nesmírně vášnivá egyptská princezna zemřela jako panna. Ohromný svět vášní, celé peklo erotických rozkoší a vraždících tužeb, celý oceán elektřiny, zhuštěný v prostoru pěti krychlových centimetrů a podobě lidského srdce, zůstal nevybit, nevypotřebován, neuvolněn. Její nádherné tělo nedovedlo udržeti zlaté tíhy rozbouřených vášní, zahrocených v divokou touhu pohlavní horečky. Modul pevnosti nervů byl překročen v kritickém okamžiku, oslňující krása jejího těla zaduněla v náhlé smrti na chladné podlaze pyšného paláce, když vrhala se vstříc do náručí svého milence. Její touha ji zabila. Vášeň vystoupila z břehů, nastalo fyzické uvolnění, mezitímco erotické plameny zůstaly uzavřeny ve svém vězení. Ve chvíli, kdy Ahmétis nahá chvěla se vstříc ramenům krásného muže v děsném vyvrcholení touhy, stalo se napětí silnějším než cévy srdce. Její bezedné oči, v jejichž modré tmě hořely plameny blížících se démonů, zavřely se a propadly se do popelavých skvrn, podobných stínům ocúnových květů. Bělostné zuby zaryly se do fialových rtů, mezitímco lístky panenské růže nerozevřely svých purpurových chlopní, zůstavše do smrti poupětem nedotknutým.

Její krása byla mumifikována. Viděl jste ji konzervovanou. Její vášeň, která byla stejně silná jako její krása, je rovněž konzervována. Vězte, materialistický egyptologu, že v Egyptě bylo známo umění a pěstovány vědy, o nichž se vám ani nesní. A ku mnohým z nich i nejbystřejší a nejzkušenější znalci tajných věd – nasmějte se tak skepticky, generále, věcem, o jejichž bezpodstatnosti jste neměl odvahy se přesvědčit – jako Fabre d'Olivet a jiní, nemohli nalézt klíče.

Když byla Ahmétis balzamována, bylo její srdce dle zvyku uloženo do drahocenné nádoby. V den jejího pohřbu rozlétla se však po celých Thébách pověst, že její srdce

zmizelo z onyxové vázy. Místo něho našel tam velekněz rubín barvy ztuhlé krve. Byl uložen do jejího hrobu.

V jednom z papyrů jsem četl, že hrálo zde velikou roli jakési kouzlo, nebylo však přímo vysvětleno jaké. V rubínu zmaterializována jest prý veškerá vášeň princeznina, která čeká svého milence v budoucích tisíciletích. Astrální síly daly rubínu zvláštní krystalický život, diktovaný jistými zákony magnetismu. Její vášeň byla silou abnormální, jejíž plameny vymykaly se fyzickým zákonům a pouhému fyzickému prostředí. Je latentní v tomto rubínu, zůstává však provždycky individualizovanou, korespondující s duchem Ahmétidiným. Jsou v něm kvintesence kámičké bytosti princezny.

Princezna Ahmétis, generále, budila můj svrchovaný zájem od chvíle, kdy koupil jsem tento ostrůvek i s její hrobkou. Od té doby stal jsem se děsně jednostranným v egyptologickém bádání; vše studoval jsem jen vzhledem k ní. Vídal jsem ji nesčíslněkrát ve snách. Probouzel jsem se, cítě ještě na čele horký dotek rtů báječného upíra a jeho polibek ležel na něm jako vášnivá růže. Strávil jsem často celé hodiny v němém zadumání nad její mumii a vracíval se pak do svých pokojů pln zvláštního zmatku. Sháněl jsem po celé krajině legendární kámen, o němž jsem četl v papyrech a kterého jsem v hrobce nenašel. Po dlouhé době jsem vyzvěděl, že rubín má Arab Zabed Hanno. Navštívil jsem ho. Nabízel jsem mu ztřeštěnou sumu za drahokam. Popřel, že by byl jeho majetníkem. Ze způsobu, jakým to popřel, poznal jsem, že rubín určitě má. Potvrzovaly to i pověsti. Moji feláhové mne ujišťovali, že jde po kraji hlas, dle něhož nosí rubín neustále při sobě. Snad byl mým sokem (rozhodně méně šťastným!) v lásce k mrtvé, z níž zůstalo naživu ve fyzickém prostředí to, co v ní bylo nejmohutnější a nejkrásnější. Měl jsem její lásku – cítil jsem, cítím a vím to, neboť mi to řekla nejednou ve snách – on však měl magický drahokam, klíč k jejímu životu, k jejímu zmaterializování. Zabed Hanno spadl před dvěma dny do Nilu a vdechl svou duši do tlamy krokodýla – téhož, jehož jsme dnes zastřelili a který mi přinesl Ahmétidin rubín.

Faraonská milenka – nazvěte si ji třeba sukubou, toť lhostejno – náleží mně! Hle, tento rubín! Usmíváte se, generále? Budiž! Nevadí. Pravda nebude méně pravdou, odepřete-li jí vy své víry.“

Generál chtěl učiniti vtip, ironickou poznámku. Ale jeho úsměv se zastavil v půli cesty. Chatterton položil právě rubín na stříbrný podnos, a jak zdvihl jej do výšky a světlo lampy prošlo jeho broušenými stěnami, zdálo se generálovi, že vidí srdce – živé, cukající srdce s bouřlivou a nedočkavou krví...

Blížilo se k půlnoci. Podali si ruce, generál se odebral do svého pokoje, a Chatterton, nesa na stříbrné misce veliký rubín, odešel do své pracovny v přízemí.

*

Generál Browne probudil se po zdravém spánku beze snů, jakému se těší osoby železné konstrukce požívající dobrodiní znamenitě trávících žaludků. Bylo již pozdě, Chatterton však proti svému zvyku nebyl posud vzhůru. Generál čekal hodinu, dvě, kouře cigarety a procházej se po verandě. Posnídal a čekal opět. Díval se netrpělivě na hodinky. Počal se ho zmocňovati nepokoj, neboť blížilo se k poledni. Odebral se k pracovně Chattertonově a zaklepal. Nikdo se neozýval.

„Chattertone, spíte ještě?“

Žádná odpověď.

Vzal za kliku – dveře byly zamčeny. Opřel se o ně kolenem. Zapraskaly, ale nepovolily. Byly pevné, dubové.

Zavolal služebnictvo. Dva feláhové připojili se k jeho úsilí a dveře provalily se konečně do pracovny. Generál zastavil se na prahu jako zkamenělý. Chatterton ležel uprostřed laboratoře. Jeho ústa byla rozšířena v úsměv nepopsatelné rozkoše. Rty jeho byly fialové. Byly otevřeny, dávající prosvítati bílým zubům.

Generál poklekl k němu a vzal ho za ruku. Byla ztuhlá. Tepna dávno přestala tlouci. Chatterton byl mrtev a jevil příznaky těch, kteří zemřeli erotickým vysílením.

Na okně ležela stříbrná miska. Generál do ní pohlédl. Rubín byl tentam. Místo něho spatřil hrst šedivého popela.

Šílený vyrazil dvířka, vedoucí na cestu, a vyběhl ven.

Stanul však a vykřikl v paroxysmu obrovského zděšení:

Na cestě, vedoucí ke hrobce, spatřil v písku vytlačené stopy. Byly to stopy nesmírně krásných a nesmírně malých dívčích nohou.

Sedmistrunová harfa

Ve zříceninách chrámu Amona-Re ležícího půl míle východně od veliké sfingy gízské, bydlel již dlouho rabbi Hazael Lévi se svým žákem Sebaiem. Čas ušetřil dosti místností, jež mohly sloužiti za pohodlné obydlí i celým rodinám. Starý hluchoněmý sluha obsluhoval oba obyvatele zřícenin. Starý Hazael Lévi, odloučiv se úplně od světa, věnoval se studiu tajných věd a vyučování svého žáka. Za dne byl Sebai ponechán sám sobě. Stařec uzavíral se ve sklepení mezi svými knihami, retortami a láhvemi. Stará bronzová lampa svítila na jeho studium. Sebaiovi dával přes den prostudovati některý spis nebo meditovati o nějaké záhadě. Večer pak podroboval ho zkouškám.

Když poslední reflex večerních červánků ozářil západní obzor a indigově zbarvené nebe rozhořelo se miliony hvězd, vystupoval Hazael Lévi se svým žákem na vrchol zřícenin, vykládal mu tajemství kabaly a poučoval ho o záhadách vesmíru. Studený a melancholický hlas rabbiho chvěl se mlčením jako paprsek měsíce černými vodami Nilu. Arkána alchymie, principy čísel Pythagorových a vysoké analogie vztahů kabalistických rozsvěcovaly se v hlavě Sebaiově jako pochodně oslňujících světél jedné a téže Pravdy, prýštící z nesčíslných zdrojů.

***

Sebaiovi bylo třicet let. V útlém dětství osiřel. Starý rabbi se ho ujal a odstěhoval se s ním do zřícenin egyptského chrámu. Již přes dvacet let vštěpoval mu své nauky a tajemství. Byl mužem pevné vůle a přísné povahy. Jeho mládí nezastesklo se nikdy po životě světském. Jsou jisté hranice vědění. Přestoupíme-li je, ztrácí pro nás normální život se svými radovánkami a nesčíslnými fluktuacemi zájem. Sebai přestoupil tyto hranice.

***

Sebai tušil, že rabbi hledá nějakého strašlivého a velikého tajemství, o němž se jemu ani nesnilo a jehož existenci před ním úzkostlivě tajil. Sotva vykonal zrána své modlitby, uchyloval se do své pracovny, kam nesměl za ním během dne vkročiti ani žák, ani sluha. Oběd kladl mu němý služebník před práh dveří, načež se ihned vzdaloval. Teprve večer vycházel Hazael ze své komnaty, aby osvěžil se v teplém vánku, který proudil od moře, a pokračoval v poučování svého klienta.

Jednoho jitra pravil Sebaiovi: „Synu můj, blíží se doba, kdy dokonán bude můj životní úkol. Několik dnů mne nespatriš. Kolik, nemohu sám teď věděti. Zatím studuj

číselné vztahy hudební harmonie a věnuj zvláštní zřetel výškám, kde mění se tóny v barvy. Až se vrátím ze své pracovny, sdělím s tebou ostatní.“

Stařec sestoupil do podzemní chodby a kráčel ke svému kabinetu. Zvuk jeho kroků zvolna zanikl a zaskřípění těžkých dveří zpravilo Sebaie, že mistr uzavřel se v laboratoři.

Sebaie odloučení starcovo zprvu nikterak nepřekvapovalo. Stalo se mu již častěji, že rabbi uzavřel se na celé tři dny a nikdo ho nespatriil. Když však tentokráte blížil se již pátý den a mistr se neobjevoval, zmocnil se Sebaie nepokoj. Co asi počíná dole záhadný stařec? Kdyby neztrácela se potrava, kterou němý sluha kladl mu denně před práh, byl by se domníval, že starce stihla při práci nehoda. Přiblížil se sedmý den a Hazael Lévi posud nepřicházel. Nepokoj Sebaieův vzrůstal. Analyzovati však nepokoje tohoto Sebaie nedovedl. Byla to složka z nezvyklosti úplné samoty, hrůzy z dutého echa vlastních myšlenek a hlavního činitele – zvědavé netrpělivosti, prýšticí z vědomí, že tak dlouhá odloučenost rabbiho musí mít příčinu nepomyslitelně a nepředstavitelně velikou. A velikost Tajemství dráždila Sebaie tou měrou, že nebyl již schopen studia a v noci povaloval se v horečce na visuté rohoži a marně svolával sen na unavená víčka.

Desáté noci stal se mu nepokoj nesnesitelným. Zdálo se mu, jako by již nebyl sám sebou, a jako by nějaká cizí síla prosákla všemi póry jeho bytosti a štvála ho z lože do prázdná podzemních chodeb, které sloužily před dvěma tisíci lety účelům zasvěcovacím. Rozsvítil malou svítilnu a řítil se po syenitových schodech do chodby, která vedla ke kabinetu rabbiho. Zděšeně stanul před pracovnou mistrovou: dveře byly dokořán otevřeny a studovna prázdná. Spěchal do příčné chodby, pevně odhodlán blouditi labyrintem koridorů tak dlouho, až se setká s Hazaelem. Kroky jeho rozléhaly se tichem, násobeny několikerou ozvěnou, sarkastickou a chladnou. A za ním dívaly se z basreliéfů záhadné oči Amonů a Anubisů, jako by se ptaly: Co chce zde tento vetřelec? Sebaie cítil pálení strnulé a fixní pohledy jejich ve svém mozku a klopytal dále přes nerovnou dlažbu.

Bůhvíjak dlouho bloudil pletivem chodeb a síní, když na konci jedné chodby viděl zářiti pruh světla. S tlukoucím srdcem dospěl na konec chodby a vešel otevřenými dveřmi, jimiž pronikalo světlo, do veliké síně. Hazael seděl uprostřed místnosti za stolem, na němž ležela obrovská harfa, a šedé jeho oči uvítaly hlubokým pohledem příchozího.

„Dobře, že přicházíš. Můj duch tě volal, synu můj. Této noci zjevím ti tajemství, po němž pátral jsem po celý život a jehož dna teprve dnes podařilo se mi dosáhnouti. Hodin mých jest již na mále. Blíží se den dnů v tomto mém životě. Nicméně ty zdědíš po mně tajemství, jež ukrývaly po dva tisíce let stěny tohoto chrámu, a staneš se *Mágem sedmi paprsků*. Usedni proti mně, synu můj, a vyslechni pozorně, co ti budu vyprávěti.

Otec můj zabýval se podobně jako já studiem magie a zvláštní zřetel věnoval magii egyptské. Když zemřel, našel jsem mezi jeho pozůstatostí ebenovou skříňku naplněnou spoustou papyrů popsaných hieroglyfy. Obsahují zaklínací formule, jejichž síla je úžasná. Nicméně z celého obsahu skříňky nejvíce zaujala mne chryzolitová miska hustě pokrytá vyrytými značkami svatého písma, které vypravují o sedmistrunové harfě *Mágů sedmi paprsků*, zhotovené alchymickým způsobem za intenzivního spolupůsobení nadlidských inteligencí v pracovnách velechrámu Amona-Re. Chryzolitová miska byla zároveň odznakem řádovým. Ve svém středu nese jeho heslo se symbolem a sloužila snad k libacím.

Od chvíle, kdy rozluštil jsem značky chryzolitové misky, jala mne chorobná touha, nalézt zázračný nástroj, o němž tvrdí pověst, že struny jeho mají schopnost vyluzovati tóny oněch výšek, ve kterých přecházejí v barvy. Po dlouholetém pátrání zvěděl jsem, že zříceniny tohoto chrámu jsou to, jež kryjí pověstnou harfu. Proto jsem se do nich uchýlil a moje osamocení směřovala k pátrání po magickém nástroji. Akord na sedmi strunách jeho vyvolá před tvými zraky rázem sedmibarevnou duhu. Její struny jsou ze sedmi různých kovů, odpovídajících planetám; kovy ty jsou však alchymickou cestou tak změněny, že atomy jejich víří o oktávu rychleji. Tím schopnost kratších vln a větší soudružnost, zdokonalení prvků a uzpůsobení k magickému akordu. To ovšem není vše. Vybavení spektra pomocí transmutace vln zvukových nemělo by samo o sobě velkého významu. Vysoký *Řád sedmi paprsků* šel dále. Mágové jeho našli symfonii, jež seskupuje oněch sedm barevných světél ve zvláštní formaci, svrchovaně dokonalou a matematicky přesnou. Ona je to, co evokuje Ducha sfér naší planety; jeho inteligence prostřednictvím této podoby se může projevovati způsobem nám přístupným a vcházejí s člověkem ve styk. Nuže, dnes mohu zvolati heuréka! *Již před lety objevil jsem sedmistrunovou harfu Řádu sedmi paprsků a dnešní noci našel jsem hudbu, která nám překlene most k Druhému břehu.* Nepatrný krok schází nám ještě k možnosti dokonalé evokace: jedna ze strun poněkud povolila během dvou tisíciletí přes úžasnou svou pevnost a zní poněkud falešně. Vyzkoumal jsem však i tajemství, jehož pomocí napravíme vadu a zítřejšího jitra přistoupíme k evokaci. Noci ubývá a venku za chvíli počne svítati. Odejdu, abych vrátil se příštího jitra a přinesl aromatické byliny k magickému obřadu. Za přítomných okolností nelze ho provést. *Napětí strun je tak přesně vypočteno, že při sebenepatrnějším překročení u jediné z nich praskly by všechny,* což by znamenalo katastrofu: Vibrační potence alchemizovaných kovů je vyzdvižena na nejvyšší dosažitelný stupeň a zvuk struny při jejím prasknutí způsobil by vlnu námi nepředstavitelnou. Také

doteky strun musí být pokud možno nejmírnější, neboť, mezitímco přecházejí zvuky za transmutační hranicí v barvy, nemění se v podstatě ony, které nedospěly k této hranici; část jich zůstává skutečnými tóny a hlahol jejich vlivem tajuplných vlastností sedmi kovů je i při mírném rozechvění tak mohutný, že znění nejohromnějších zvonů světa se mu nevyrovná. Proto nedotýkej se harfy, dokud se nevrátím a setrvej zde až do zítřejšího rána, kdy barevné spektrum stane se duhovým mostem, který nás spojí s Neviditelnem.

Hazael odešel a Sebai zůstal sám. Čtyřicet hodin dělilo ho od největšího Tajemství a od nejslavnějšího triumfu! Přecházel chvíli po síni, slabě osvětlené ametystovou lampou, a zastavil se před harfou. Struny třpytí se leskem, nevidaným u normálních kovů. Jakým způsobem uchráněny byly od vlivu oxidace? Jak dovedly vzdorovati po dvě tisíciletí zkáze, že ani ze svého lesku ničeho nepozbyly? Snad alchymický proces učinil je rezistentními proti veškerým vlivům okolí, nebo měli *Mágové sedmi paprsků* zvláštní tinkturu, kterou natřeny, staly se struny imunními? Dokonalost soustavy byla překvapující. Struny byly opatřeny kolíky k napínání a každý kolík byl vysoustruhován z drahokamu, odpovídajícího planetě struny. Vedle harfy ležel papír čerstvě popsaný notami. Písmo rabbiho! Jistě evokační symfonie Ducha světla, kterou mistr pracně našel dle fragmentů ve starých papyrech. Jaké pokušení, zahrát na tento skvělý a čarovný nástroj! Sebai uměl znamenitě hrát na harfu. Hazael již od dětství učil ho hudbě, kterou pokládal za součást okultní výchovy.

Pokusil se nástroj zdvihnouti a podařilo se mu to s napětím sil. Položil jej znova. Nástroj lehce narazil na ebenovou desku stolu a Sebai zavrával překvapením. Ozval se slavný, vítězný zvuk jakoby celé řady obrovských gongů. Dlažba zachvěla se rytmickými vlnami a světlo ametystové lampy zaniklo v čarovné záři sedmi světel spektra, které vzplanulo podél celé síně jako barevná klenba. Barevná světla byla neklidná a chvěla se jako horký vzduch nad žhavým železem. Než, ozvěna zvolna zanikala a s ní zároveň bledlo spektrum, až zmizelo docela.

Vítězné nadšení, které vyvolal v Sebaiovi velkolepý zjev, ustoupilo za chvíli zděšení a depresi a Sebai přísně káral sám sebe. Leč neklid ho již neopustil. Sebevětší úsilí odvrátiti od sebe šílenou myšlenku, aby pokusil se na harfu zahrát, míjelo se účinkem. Jako by nějaké vnější síly se ho zmocnily a učinily ho svou hříčkou.

Odvracel s hrůzou zraky od harfy, vyděšen myšlenkou, že mohl podlehnouti pokušení a procházel se po chodbách sousedních. Kroky jeho temně duněly po kamenech a

Sebaiovi se zdálo, jako by jejich ozvěna splývala s nejasným duněním vzdálených gongů, svůdným, lichotivým a vítězným...

V neklidu minul den a nastala ještě neklidnější noc. Spánek míjel víčka Sebaiova, jenž cítil jasně, že není již pánem sebe. Čím více blížila se doba, kdy měl se Hazael vrátiti, tím více vzrůstala jeho nedočkavost, neklid a nemocná touha, hráti na záhadný nástroj. Usnul-li na okamžik, slyšel ve spánku kovový zvuk strun tetelící se po chodbách, a probudiv se přemítal, byl-li zvuk skutečností nebo klamem smyslů.

K půlnoci podařilo se mu usnouti na delší dobu, ale spánek jeho byl vyplněn snem, který nepokoj jeho vyhnal na pokraj šílenství. Zdálo se mu, že přistoupil k němu velekněz chrámu Amona-Re, maje v ruce chryzolitovou misku, a pravil k němu: „Věz, že nikdo, kdo nenáleží k *Řádu*, nesmí se beztrestně dotknouti *Sedmistrunové harfy*. Než vrátí se tvůj učitel, harfa bude zachráněna před nepovolanými!“

Sebai se probudil vysílen a vyděšen a přiskočil k harfě. Ležela beze změny na ebenovém stole. Její struny vyzývaly k doteku.

Sebaie zmocnil se strašlivý vzdor proti slovům veleknězovým. Provede evokaci sám. Vyzví od vznešené Inteligence prostředek, jakým zachrániti harfu před odcizením, spojí se s ní a nikdo na světě nebude se mu moci postavit na odpor; kdyby čekal na příchod mistrův, mohla by mu zatím nějaká vnější síla drahocenný nástroj vyrvat. Jedna struna zní falešně. Pozoroval tento defekt, na nějž ho již rabbi upozornil, u první struny, když prve rozezvučela se nárazem na stůl. To lze napravit snadno!

Sebai sevřel kolík struny a snažil se jím otočiti. Kolík se ani nepohnul. Tu uchopil ocelové kleště. Zachytiv jimi hlavici kolíku, použil jich jako páky. A přidržuje levou rukou hrdlo harfy a třímaje v pravé ruce kleště, napnul všechny síly.

***

Rabbi vracel se ze své cesty. Za ním vycházelo slunce a v dálce spatřil zříceniny chrámu, za nimiž týčila se kamenná hlava sfingy, ozářená leskem červánků. Přidal do kroku, aby včas došel do chrámu a nezmeškal šťastné konstelace k evokaci.

Vtom zčistajasna sražen byl k zemi strašlivým proudem vzduchovým! Palmy ohnuly se k zemi jako tenké pruty! Kolem burácel kovový rachot, jako by tisíc titánských zvonů řítilo se z vysokých skal! Na místě, kde stál chrám Amonův, zdvihl se veliký kotouč prachu a nad ním zaplanul ohromný sedmibarevný oblouk! A když prach se rozplynul, nebylo po chrámu ani památky!

Rabbi vzpamatovav se, rázem pochopil všechno. Zoufalství a bezradnost zlomily veškeré zbytky jeho sil. A umíraje zachytil pohled sfingy, ozářené sluncem, jejíž oči byly naplněny mlčením a nocí.

Smrt Periklova

Spočívala na lehátku, smáčejíc rty v temném topazu korintského vína. Zlatý kantaros leskl se mdle v záři achátového kahanu, jež chvěla se síní naplněnou hustými vůněmi. Tmavé růže dohořivaly ve vázách a jejich zmírající dech měl těžkost nocí naplněných mysteriemi.

Charmione pohlédla na chvíli do stříbrného zrcadla, aby zhlédla v něm svou sladěnou a neklidnou krásu. A její oči zableskly podivným ohněm, v němž tajil se odlesk zraněných tužeb a skosených srdcí. Oči tajemně modré, s lehkým odstínem nenápadně jedovaté a vítězné zeleně. Zlatý prach v jejích vlasech třpytil se v stříbrné ploše zrcadla jako chvění roztráštěných snů o lásce a krvi a její bledá tvář s jemným červánkem lilií, zbrocených zorou, měla tragickou výmluvnost chvíle, stigmatizovanou fatalitu hodiny, k níž shlížejí studené oči bohů.

Charmione se zamyslí. Opřela se lenivým gestem o loket své paže ozdobené zlatým náramkem. Tunika svezla se jí poněkud a odhalila prs s rudě rozkvetlým hrotem, jako drobný květ divokého máku. Část bílé, mandlově vonné pleti nádherného a rozkošnického těla zasvítla zešeřenou síní, tichou, ponořenou v klid, zvyšovaný ještě nepřetržitým pádem stříbrného vodotrysku, jehož tlumený šum doléhal sem ze zahrad. Ponořila ruku do kamenné pyxidy a nalíčila poněkud své rudé rty. Užívala se zálibou tohoto líčidla. Perikles miloval jeho vůni, která oslavovala veškeré posvátné hodiny jejich lásky, noci, jež podobaly se vteřinám proměněným v smaragdové blesky. Duše vystupovala z nich ve své vznešené nahotě jako z okouzující lázně, stávala se v těchto okamžicích bližší Olympu a rozmlouvala s oněmi bohy, kteří jsou dárci rozkoše a krásy. Při vůni tohoto líčidla, promísené vonnými výpary oleje hořícího v achátové lampě, pohybovaly se před duší Charmioninou obrazy lásky s Periklem, obrazy velikých slavností krve a vášně, velikých bohoslužeb krásy a svaté radosti ze života. Její čivy rozehrávaly se pod dotekem nehmotných a jemných prstů těchto vzpomínek v jásavou píseň rozkoše, v hudbu safírových a rudých plamenů prostupujících se božskými spirálami prudkých a estetických objetí, vítěznými vlnami vášně olympských rytů. A tělo Charmionino měnilo se v té chvíli v nádhernou formingu, rozehrávanou doteky vášně prostoupené duchem bohů.

Charmione nevěděla, jak dlouho tomu, co rozloučila se s Periklem. Neuvykla měřiti život hodinami a roky, obvyklými měřítky životů. Jediné vzpomínky byly důstojnými mezníky, jež vztyčovaly se u velkých událostí její duše a jež dělily její žití v epochy.

Charmione zdála se státi mimo čas i svým zevnějškem. Neměnila se. Její tělo zůstalo nedotknuto chladnými prsty Času, a její krása ze včerejška byla nerozeznatelnou od její hrdé krávy dneška. Jako by studená ruka Chronova byla spíše konzervovala její nesmrtelnou krásu v neměnný mramor, zatímco u ostatních bytostí vykonávala dílo neodvratné zkázy a zničení.

Charmione nevěděla, jaká doba dělí ji od chvíle, kdy rozloučila se s Periklem. Ale bylo to za okolnosti slavné, prostoupené vůní divoké bolesti z vlastní oběti, položené na oltář Krávy. Rozešli se, když byli dosáhli vrcholu rozkoše a radosti. Nechtěli poznati úpadku. Není nic tragičtějšího než dívat se, jak zevšedňuje a umírá krása, která byla určena, aby se stala nesmrtelnou. Perikles daroval tenkrát Charmione achátový kahan s nejvzácnějším olejem – lampu, která ozařovala nejvrcholnější chvíle jejich posvátných rozkoší.

„Tuto lampu,“ pravil, „přinesl mi mág, jenž poznal propastnou hloubku krásy a tajemství jejího zrození. Ošetřuj a ostříhej jí bedlivě, je dražší nad vzpomínku a posvátná jak Osud. Souvisí s tvým i s mým životem a stane se urnou, z níž bude plápolati slavný život, náležející jedině těm, kdož jsou silní, hrdí a krásní. On zvěstuje ti hodinu mé smrti a velkého návratu.“

Pak odešel. Temné růže zbyly ve vázách, připomínající velké okamžiky, jež neměly nikdy zemřít a jež se neměly nikdy vrátit.

Charmione vzpomínala dnes Perikla více než kdykoli dříve. Nikdy nevzpomínala ho tak plně a nostalgicky od chvíle, kdy opustila Athény, aby se odebrala do Korinta, kde měla žít vzpomínkám, jako v Athénách žila skvělé skutečnosti. Cítila, jak něco velkého a tragického vtěluje se do těchto okamžiků. Tajemný stín věsil se na přepychové vázy, vlál kolem hořících květů a otáčel se kolem duše Charmioniny jako smuteční závoj.

Tenkrát poznala Charmione tíživou osudovost okamžiku. Neboť achátová lampa zaplála mohutnými a prudkými plameny, jejichž světlo propůjčovalo všemu kolem olympské krásy a vznešenosti. A z těch plamenů cítila, jak pozvedá se oslňující a zářící stín, jak dotýká se jejího těla, jež zpívalo pod těmito doteky všemi svými liniemi, křivkami a posuny žhoucí velepisně rozkoše.

Slavná hetéra kývla několikrát hlavou. Pak vztyčila se a spustila k zemi svou tuniku fialkové barvy a vůně. Stála nahá v síni, naplněné božským a neznámým světlem kahanu. Sňala lampu a vztyčujíc ji vysoko nad svou hlavu, otevřela dveře do malé podzemní svatyně Afrodity. Chrámek byl tajemstvím jejího domu. Nikdo o něm nevěděl. Byl skvěle zbudován a socha bohyně od nejslavnějšího umělce Helady zdobila jeho oltář.

Oslňující světlo achátové lampy naplnilo chrám a proměnilo jej v epopej velebné záře. Slavná hetéra přistoupila k oltáři a pověsila achátovou lampu před sochu bohyně. Její světlo bylo nachové i bílé, rozlévajíc růže vycházející zory i bělostné proudy mléčné dráhy.

Charmione vyňala ze svých vlasů zlatou jehlici. Její hlavice byla smaragdová a měla podobu skarabea. Se vztyčenou hlavou, z níž řinuly se nyní těžkými proudy rozpoutané kaštanové vlasy, vbodla jehlici pod svůj levý prs, tam, kde bušilo srdce. Bílé tělo skanulo na chladné dlaždice před sochu Afroditinu a tenký pramen krve potřísnil podlahu.

V tu chvíli počala se měniti ztuhlá krása mramorové sochy a světlo kahanu nabylo záře ještě intenzivnější a zbarvenější. A Afrodite sestoupila ze svého podstavce a vzala plamen achátové lampy do svých růžových dlaní. A Afrodite byla Psychou a Psyché byla Afroditou a nesla plamen jako zlatou hvězdu na Olymp, aby jej zachovala pro ty, kdož jsou silni, hrdí a krásni.

***

Po smrti Periklově, když bylo zpozorováno, že hetéra Charmione již po několik dnů neopustila svého domu, zmocnily se jejích přátel obavy. Vnikli do jejího domu a našli pootevřené dveře, vedoucí do podzemního chrámu. Sestoupili do svatyně. Charmiony však nenašli. Pouze její socha, zobrazující její nesmrtelnou krásu úchvatným způsobem, stála v pozadí na podstavci a před ní na zlatém řetězu kývala se vyhaslá achátová lampa. Korint'an Archilochos upozornil své přátele, že na podlaze červená se několik krůpějí krve. Když však sklonili pochodeň, spatřili, že je to pouze několik čerstvě utržených tmavých růží.

Svatební dar

Černý otrok postavil zrcadlo před lože princezny a Armeneres pravil: „Přijmi tento skrovný dar, paní má, nastávající choti má! Jeho stříbro ať odráží oslňující tvoji krásu jako jezerní hladina perlovou zář měsíce!“

A Orantis odpověděla, mezitímco otrok zmizel za purpurovou draperií vchodu: „Mé díky, vznešený choti! Zrcadlo je zajisté hodno mé krásy stejně jako svého urozeného a bohatýrského dárce.“

A pohlédla do zrcadla. Bylo to obdivuhodné dílo. Veliká okrouhlá vyleštěná deska stříbrná, vroubená perlami a opály, jež hýřily barvami v matném svitu karneolových lamp, zakončených koulemi z tygřích ok. Tvář princezny odrazila se majestátně ve stříbrné ploše... Armenerovi, jenž stál za princeznou a díval se přes nahé její rámě do zrcadla, zdálo se, že Orantis drží v ruce zázračný živý obraz tváře své v rámci perlovém a opalovém. Oči její hleděly na něho ze zrcadla – ty zvláštní oči, jež ve chvílích něhy měly lesk a barvu safírovou a ve chvíli hněvu nabývaly kovového lesku břitké, hladké ocele, ozářené sluncem. Ocel ta bývala tak ostrá, že jen málokteří ve chvílích takových dovedli snést pohled princezny. Její vlasy, stočené pyramidovitě do výše a zdobené zlatým diadémem, připomínaly tekutý turmalín, přecházejíce zcela jemně a nepozorovatelně v lehounký odstín modravý.

Postavila zrcadlo na výstupek u zdi a obrátila se ke knížeti ostrova Korálového, jenž na pokyn její mramorové ruky posadil se na křeslo, pokryté leopardí kožešinou. Pak podala mu zlatý pohár s vínem a pravila: „Armenere, vládce ostrova Korálového! Přiblížil se den svatby naší, nuže, vyprázdni tento pohár pro naše štěstí a velikou svou slávu, před jejímž leskem i hvězdy pohasnou!“

Armeneres, jenž seděl proti zrcadlu, vyprázdnil číši. Chvění proběhlo celým jeho tělem. Zlatá číše vypadla mu z ruky a zazvonila o chalcedonovou dlaždici. A v zrcadle objevila se jeho tvář, zsinálá, křečovitě stažená, a ústa jeho několikrát trhla, jako by chtěla promluvit. Z očí vyšlehl blesk, divoká směs bolesti a hněvu, jež zrcadlo odrazilo do zbledlé tváře princezny. Pak klesl nazpět, tělo jeho zadunělo o zem.

Zlý úsměv zahrál kolem koutků princeznych úst. Pak zdvihla pohár, skryla jej ve svém rouše, vrhla se na zem a volala zoufale: „Je mrtev! Mrtev! Mrtev! Pomozte! Král můj a choť mrtev jest! Ó, běda!“

Přispěchavší služebnictvo a lékaři marně snažili se uklidnit Orantis. Svíjela se na zemi v bezedném zoufalství a rvala si krásné vlasy. Tak setrvala až do večera a celý palác

chvěl se jejím voláním: „Ó, zabte mne, zabte mne, mějte slitování! Což možno mi žít bez něho?“

Druhého dne rozlétna se po celém království zvěst, že vládce ostrova Korálového Armeneres zemřel morovou ranou právě při sňatku s princeznou Orantis. Jeho tělo s velkou slávou a za velikého zármutku poddaných spáleno při západu slunce. Princeznu musili od pohřbu násilím odvléci, aby se nevrhla do plamenů za svým chotěm.

Orantis stala se dědičkou a panovnicí ostrova Korálového.

***

Od té doby nepohlédla princezna nikdy do stříbrného zrcadla, a kdykoli bylo jí kolem něho jít, vždy zbledla a odvrátila od něho krásnou, hrdou hlavu. A jedné noci vyběhla z paláce, skrývajíc něco lesklého pod pláštěm. Spěchala k moři. Stanula na skále, nad pěnícími se vlnami, do nichž padaly neplodné, studené lesky Astartiny. Orantis sáhla do svého pláště. Cosi bílého, kovově lesklého vypadlo jí z ruky a zmizelo v hlubině pod skalou.

Příštího jitra sháněla se princezna marně po stříbrném zrcadle. Skvostná památka po zemřelém Armenerovi zmizela. A protože podezření z krádeže padlo na strážce paláce, byli ukřižováni. Nicméně zrcadlo přece nebylo nalezeno.

O princeznu, jež zatím vyléčila se poněkud ze zármutku nad smrtí milovaného chotě, ucházel se po roce král končin západních Myragón. V mladistvém srdci princeznině zvítězila láska k životu. Rozhodla se přijmouti ruku západního bohatýra, mladého, krásného, mocného a slavného. Obě říše zajásaly a ihned činěny přípravy k sňatku, až konečně přiblížil se jeho předvečer.

Orantis trávila poslední noc v paláci otců svých. Dle starého zvyku věnovala ji modlitbám a obětem bohům. Spočívala na zemi před sochou chaldejské bohyně, oblečena v roucho svatební. Veliké démanty plály ve světle karneolových lamp v jejích vlasech. Z hrdla splývaly jí mezi poloobnažená ňadra na zlatých řetízcích ametystové talismany a nahé paže byly ozdobeny zlatými náramky, v nichž hořely rubíny. Bosé nohy její nořily se z bílého, průsvitného šatu jako bílé labutě z mlhy jezerní.

Princezna strávila tak celou noc. Konečně obloha nad otvorem v ebenovém stropě nabírala zbarvení růžového. Hvězdy bledly a světlo karneolových lamp rudlo. Již první paprsky padly v síň, když za záclonou vchodu ozval se hlas sluhův.

„Přinášíme ti radostnou zprávu, vznešená paní,“ pravil vstoupivší stařec. „Dnes v noci vylovili rybáři z moře tvé stříbrné zrcadlo. Zde jest.“

Princezna povstala, bledá a zsinálá. „Zde odměna pro nálezce,“ pravila a hodila starci váček zlata. Když stařec odešel, vrhla se na lůžko, těžce oddychujíc. Zrcadlo stálo před lůžkem z tygří kožišiny. Náhle se Orantis vztyčila, pevná a odhodlaná. „Bláhová!“ pravila k sobě a pyšně se smála. „Lekám se přeludů, jež sama jsem vytvořila! Z pošetilých myšlenek vyvolávám příšery, jež obklopují můj život, a přece vím, že jich není! Ale pryč s těmi mátohami, pryč s těmi strašidly! Ó, Armenere! Z tebe zbývá hrstka popela a já pošetilá lekám se stínů!“

S chladným a divokým smíchem přiskočila k zrcadlu, vztyčila je před svou tvář a pohlédla do něho. Zděšený výkřik unikl jí ze rtů. Snažila se tvář odvrátiti od zrcadla, nemohla však sebou pohnouti. Jako by železné ruce sevřely jí hlavu a násilně držely ji před zrcadlem. Líce zbledly, krásné tahy zkrivily se zděšením. Smrtné chvění proběhlo celým tělem jejím. Zrcadlo vypadlo jí z ruky na chalcedonovou dlaždici. Princezna padla k zemi a hlava její narazila na stříbrné zrcadlo, jež vydalo jasný, vítězný zvuk. Perly a opály rozsypaly se po dlažbě a rozmarně hrály barvami duhy.

V téže chvíli ozval se před palácem hlas měděných rohů. Fanfáry zaduly slavně a velebně. Pak zdvihl se k obloze zpěv sborů svatebních. Myragón se skvělým komonstvem jel v šestispřeží pro svou nevěstu, lid volal a hřimal: „Bud' zdráva královna Orantis!“

A růže prvních červánků usmívaly se laškovně na zmodralých rtech královniných...

Smutný faun

Jak snění nymf noc chví se modravá
a luna pluje ku znamení Býka.
Ve skalách vítr chechtá se a hýká
a réva dozrává.

K západu táhne rudá záplava,
chlad srdce zmrazuje a do žil vniká.
Na bílá ňadra, v kterých touha vzlyká,
vzpomínka hoří v duši krvavá.

Svou volám milenku, jež lásky mé se bála.
A posměch divoký mi vrací les i skála,
co pyšných vášní květ v dnů šedi zhasíná.

Bůh osamělý, jenž chtěl lásku ženy,
svůj křičí smutek ve kraj zamlžený
a poprvé své božství proklíná.

Hyacinta byla velmi spokojena ve své samotě. Nechybělo jí zde ničeho. Dům, který obývala na okraji hlubokého lesa na břehu bujné bystřiny, byl obklopen rozsáhlou zahradou plnou půvabných zákoutí, stvořených pro sen a evokování světlých přízraků, rodících se z růžové pěny, která vyvstává za jarních a letních večerů na zčeřené hladině nedočkavé dívčí krve. Když slunce blížilo se zenitu a rozlévalo po krajině zlenivující žár svých prudkých paprsků, odložila šat a vykoupala se v jezírku uprostřed zahrady, jímž protékala říčka a v jehož středu šuměl mohutný vodotrysk, měně se v této chvíli v gigantický chochol duhových stuh a šňůr, provlečených opály, perlami a křišťály. Pohravši si v rozmarném skotačení s křišťálově namodralými vlnami, jichž ledový horský chlad vyvolával na její pružné a svěží pleti dráždivou palčivost, propůjčuje jejímu tělu nachového červánku, jako by se celá její rozkošná bytost zardívala studem nad svou nahotou, kterou pozorovali pouze zpívající ptáci a zářící slunce, položila své nedotknuté tělo do bujné trávy mezi květy macešek a modrých zvonků, naslouchajíc bzukotu vážek a zlatých mušek, jež usedaly jí občas do kaštanových vlasů, zářice v nich jako oživené

hlavice drahocenných jehlic. A oschnuvši na slunci, přistoupila k mramorovému faunovi, který stál na břehu jezírka a přes jehož ruce, chystající se právě přiložit k mladistvým rtům syringu, byla přehodila svůj šat, než sestoupila do vody. Zbavivši mramorové ruce polobohova sladkého a vonného břemene, lehounkého jako bělostné páry, zahalila se do svého roucha, obula přes prolamované punčošky bílé střevíčky a ulehla znovu do trávy, naslouchajíc zpěvu ptáků, bzučení vážek a šumění vodotrysku a dívajíc se na volný let řídkých oblaků, plujících ozářenou modří květnového nebe. Nebo rozevřela knihu a zahloubala se do básní, zapomínajíc pro jejich krásu krásy svého okolí, až slunce přiblížilo se zenitu a stará hospodyně vyrušila ji udeřením na gong z jejích letů za purpurovými sny, oznamujíc, že nastal čas k posnídávce.

Občas usedala také do člunu a veslovala vzhůru proti proudu potoka, až dostala se k rozlehlým paloukům, k nimž zaléhal zpěv pastýřů, hlídajících stáda na nedalekých výšinách. Když člun uvázl zde na mělčině, Hyacinta procházela se po lukách, trhajíc květiny a vracela se pak po proudu, jenž ji zvolna unášel až do veliké zahrady a umělého jezírka. Hyacinta složila ruce do klína a oddávala se úplně rozkoši, kterou působilo jí kolébání průhledných, čistých vln, a jen občas pozdvihla veslo, aby zabránila odchýlení se loďky do rákosí nebo na břeh, lemovaný starými, rozsochatými vrbami. A když vystoupila pak na břeh zahradního jezírka, majíc ještě ve zraku světlé modro vzdálených hor a obzorů, v duši zpěvy pastýřů a ve vlasech vůni senosečí, s náručí plnou polních a lučních květin, vystupovala na mramorový podstavec faunovy sochy vytesané v životní velikosti a oplétala satyrovi kolem kamenných kadeří husté věnce, věncila jeho drobné růžky nad čelem nebo se šibalským úsměvem zastrkávala mu květy blatouchů do špičatých boltců, jako by ho chtěla škádliti. A pak snesla se hbitým skokem ze širokého podstavce, porostlého hustě břečťanem a omývaného na jedné straně modrými vlnami, a dívajíc se na profil ověnčeného poloboha, tleskala radostně rukama a smála se bujným smíchem.

Zahradní faun náležel zajisté mezi nejkrásnější bohy své rasy. Jeho tělu mohla záviděti mladistvá krása Foiba Apollona, tak nádherný a bujný růst vykazovalo, hlásajíc každým bezvadným svalem bezměrnou radost ze síly, života a ze slunce, jásavou hudbu nesmrtelného zdraví, věčného mládí a věčně kypící krve. Jeho tvář, obrážející neskonalou dobrotu a smyslnost, zářila olympskou krásou, božským a upřímným půvabem, jenž vyjadřuje nejhlubší a nejžhavější duši přírody. V zahradě stál od dávných dob, byv tam převezen z řeckého háje, kde byl vykopán. Den co den zhlížel svou krásu v modravém zrcadle jezerní hladiny, co z jara přšely na jeho skvěle nahé tělo bělostné květy třešňové a růžové květy jabloňové, v létě padaly mu k nohám červené a šťavnaté zralé plody, a když

přišel podzim se svými dlouhými, slavnostně krvácejícími západy, házel s oblibou do jeho bujných kadeří zarudlé listy jako veliké krůpěje sedlé krve večerních červánků.

Hyacinta vycházela též často do lesa, s drobným košíčkem, aby naslouchala zpěvu ptáků a šumění vysokých borovic. Vracela se volným krokem, zastavujíc se občas u některých půvabnějších zákoutí, aby načerpala do svých očí zhuštěné krásy nebo aby natrhala jahod. A přeskakujíc v návalu bujnosti pařezy stromů a úzké stružky, těšila se na otevřenou lekturu, kterou nechala ležeti na stole besídky, porostlé hustě popínavou zelení.

Kdysi po velmi parném odpoledni vrátila se domů tak zemdlena horkem, že zatoužila ještě k večeru, kdy na nebi počal se ukazovati měsíc, osvěžiti se koupelí v jezírku. Odložila šat a vrhla se do vln, zatímco denního světla ubývalo a měsíční záře stávala se intenzivnější, rozlévajíc své stříbřité svity po hladině jezerní a měníc krůpěje vod, stékajících po těle Hyacintině, v roje fosforeskujících světlušek. Vodotrysk zářil jemnějšími duhami a jeho šum, zdálo se, že nabývá melodie slavnostnější, ale i diskrétnější, jako by duše vod nenuceněji a nerušeněji vystupovala v této chvíli z modrých vln.

V tom okamžiku zaslechla Hyacinta od sochy faunovy žhavý vzdech. Bylo to zajisté jen lehké zašumění z nedalekých růžových keřů, jimiž prošel červnový vánek, nicméně Hyacinta se poněkud zarazila. Když pak pohlédla vzhůru k hlavě faunově, zdálo se jí, jako by byla zahlédla na jeho smyslně krásných rtech lehounký úsměv. Bylo to zajisté jen hrou měsíčních paprsků klouzajících po mramorovém obličejí, nicméně Hyacinty zmocnil se nepokoj a vzápětí pokryla se její tvář hlubokým nachem. A nejen tvář, ale i ňadra, celé tělo zardělo se neznámým dosud studem. Hyacinta vystoupila z vody a rychle se oblékla, bázlivě se ohlížejíc. Té noci spala velmi neklidně a její spánek naplněn byl podivnými sny.

***

Příštího jitra nekoupala se již v jezírku, ale vyhledala si široké místo v potoce, na místě, kde vytékal ze zahrady, řítě se do zeleného moře travnatého údolí. A kdykoli šla kolem faunovy sochy, vždycky se poněkud zachvěla a s uzarděním sklopila zlatově zářící oči. Také již nevěncila kadeřavé hlavy faunovy polními a lučními květy natrhanými na pastvinách a lukách při horním toku říčky, ani nezastrkovala mu květů do špičatých boltců. Ale pohlédla-li úkradkem a zdálky na mramorové tělo bohovo, zmocňoval se jí smutek, když spatřovala vadnoucí květy na jeho skrání, které tak málo slušely jeho bujnému,

divoce tryskajícímu mládí. Hyacinta pocítovala toho dne vůbec neurčitý smutek ve své zasněné duši. Poprvé za svého pobytu v této samotě, v níž nebyla nikdy samotna, pocítovala tak intenzivně přátelskou přítomnost přírody, poznávala stesk. Zpěv ptactva již ji neutěšoval, rudé plody jahod na pasece přestaly lákati její plné a žhavé rty a hudba vln plynula kolem ní ve svých věčně se vzdouvajících a věčně klesajících rytmech, aniž ji Hyacinta slyšela. A když otevřela knihu veršů, bloudily její myšlenky daleko mimo a oči mechanicky četly básně, aniž jejich smysl pronikal do duše. Toulala se po lukách i po lesích, nenalézajíc nikde klidu, až posléze, za pozdního odpoledne rozžhaveného sluncem a naplněného tisíci jásoty ze světla a života usnula v umělé jeskyni v rohu zahrady, v malém piniovém lesíku, kam přišla se uchýlit se svým podivným a neznámým steskem.

V té chvíli zaslechla lehký šramot. Byla by vykřikla překvapením, kdyby jí úžas nebyl zadržel hrdlo: spatřila fauna, jak přistupuje k ní. Jeho tvář byla smutna a jeho oči dívaly se na Hyacintu s nezměrnou něhou.

„Proč jsi dnes neověnčila mých skrání, Hyacinto?“ pravil zarmouceně, sklonil se k ní a vtiskl na její rty palčivý dlouhý polibek. Odešel, ohlížeje se na ni pohledy plnými něhy.

Srdce Hyacintino naplnilo se po okraj neznámou dosud radostí, jež zrodila se z prudkého a vášnivého stesku. Když se probudila, ležel na jejích rtech rudý květ divokého máku. Seděla ještě chvíli na kamenné lavičce v jeskyni, zadumána, majíc duši plnou zvláštních myšlenek. Byl zatím nastal večer a otvor jeskyně vykrajoval část zahrady, ozářené měsícem v úplňku. Hyacinta povstala a opustila jeskyni s hlavou sklopenou, jakoby obtíženou těžkými sny. Pak stanula a vykřikla hlasitě do mlčenlivého večera: V trávě, směrem k soše faunově, jejíž silueta rýsovala se na tmavém nebi, obklopena záplavou hvězd, spatřila vytlačené stopy dvou kozlích nohou.

Stála chvíli v němém úžasu, srdce bilo jí prudce, krev hnala se jí k skráním a její oči nabývaly ještě jasnějšího lesku, jako by jejich zlato bylo se rozpálilo do běla. Přistoupila k soše faunově. Stála nezměněně na svém místě, pouze úsměv bohův zdálo se jí, že stal se o něco smutnějším, s jemným nádechem výčitky.

Hyacinta odvázala člun, plula vzhůru po proudu říčky, až k pastvinám a lukám. Měsíc zářil na zčeřených vlnách; jeho obraz, rozechvěný a roztěkaný jako zasněné srdce, zářil stále před loďkou, jako by si s ní chtěl hrát na honičku a symbolizovati marný let za chimérou. A Hyacinta, bezděčně a mechanicky pohybující vesly, dívala se upřeně do této terčovité a roztékající se kaluže perleti jakoby fascinována jejím stříbrem, jako by chtěla v jejím magickém zrcadle hledati tváře neznámého Osudu.

Byla již plná noc, když vracela se po proudu na člunu naplněném květinami. Usedla do trávy pod sochu faunovu a uvivši věnec z divokých máků, vystoupila na podstavec a ověncila tvář Faunovu. Pak držíc sochu kolem šíje natáhla paže, oddálila tvář od obličeje bohova a dívala se mu upřeně do očí... Seskočila zmatenější než dříve. Povšimla si poprvé, že oči Faunovy mají živé, lesknoucí se panenky hluboce tmavého lesku, podobající se propastem očarovaných ebenových vod s tajemným zářením na nedohledném dně. Podivnou hrou náhody vzdorovala barva jejich tisíciletím, zatímco z ostatního těla byla setřena na mramorovou bělost. Bylo zřejmo, že náležel Faun k oněm antickým sochám, které byly polychromovány.

Hyacinta vyšla ještě do polí, pozorujíc hvězdné dráhy a těkajíc nepřítomným zrakem po širokých obzorech. Za chvíli vracela se opět do zahrady, procházejíc každým jejím koutem a poznamenávajíc ovzduší každého místa stopami svých snů. Procházela miniaturními háji a nenalezala nikde klidu, vrátila se do své ložnice. Její okna byla otevřena dokořán a záclony tajemně šustěly horkým vánkem, který se o ně opíral a naplňoval komnatu žhavým šepotem. Těžké vůně zahradních květů přinášel s sebou tento horký a celující vánek a Hyacinta vdechujíc je cítila, jak jejího neklidu přibývá a jak její srdce naplňuje se po okraj bouřlivou touhou. Přecházel chvíli po pokoji, pak rozsvítila lampu a dala se do čtení. Marně namáhala se upnouti pozornost na obsah veršů. Zhasla lampu a dívala se do žhavé, dráždivými vůněmi prostoupené noci. Pak odstoupila od okna, vrhla se na pohovku a ukřívajíc rozpálené čelo do dlaní propukla v dlouhý, křečovitý pláč.

Byla pozdní noc, když uslyšela ze zahrady volati své jméno. S očima vlhkýma pláčem seběhla do zahrady, bosa, brouzdajíc se rosou, a spěchala instinktivně k tůni. Již zdálky zpozorovala, že Faunova socha zmizela. Její duše naplnila se tušením toho, co dávno předvíдалa v nadvědomí svých snů a čemu věřiti bálo se její vědomí.

Od tůně kráčela jí vstříc krásná mužná postava, jejíž malé rohy, věnčené makovými květy, trčely hrdě a vzdorovitě k nebesům.

„Čeho žádáš po mne?“ zvolala Hyacinta a její srdce prudce zabušilo.

„Jsem satyr Kallidoros a miluji tě, dcero lidská! Znáš mne? Ó, znáš mne zajisté. Já jsem to byl, jenž naučil tě rozuměti mluvě květin, zvířat, větrů a vod, já to byl, jenž dal padnouti hradbě, která tě oddělovala od duše Přírody; já to byl, který tě naučil žítí v samotě, aniž jsi byla na okamžik samotna, ano vše živoucí v hmotách viditelných i neviditelných bylo ti druhem a bratrem. Já to byl, jenž naučil tě naslouchati skrytým rytmům vycházejícím ze všech věcí a radovati se z harmonie, která vystupuje z Přírody. Mluvil jsem k tobě tisíci hlasy a ty ses radovala, slyšíc mne. Dnes padá kouzlo, jímž jsem

byl po několik tisíciletí zaklet v kámen a přistupuji k tobě, abych žádal tvé lásky, neboť tě miluji. Otevru ti dokořán brány největších a nejmávnějších radostí, proti nimž největší rozkoše pozemšťanů jsou opravdovou mukou. Dám ti nahlédnouti do samotného srdce božské Přírody, Hyacinto, k němuž otevře ti moje láska jasný a pronikavý pohled.“

Hyacinta cítila, jak její srdce, jak celá její bytost chvěje se krásnému božstvu vstříc. Bezměrná radost, nekonečná a všeobjímající, jaké nikdy ještě nepocítila, naplnila její bytost a zdála se rozšiřovati se na všechny předměty kolem ní. Dívala se tváří v tvář satyru, který zářil božskou krásou, tak skvělou a neodolatelnou, že všechny předměty kolem počaly od ní planouti a vodotrysk, vystupující opálovým kotoučem z jezírka, měnil se v jejím světle v oživenou drůzu roztavených topazů.

Ale současně s nezměrnou radostí počala se roditi v srdci Hyacintině bázeň. Zprvu nepatrná a nepozorovatelná, pak stále silnější a znatelnější, až přestala Hyacinta rozeznávati, bije-li jí srdce rozkoší či strachem. Byla to božská krása satyrova, která budila tento pocit hrůzy, jenž byl jako by druhým pólem jednoho a téhož dojmu. A tento děs bránil Hyacintě vrhnouti se bohu do náručí, po němž volala hřímavou a divokou touhou celá její bytost.

A satyr promluvil znova a pravil Hyacintě:

„Je nutno, aby ses rozhodla a řekla mi v této chvíli, chceš-li býti mou. Teď, nebo nikdy. Miluješ mne, Hyacinto? Víím vše, co odehrává se v tvém nitru, je však třeba, abys to sama vyslovila.“

„Milovala jsem tě, pokud jsi byl sochou, teď však – och, kterak se tě bojím! Tvá krása je tak světlá, tak oslňující – och, bojím se jí, Kallidore, děs naplňuje mou duši a paralyzuje touhu!“

„Běda, Hyacinto! Děs pomine, až odejdu, ale touha tvá zůstane a nebude již ničeho, co by ji paralyzovalo. Věz, že jedině těm, jichž láska přemohla strach, dáno jest vejíti do říše absolutní krásy a absolutní lásky. Prohrála jsi v této chvíli svůj krásnější život, své krásnější bytí, ó, Hyacinto, neboť dnešní noci, která jest nocí letního slunovratu, zpečetí se veliké zasluby a záporná rozhodnutí nabývají nezměnitelné platnosti. Odcházím a již se zde se mnou nesetkáš, neboť ačkoli trpím a smutek padá do mého nitra, aby v něm již setrval, nelze, abys mi ještě jednou odpověděla. Bohům lze jen jedenkrát říci své rozhodnutí. Toužila jsi po mně, dokud jsem byl ještě zaklet v kámen, v nějž jsem byl proměněn na několik tisíciletí bohy, protože jsem chtěl pomáhati lidstvu. Dnes odcházím osvobozen a bez kletby, ale zraněn bezedným smutkem, když tě chtěl jsem bytost lidskou učiniti účastnou božských radostí. Milovala jsi mne, dokud jsem byl zaklet, dokud jsem byl

kamenem, neboť lidé budou vždy milovati jedině to, na čem spočívá kletba a prchati před dotekem božské volnosti. Snad se se mnou ještě setkáš. Ne však již v tomto životě a individualizována v jinou bytost. Buď zdráva, Hyacinto!“

Když faun domluvil, zablesklo se náhle zčistajasna nad hlavou jeho a blesk doprovázen byl ohlušujícím zahřměním. Oslepený zrak Hyacintin spatřil ještě, jak ozářily se na okamžik vzdálené lesy a jak postava Faunova, nádherná, okouzlující a smutná, zmizela mezi věkovitými borovicemi.

Druhého dne ráno našel starý zahradník u jezírka Faunovu sochu napadrt' rozbitou. Byla roztržena bleskem, který rozpoltil i podstavec, jímž projel do země, jak bylo znáti podle spečeného a staveného bílého písku.

Záhy poté opustila Hyacinta své venkovské sídlo, neboť vše připomínalo jí zde ztracené království světla a radosti a všecko veselí, kterým zde oplývala příroda, zraňovalo její duši do krve. Odejela do velikého města. V záři zlacených lustrů osvětlujících večerní radovánky, skrývají za vějířem znučenou tvář, naslouchá roztržitě frázím mladého muže, bavíc se ve svém nitru vzpomínáním, ve kterém románu četla již toto vyznání. Těžké umělé parfémy táhnou kolem ní, obletující neméně umělé parfémy četných žen a neméně umělou duchaplnost naškrobených loutek oděných ve fraky. Nebo usedá s hlavou opřenou o loket uvězněný v bílou rukavičku nedbale v divadelní lóži, vrhají unavený pohled do lóže vedlejší, a užívají občas svého vějíře, vyřezávaného ze slonoviny a kovaného zlatem, pro ukrácení dlouhé chvíle za nástroj flirtu. Zabloudí-li někdy přece maně do přírody, netrhá již polních květů aniž sbírá červených jahod do košíčku. Pohlédne-li náhodou do zrcadla vodní tůně, stáhne se jí tvář bolestí marné touhy, neboť spatřuje v ní krásný obličej Smutného fauna. Zaznívají-li k ní vánky naplněné vůní a zpěv ptactva, slyší v nich zřetelně ozvuky syringy Smutného fauna. A dívá-li se do večerních červánků, zdá se jí, jako by pršely žhavé makové květy z ověččené hlavy bohovy. A vrací se rychle do města, do víru umělých radvánek a umělé krásy.

Don Juan zasněný

Doña Sól zmizela v tapetových dvířkách zeleného salonu a Don Juan díval se na koberec, jako by hledal na něm šlépějí jejích nohou. Na křišťálovém poháru, který nesl stopy jejích rtů, spočíval stín vržený sochou Venušinou, jakoby smutek bohyně, která uvykla vládnouti v zešeřeném tichu těchto salonů... Byl tento smutek také oprávněný: láska přestala vládnouti v pokojích nádherného paláce Don Juanova; sen přistěhoval se do nich a vešel v zámek, jakmile zapadla tapetová dvířka za doňou Sól. Trochu vína zůstalo nedopito v křišťálových číších. Don Juan díval se na jeho oranžovou žlut' pokrytou stínem Venušiným; podobala se nyní žluti roztopeného vosku svíčky u nohou kamenného rytíře v lodi chrámové. Byla to podivná a smuteční žlut'! Donu Juanovi zachtělo se tohoto topazového smutku. Sál jej z křišťálového poháru, na němž spočívaly před chvílí ještě rty bledé doni Sól... Sál jej jako vůni tuberóz, jako dech smrti, a žhavost jerezskeho vína tajila v sobě dnes podivný chlad, který pronikal dřev' kostí. Jako by do rozžhavených žil vhánělo studené srdce ledovou krev...

Don Juan uzavřel knihu své lásky. Napsal do ní poslední jméno: doña Sól. Teď bude žítí jedině snu, napojenému životem. Celý jeho palác byl již uspořádán k tomuto cíli a uzavřen zevnějšímu světu. A všechny skvělé pokoje jeho zámku byly upraveny pro sen a útěk ze života. Sen znásobí život nesčetněkrát, události stanou se pouhými motivy gigantických chimér duše, pouhými impulzy, dorážejícími jako vlny do vysokých sfér srdce, proměněného v ducha...

Leporello rozsvítil lampy v pokojích Don Juanova paláce, jichž okna byla zastřena tak bezpečně, aby ani paprsek vnitřního života nepronikal do profánního světa zevnějšího. Pokoje měly lampy různých barev, odpovídajících rozličným fázím života Dona Juana, jich náladám a jich stavům. Světla měla tak účelně vybrané odstíny, že vybavovala okamžitě celé epizody erotických dějů, celá jich prostředí s tajemstvím jejich parfémů a nálad. Byl to život, celý život Dona Juana, zobrazený v odstíněných světlech, jakási zpověď rafinovaného ducha, který i před štolou zpovědníkovou prožívá senzace, působící rozkoš.

A tak se stalo, že v prvním pokoji světla bledě žlutého, připomínajícího nedozrálé citrony z úpatí hor pyrenejských, prožíval Don Juan znova celou svou lásku k Beatrici, lásku nedopověděnou, podobnou květinám, které uvadly ještě ve stavu poupat. Odešla a provdala se. Vzala si bohatého a mocného granda. Zestárla za několik let, ubohá. Jenom její mandlově zakrojené oči podržely svůj naivní úžas neinformovaného mládí.

Don Juan vkročil do pokoje sytě oranžového. Vybavily se v jeho duši krásky zlatých vlasů, ale prudkého temperamentu... Gaud s očima serafa a se srdcem Astartiným, která dovedla se proměnit v pochodeň plamenů, zahalena do barbarského zlata svých kadeří, stékajících jako vlny jisker, vytrysklých z lačného, neukojeného ducha... Don Juan prožíval své tété á tété v záhonech tajuplného parku prosyceného vůněmi levandulí a naplněného stíny tamaryšků, polibky jedovaté jako uštknutí, plné hříchu žárlivosti a nenávisti... A vzápětí viděl zkřížené kordy, svůj a dona Alvara, jako dva hledající se paprsky měsíce a kmitající na pozadí tmy z modrého sametu. Viděl blednoucí tvář Alvarovu, černé růže záhonu zruřovělé horkou rosou.

A již ocital se v pokoji s blankytně modrým světlem a cítil studené a nesmělé polibky doni Kláry. Bojovala krátce. Byla z těch, které byly rázem jeho kořistí, a přece náležela k největším triumfům jeho života. Šla do kláštera. Temná ocel jejích zraků brunety vybledla v záři voskovic a nabyla snivého modra jarní oblohy, které tak krásně sluší půlměsíc, na němž Panna potírá hlavu hadovu.

Z modrého salonu krácel Don Juan do pokoje růžového, pak fialového a konečně do pokoje červeného. Prožil celý svůj život znova, zhuštěný do několika minut, opojný jako vůně nejedovatějších květů. Spatřoval znova mrtvoly svých soupeřů s tuhnuocími rudými květy na levé straně prsou a slyšel vzdechy opuštěných žen a dívek, které prošly několika hodinami jeho života, aby se k nim stále znova vracel jako šílenec k utkvělé představě.

Červený pokoj skýtal Donu Juanovi největších senzací a rozkoší rozkvetlých nejbujněji. Všecky satanské krásy, co jich na cestách svých potkal, kráčely kolem něho, usmívaly se naň plností svých rtů a dravostí bělostných zubů, chtivých krve a oběti. Ano, zde byl vrchol života! Šarlat krve, purpur otvírajících se růží, vášnivý smích satanské červeně! Jako by celé peklo bylo soustředěno v těchto čtyřech stěnách!

Don Juan krácel k posledním dveřím. Podivnou náhodou neotevřel jich ještě nikdy ve svém životě. Nezajímal se o ně posud. Co za nimi? Co může býti stupňováním tohoto purpuru?

Don Juan otevřel dveře. Stanul přimrazen a jeho lehkomyšlná tvář, rozpálená vínem, náhle zbledla: Proti němu, těsně u zadní stěny černého salonu, stál d'ábel s rudou mantilou a s kordem po boku. Dva rohy Astartiny zářily nad jeho nádhernou hlavou a jeho svůdnické oči se upřeně naň dívaly. Don Juan instinktivně sáhl ke svému kordu a spatřiv podobný obranný pohyb u vetřelce, vrhl se naň tasenou zbraní...

Řinkot skla zazněl jako studený chechtot barevnými komnatami. A když, vyplašení hřmotem, přispěchali sluhové s trojnásobnými světly ve stříbrných svícnech, spatřili na zadní stěně černého pokoje rozbité zrcadlo.

Smrt Dona Juana

Za několik hodin poté, kdy Don Juan ocitl se na loži pod vysokými modrými nebesy, jichž skulinou pronikalo k němu světlo filtrované zelenými a zlatožlutými čtverci vykládaných gotických oken, procitl poněkud ze své mdloby a počal vzpomínati na události dne souvisleji. Jejich představy byly tak živé a silné, že zatlačily i pocit palčivé žízně, jež zmocňovala se Dona Juana a jež působila, že modrajícími se a rozpuklými rty proudil žhavý oheň, jako by plameny jeho duše byly vystoupily do jeho úst, aby vystavovaly okázale na odiv světu zevnějšímu část oslnujícího pekla, ukrytého v nitru nesmrtelného svůdce. Bylo to ono slavné peklo, za jehož muka obětovaly bez váhání nejnevinnější a nejbožstější ženy celou spásu svých duší, veškeré výhledy na krásný a klidný život, veškeré naděje v budoucí štěstí, zobrazené v zrcadle panenských snů, prosycených vůní kadidla a myrhy, podobné obrazům ráje, vztyčeným na oltářích nad omšnými náhrobními deskami starých rodů jako příslib odměny ukazovaný věřícím v oblacích chorálů a mystických vzdechů. Dnes, kdy fyzické síly Juanovy umdlávaly, vystupovalo tím mocněji na povrch toto fascinující a neodolatelné peklo jeho duše, plápolalo ve všech tazích jeho bytosti, obrážejíc v každém jiným způsobem, jakoby v zrcadlech různě vypouklých a rozmanitě barevných, a skládajíc tak satanskou duhu sedmi barev zločinu, velkolepou škálu hříchu, vzdoru a rouhání, symbol pekelného míru a ohromující znak duše smířené se světem, jemuž dovedla ukázati tak skvělým způsobem svůj výsměch a své pohrdání. Don Juan vcházel vskutku pozvolna v svět duchů, do nebe démonova, s nímž se nyní metafyzicky spojoval. Neboť peklo jeho nitra, plápolajíc teď mezerami uvolňujících se pout tělesných, splývalo již svými plameny s peklem ostatních démonů, ač zachovávalo svou mohutnou, nesmrtelnou a nenapodobitelnou individualitu, v symfonii diabolických barev a tónů.

Obrazy dne střídaly se nyní před duší Juanovou s obdivuhodnou jasností. Viděl se znova v horské krčmě pyrenejské, uprostřed hlubokého večera, modrého jako oko infantčino, pozoroval kolem sebe jizvami zbrázděné tváře banditů, jichž údům bůhvíjakým zázrakem podařilo se dosud vyhnouti se kolu. Bandité byli výborným materiálem pro jeho odvážný záměr, jehož provedení chopili se s bravurou nejen pro bohatou odměnu zlata, ale i s dobrým pochopením a nadšením poctivých profesionálů. Šlo o únos krásné Isabely, dcery dona Fernanda de Mediana. Doña Isabela byla ženou, která dojala srdce Dona Juana ze všech žen nejmocněji. Její krása byla již časným snem jeho probouzejícího se jinošství a její splendidní přízrak provázel ho až do dnešních dob. Hledal ji ve všech městech a ve

všech ženách a nenalézal ji nikde. Celý jeho život platil hledání tohoto fantomu, této Psyché nepřetržitě vystupující ze zlaté pěny věčně se vzdouvajících vln bouřlivého a neklidného snění, aniž mohl tušit, že vyrůstá v ústraní v dceři Fernandově.

Don Juan spatřil ji po prvé v útlém věku jinošském, když usnul za pozdního večera v zahradě svého rodného zámku. Oranžové květy kanuly onoho jara tak bohatě na zahradní stezky, že je úplně zasypaly svými bílými vločkami, zbarvenými v odstíny delikátně žlutavé. Don Juan de Marana usnul v objetí jejich dráždivých vůní a sen, který se mu zdál, stal se jeho osudem. Z lehkého oblaku mlh, obklopujících fontánu nad umělým jezírkem a proměněného měsíčním světlem v opálový kotouč, vystoupila postava dívky, jež halila svou božskou a skvělou nahotu v lehounký, jakoby stříbrný závoj, duhově a perlově přecházející. Pohlédla na něho temnými, zlatově zářícíma očima a Don Juan cítil, jak oslňující propast nejvznešenější ženské duše otevírá se před ním dokořán, odhalujíc pohanské mysterium krásy v jeho nejvlastnější a nejopojnější podstatě. Fyzický zjev dívčí postavy splynul pozvolna s metafyzickou vidinou duševní krásy v jediný celek a Don Juan nerozeznával již, co postřehuje svým opojeným zrakem a co vnímá přímo svým duchem, bez pomoci smyslů. Byl to nehmotný obraz Psyché, reflex spirituálního světla, jež spatřiti bylo mu popřáno a jenž vrhl svou sibylinskou záři na nejskvělejší krásu ženské bytosti.

Don Juan probudil se z tohoto úžasného snu k nové, netušené formě životní. Existovala krása toho druhu, kterou byl spatřil ve snu? Don Juan věřil v její příchod a počal jí hledati nejen po celém Španělsku, ale i v zemích celého světa. A jeho touha po absolutním ženství, po ideálu ženské krásy, posvěceném výrazu božské pohlavnosti duševní, stala se plápolající pochodní, démonickým světlem, k němuž přilétaly ženy jako jepice, vědouce, že se o ně spálí a šťastné, že mohly zhynouti v jeho nádherném pekle, aby, nesouce na duších věčné jeho stigma, vlekly se pak životem jako mátohy oživené jedině svou bolestí, svou nepřetržitě krvácející ranou.

Don Juan, vzpomínaje dnes v horečce celého svého života, byl obklopen zástupem těchto svedených a opuštěných žen, obtížených krutou vinou, že nenesly ve svých srdcích ideálu Juanovy krásy. Dal defilovati před sebou řadě dnů svého života, v nichž pravidelně střídaly se slzy opuštěných milenek s krví manželů a milenců zabitých v souboji jako rudé a bílé perly navlečené na dlouhou šňůru jeho vzpomínek a tvořící bezbožný náhrdelník, určený té, která zjevila se v hrdém snu jeho časného jinošství. Horečka dávala nové krve a nového života přízrakům, jež tančily jako pestrý chorovod maškar kolem Juanova lože. Dovedla ho až k počátkům jeho svůdnické dráhy, jež byly prvním krvavým krokem tragického hledání absolutního ideálu. Viděl se v zahradě komturova paláce, odcházejce

z ložnice jeho dcery Giraldy – první, kterou, oklamán byv, oklamal. Bylo to jeho vinou, že její zevnějšek předstíral ideál, jehož neukrýval? Don Juan odcházel parkem, když komtur zastoupil mu cestu s četou ozbrojenců a žádal po něm, aby pojal za manželku jeho dítě, jehož není sice hoden, jehož pověst však byla prozrazením jeho poměru tak poskvrněna, že nezbyvá jiného kroku. Don Juan odmítl uprostřed řinčících kordů a probil se se svým věrným sluhou řadou zbrojnošů; komtur v tomto boji padl a byl pochován na hřbitově svatého Theodora. Bílá mramorová socha v životní velikosti zdobila jeho hrobku. Dcera komturova Giralda vstoupila do kláštera klarisek a stala se za několik let jeho abatyší. Dnes bylo tomu již patnáct roků, co Don Juan zabil komtura dona Gonzala de Ulloa. Donu Juanovi bylo pětatřicet let, naplněných nejkrvavějšími vzpomínkami. Jak bohatá galerie milenek vystupovala v jeho vzpomínkách! Jak pestrý cyklus zklamání a deziluzí, jež nedovedly nicméně deziluzovati veliké a démonické víry v ideál, jehož dobýval vášní a krví se stejnou upřímností, s jakou jiní dobývají ho dlátem, perem, štětcem nebo modlitbou. Jeho prostředky byly pouze jiné, životnější, toť vše.

A na počátku svého pětatřicátého roku spatřil Don Juan ženu, v níž poznal na první pohled postavu svého jinošského snu, předmět usilovného hledání, svých nepřetržitých a divokých zápasů. Byla zasnoubena z vůle otcovy, jímž nebyl nikdo jiný, než mocný grand don Fernando de Mediana, donu Alfonsovi de Agordas. Don Juan pohlédnuv do propasti jejich zlatistě hnědých očí viděl, jak se v nich otevírá ono svaté mysterium pohansky božské krásy, jež spatřil jedině v prorockém snu svých devatenácti roků v zahradě zámku maranského.

Znal datum konvenčního sňatku a několik dnů přede dnem, kdy měl býti uskutečněn, učinil pokus o únos. Podnikl útok na zámek knížat de Agordas, kde konaly se právě slavnostní hostiny. Při zápasu, jenž rozpoutal se za tohoto útoku, padl don Alfonso de Agordas. Don Juan však se svou družinou, z níž mnozí zahynuli, byl nucen ustoupiti; učinil tak s pevným úmyslem, že příštího dne svůj záměr dokončí.

Pozdní večer přecházel v noc, když Don Juan, aby unikl stopujícím pronásledovatelům ze zámku Dona Alfonsa, jehož lidé, rozhořčení smrtí svého pána, hledali potrestání démonického rytíře, uchýlil se se svým sluhou na hřbitov svatého Theodora. Podařilo se jim zmásti jejich směr; dali se cestou, na níž se stále uchylovali od správné stopy, zatímco Don Juan osnoval záměr, jenž by mu příštího dne zjednal úplného úspěchu. Rozprchnuvší se lidé Juanovi shromažďovali se zatím, jak bylo předem smluveno pro případ nezdaru, v osamělém dvorci pyrenejském zvaném Hadí hnízdo, aby zde přivolali posily a vyčkali Juanova příchodu a dalších jeho rozkazů. Ústup i útěk byl dobře

proveden a dbalý sluha Dona Juana nezapomněl při něm ani na občerstvení sestávající z dvou láhví vína, které uschoval ve svém tlumoku, a několika kusů paštiky. Usedli u vysokého náhrobního kamene, nedávající se rušiti poněkud nezvyklým okolím, a Don Juan použil náhrobní desky jako stolu. Zdálo se mu, jako by byl přítomen ještě někdo třetí; pohlédl vzhůru a tu teprve povšiml si mramorové sochy komturovy, pod níž náhodou usedl. Bílý chochol komturovy přilbice zastřen byl poněkud převislou větví cypřišovou, jež činila svítícímu mramoru ostře kontrastující pozadí.

„Sestup mezi nás, starče,“ pravil Don Juan žoviálně, „a připij s námi. Napadl jsi mne sice před patnácti lety poněkud nerytířsky, leč odpouštím ti velmi rád, tím spíše, že zaplatil jsi své provinění životem. Pojď, komturo, připíjím na tvé zdraví a na zdraví všech mrtvých, kteří mi poskytli tak pohostinného útulku!“

Byl velmi rozjařen, co sluha jeho, jehož zmocnila se náhlá hrůza, uprchl na druhou stranu hřbitova a přehoupl se přes zeď.

„Nuže? Nechceš přijmouti mého pozvání? Urážíš mne!“

A Don Juan, dav se do smíchu, vychrstl obsah číše do mramorové tváře komturovy. Rudé víno stékalo po tváři sochy na pravou paži i mramorový meč a utvořilo pod jeho hrotem červenou kaluž.

Don Juan, znaven událostmi dne, zahalil se do pláště a usnul ve stínu sochy zdravým spánkem rozjařeného mládí. Zdálo se mu, že komtur sestupuje ze svého podstavce s mečem napřaženým k smrtící ráně. Chtěl vstáti, aby odrazil namířenou zbraň. Cítil však, že jeho údy, náhle zledovatělé, jsou úplně neschopny pohybu. Vmetl komturovi do tváře s přízvukem nejhlubšího pohrdání: „Jen zbabělec a zákeřník vraždí spícího soupeře!“ a ucítil prudkou ránu do prsou.

Probudil se v kaluži krve. Socha komturova stála nepohnutě na svém podstavci a pod hrotem jeho rudě zbroceného meče usychala zvolna kaluž vína v červenou skvrnu. Namáhavě se vztyčil, opíraje se o svůj rapír. Patrně někdo z lidí Alfonsových vypátral jeho úkryt, bodl ho zákeřně ve spánek a zasazená rána vyvolala sen o komturovi, fyziologicky snadno vysvětlitelný. První úsvit probouzejícího se jitra vnikal na hřbitov a ploužil se stíny náhrobků a cypřišů.

„Francisco! Francisco!“ volal Don Juan, potácej se mezi hroby, vysílen ztrátou krve, jež poznamenávala širokým šarlatovým pruhem každý jeho krok.

Francisco přiběhl ubledlý a ustrašený. Prospal noc venku, v křovině za hřbitovní zdí. Slyšel sice v polospánku jakési kroky na hřbitově, domníval se však, že to přechází mezi hroby jeho pán. Ostatně nebyl by se za nic na světě odvážil návratu k hrobu

komturovu. Obvázal Donu Juanovi primitivně ránu v boku a vedl ho k domovu. Den učinil cesty bezpečnějšími a Don Juan, použiv povozu časného vozky, navrátil se do svého zámku. Strávil den v horečném blouznění a teprve noc přinesla nepatrné uklidnění.

Po kraji roznesla se ovšem zpráva, že komtur, pod jehož zbroceným mečem spatřena uschlá červená skvrna, pomstil se Donu Juanovi smrtelnou ranou.

***

Před očima Juanovýmá proběhl celý jeho život ztřeštěným kvapem; Don Juan prožíval ho i v této horečce s intenzivní schopností virtuosa života. Dovedl z horečky vytěžiti vše, co bylo v dosahu ducha rafinovaného. Jelikož prchaly kolem něho s úžasnou rychlostí, byly tyto obrazy jeho nesmírně zhuštěného života dalším neslýchaným zhuštěním a skýtaly Donu Juanovi neobyčejných senzací, dráždivých a opojných jako amontiladská vína. Když zrak jeho utkvěl na obraze poslední scény, spojené s nezdařeným pokusem o únos dcery Dona Fernanda, pozbyl náhle vědomí. Spatřil jen, jak jakási bílá ruka dotkla se víček jeho očí a upadl v hluboký, těžký spánek beze snů...

Když se probudil, byl značně překvapen, spatřiv, že sedí na žulovém balvanu. Zběžný pohled poučil ho, že sedí na hřbitově, na vysokém kamenném mauzoleu. Byla světlá, horká noc. Měsíc v úplňku svítil na hroby a vrhal za vysokými cypřiši gigantické stíny. Naproti, na druhém konci cesty, zdvihala se z mramorového mauzolea bílá socha komtura Dona Gonzala de Ulloa. Don Juan poznával hřbitov svatého Theodora. Pak padl jeho pohled na cestu vedoucí k žulovému mauzoleu. Spatřil ženu krácející k náhrobku a nesoucí vázu temně modré barvy. Byla mladá, nesmírné krásy, pohanského půvabu, jaký poznal Don Juan u jediné ženy na světě – jediné, které touha jeho nedosáhla. Stanula před hrobem. Viděl, jak sklání se nad žulovou deskou, a dech zatajil se mu v prsou. Byla celá zahalena v černý, průsvitný závoj, pod nímž cítil zářiti královskou nahotu tragické krásy. Pronikala k němu nádhernými vlnami svých melodických křivek a přece věděl, že ji spíše tuší pod průhledným závojem; její nahota byla impresí, nikoli viděním optickým, neboť pod závojem byla oděna v temné smuteční roucho. Jako by vnímal bezprostředně a přímo vlastní duši tohoto roucha, splývající s nehmotnou duší vznešené krásy v jediný žhavý akord.

Sklonivši se nad náhrobním kamenem, ponořila s gestem nezměrného půvabu bílou dlaň do temně modré vázy a sypala na hrob květy tuberóz, magnolií a jasmínů. Slzy kanuly z jejích očí se zlatovým zářením a z jejích rtů linuly se vzdechy naplněné těžkými smutečnými vůněmi, připomínající oblaka kadidlového dýmu.

„Done Juane! Done Juane!“ šeptaly její rty a její šepot byl provázen šelestem drobných květů kanoucích na studený kámen.

Rázem seskočil Don Juan ze širokého obelisku a snesl se k truchlící. Stanul ohromen, když nádherná žena, nepozorujíc jeho přítomnosti, ač její oči byly obráceny přímo na něho, nořila nadále dlaň jako květ bílé růže do modré vázy a sypala na hrob tuberózové, magnoliové a jasmínové hvězdy. A jeho ohromení vyvrcholilo, když uzřel na obelisku vyrytá slova:

ZDE LEŽÍ BOHABOJNÝ RYTÍŘ
DON JUAN DE MARANA

Tu počal volati Don Juan hromovým hlasem: „Jsem zde! Ó, vizte, drahá, a nedbejte pošetilé lži vyryté do tohoto prázdného náhrobku! Přísahám, že hned zítra omyji svůj rapír v krvi blázna, který ztropil tento nejapný žert!“

Ale krásná žena, jako by neslyšela, sypala dále bílé a růžové květy na hrob a její slzy kanuly do nich jako krůpěje hořícího kadidla. V té chvíli povšiml si teprve Don Juan, že jeho tělo vůbec nevrhá stínu, ačkoli stál měsíc nízko nad obzorem a jasná noc otevírala pohled daleko široko.

Nekonečný smutek zmocnil se ho a jeho duše naplnila se bezedným vzdorem proti nebesům i peklu. A mramorový komtur, který stál na konci cesty, dal se do tak bouřlivého smíchu, až stará kostelní zvonice zachvěla se v základech.

Černý rytíř

Když dozněly zvuky menuetu, sladkého jako způsobilý akvarel staré školy, naklonila se markýza lehce k Ramonovi a pravila:

„Dona Estebana de Gallegos tedy neznáte?“

„Neměl jsem dosud cti. Slyšel jsem však již o něm velmi mnoho a přiznávám, že mne nudí tím, co se o něm říká. Cagliostro byl snad trochu na místě v osmnáctém století. Ale dnes? Och, ty strakaté, romantické historky! Starám se trochu o své koně a trochu o Giraudovy sonety, ale pán de Gallegos přestal mne bavit dříve, než jsem ho poznal.“

„Nemluví z vás závist dandyho, který našel vážného soupeře?“

„Myslím, že mne dosud dobře neznáte, markýzo. Jinak by vám bylo známo, že toliko vážný soupeř by mne dovedl vytrhnouti z nudy života. Nenašel jsem však dosud takového muže, kterého bych mohl milovat svým způsobem –“

„Který záleží v tom, že dobudete jeho srdce ostřím svého rapíru? Nepokládáte tedy dona Estebana de Gallegos za vážného soupeře?“

„Ne. Jeho srdce dosud neuzrálo pro můj kord. Ostatně, snad opravím své mínění o něm, až ho poznám osobně.“

„Příležitost se vám záhy naskytne. Přejde prý na dnešní ples. Má však divné mravy. Chodí až o půlnoci.“

„Jako každé strašidlo. Zase jeden z jeho banálních efektů. Nemizí také s kuropěním, markýzo?“

„Jest poněkud anarchistou mezi strašidly. Aspoň kuropění nemá naň vlivu. Víno prý nabývá při probouzejícím se jitra nových odstínů zlata, vycházejících ze sloučení denního světla se světlem žárových lamp v imitovaných svících lustru. Don Esteban tvrdí, že chuť vína tím získává, a jeho společníci se mu smějí, potácejíce se mezi rozbitými kalichy, jichž křišťál hřmotně se drobí pod jejich nejistými a těžkými kroky. A Černý rytíř, jak dona Estebana nazývají, plápolá nad dočasnými zříceninami lidských inteligencí jako noční slunce, jež nedalo se vyburcovati ze svých radovánek banalizujícím sluncem dne. Až ho poznáte, uvidíte, že jste ho podceňoval. Je stále stejně zářivý, vítězný, podmaňující. Je to démon, do jehož očí propadají se všechny bouře jako slabé jiskry do vln mořských. Majestátu moře nevzruší malomocné syčení zmírajících uhlů.“

„Začínám býti donu Estebanu konečně aspoň za něco vděčen. Ten ruměnc nadšení na vaší tváři objevil mi nový druh krásy ve vaší bytosti. Jak jste jím nadšena, markýzo!

Skoro bych uvěřil, že jste do něho zamilována, kdybych neznal vaší skálopevné věrnosti k úctyhodnému vašemu choti.“

„Zanechte, Ramone, narážek.“

„Mluvil jsem o vaší věrnosti.“

„Zlomyslný!“

Menuet z Dona Juana rozhoupal síní poslední své tóny. A když zvuky dozněly a dohasínaly v těžkých draperiích, ozval se dvoranou ustrašený šum, plný obdivu a překvapení. Otázky oněměly na rtech, a odpovědi zastavily se v půli cesty. Úsměvy nádherných žen, těch bělostných andělů, roztoužených po pádu, který nepřicházel dosti rychle, zkameněly ve výraz mramorové strnulosti.

Don Ramon vytáhl z kapsy flegmaticky hodinky a zjistiv, že je půlnoc, poklonil se novému příchozímu.

„Těší mne, že vás poznávám, done Estebane. Markýza de Artemina mne již s vámi seznámila. Netřeba dalšího představování. Mám čest znáti vás. A – promiňte, málem bych zapomněl. Vysvětlete to, prosím, jen mým velkým zájmem o vás a horečkou touhy, vás poznati. Jsem hrabě Ramon de Vardega.“

„Výborný šermíř a slavný donchuan! Doufám, že najdeme příležitost na dnešním plesu, abychom se mohli intimněji sejit při číši vína?“

Jak oba mužové procházeli dvoranou, rozestoupili se přítomní a utvořili němý, zakřiknutý špalír. Ramon se lehce usmál, Černý rytíř tvářil se, jako by vůbec ničeho nepozoroval. Byl triumfům zvyklý. Dva mužové, kolem nichž otáčely se dnes myšlenky celého Toleda, zítra myšlenky celého Madridu a pozítří myšlenky celé Sevilly! Don Ramon kráčeje špalírem zahlédl, jak baronka de Garcia, předmět jeho posledních flirtů, upustila před Černým rytířem květ orchideje se zřejmým úmyslem, aby jej don Esteban zdvihl a zatkl do dírky svého fraku. S frivolně estetickým pohybem vyňala květ ze záhadří, domnívající se, že don Ramon jejího pohybu nevidí. Zatím to byl don Esteban, který nezahlédl jejího pohybu. Hrabě Ramon se shýbl s elastickou elegancí mistra fleretu a s galantní ironií, jež tajila bouřlivé veselí, podal květ Černému rytíři.

„Myslím, že patří vám, done Estebane.“

Don Esteban, zapínaje exotický květ do dírky frakové, poděkoval zdvořile Ramonovi a jeho oči se střetly se zraky Rosy de Garcia. Rosa byla nádherná žena. Bohatý vlas sytě šafránového odstínu odrážel se s prostopášným půvabem od bílého krku smyslné čistoty. Plet' její zářila, byla, lze říci, zduchovnělou necudností. Její tvář byla tváří anděla. Madonicky krásné oči měly propastnou průhlednost nehnutých tůní horských, do nichž

sestupuje nebe temnější a studenější, ono nepřístupné nebe světic, jež pohrdá věcmi tohoto světa. Toto nebe bylo u Rosy lží, bylo více, bylo paradoxem, jako jím byly i drobné rty naivního úsměvu, zářící a osvětlující červeně. Mezitím co oči cudně byly sklopeny a rty zamčeny úsměvem nezničitelné čistoty, flirtovalo celé tělo, flirtoval šafránový vlas, rozhazující opojné jiskry, flirtovala bílá pleť rytmicky vlnících se ňader, z níž tryskala zjemnělá magnetická síla, divoké a nenápadné fluidum budící lenivou rozkoš, omámení a touhu dovédět se, jaké jest jméno zločinu, jímž lze dobýt této bytosti.

Don Ramon předešel diskrétně Černého rytíře o čtvrt kroku, aby mu poskytl příležitosti vyměnit nový pohled s nebesy, v nichž bydlel démon. Usmál se znova lehce a zmizel se svým společníkem v malém empírovém salonku. Pánové zapálili si cigarety. Sluha přinesl láhev pokrytou pavučinou a zasadil ji do ledových střepech v stříbrném chladíči, vypouklém dvěma břichy symetricky proti sobě postavených bakchantek, odešel jako duch.

„Markýzino víno je známé, done Estebane. Toto je právě stoletý ročník rýnského, které podává pouze nejvzácnějším hostům za okolností zvláště slavnostních.“

„Je znamenité. Svůdné a neodolatelné. A má příchut' prožlukle tragickou.“

„V tom s vámi plně souhlasím. Kdykoli jsem toto víno pil u markýzy, vždy se přihodilo něco zvláštního. Asociace, kterou vyvolává jeho vůně, přináší vskutku tragické obrazy. Pokaždé, když je piji, prožívám vzpomínkami znova tyto intenzivní senzace. A pokaždé, když je piji, připojuje se k nim nová, takže každé příští ochutnání nabývá nové intenzity a širšího obsahu. Obrazy, které jsou v něm pro mne latentní, dávají mu halucinující opojnost, při níž zůstává člověk střízlivým. Mohu vás ujistit, že se dnes stala nebo stane důležitá událost v mém životě.“

„Připíjím této události.“ Zapocené poháry, v nichž hořela žlutá tekutina jako tygří oko, narazily na sebe a zazvonily.

„Jste okouzlující, done Ramone. Nedivím se vašemu štěstí u žen. Říkám vám to en passant, jak je mým zvykem. Nenávidím hovorů přísně logické stavby. U inteligentní společnosti má být doplňkem a logikou hovoru mlčení. Řeč necht' vyjadřuje pouze orientační mezníky a iniciály. Nedostatek logiky v řeči poučuje mne o síle inteligence mluvícího. Dnešní společnost bohužel málo chápe a oceňuje tento způsob hovoru.“

„Což je tím příjemnější, neboť se stává exkluzivnější, jakousi mezinárodní mluvou vyvolených, kteří vynikají vnitřním životem. Neboť je především třeba vnějškovost řeči omezit. Toho dokážeme, omezíme-li řeč vůbec. Nabude větší schopnosti vyjadřovací a snadnější možnosti zasáhnouti do hlubin niterných.“

„Jak tragické víno! Přiznávám, že jsem pil málo tak tragických, ač okusil jsem vína téměř všech staletí a národů. Pozoruji, že má vskutku mocný obsah... Nechtěl byste mi říci něco z jeho tragičnosti?“

„Dnešní tragičnost, o kterou vzrostl, je vám velmi blízká. Neboť jste to vy, done Estebane, na něhož mne upozorňuje jakožto na novou, důležitou a hybnou událost.“

Don Esteban de Gallegos se usmál.

„Chraňtež mne, bozi, tragédií všedních.“

„Možná, že právě toto bude pro vás nebo pro mne tragické. Poslední tragédie, které jsem byl svědkem dýchaje vůni tohoto vína, byla hodně všední a přece děsně silná. Působí nejsilněji ze všech, jichž byla svědkem tato réva, jejíž slunce, které do ní před více než sto lety sestoupilo, uvyklo patrně tolik dívati se na krev a hřích, že ani ve své nové podstatě nemůže jich postrádati... To bylo v barokním loveckém zámečku paní markýzy. Bylo po bohatém lovu. Hojná kořist byla vystavena na nádvoří. Starý šedivý markýz byl toho dne již od rána rozčilen. Jeho dobrácký humor ho opustil. Byl jedovatý, dráždivý a nesnesitelný. Jeho špatná nálada uváděla se v souvislost s návštěvou Romualda Solberana, nadporučíka kantaberského pluku, který byl toho dne jako host na honu a o němž se říkalo, že markýza vyznamenává ho svou pozorností. Buď jak bud', markýz byl tak mrzut, že toho dne pouze jedenkrát vystřelil. Minul se cíle, což nebylo nikterak divné, neboť nebylo vůbec viděti zvěře na místě, kam namířil svou hlaveň. Odhodil pušku, řka chladně, že pro dnešek je se svou střelbou hotov. Po honech následoval animovaný večer. Stoleté rýnské dívalo se na nás svým potměšilým topazovým úsměvem, celý sál ozýval se smíchem, krásné dámy vášnivě flirtovaly, když pojednou proběhl síní zvláštní ruch. Markýza, již po celý den pobledlá a churavá, padla do mdlob. A co ji křísili, sháněla se část čeledi v lesích po důstojníku kantaberského pluku, který již od hodin dopoledních byl nepřítomen. Zmizel. Místo jemu u stolu vyhrazené bylo prázdné. Markýz seděl právě proti prázdnému křeslu a usmál se sotva znatelně, když markýza omdlela. Vztyčil se, aby pokročil k omdlelé, a v téže chvíli viděl jsem, jak na prázdném křesle proti němu objevil se stín. Zdálo se mi, jako by průhledný a temný cár se z něho zdvihl, sklonil se k starému markýzovi a dotkl se jeho čela. Markýz upustil pohár a padl na zem. Žíly na jeho skrání byly strašně naběhlé. Zemřel za několik minut mrtvicí. Přistoupil jsem k němu a spatřil jsem na jeho čele pět podlouhlých bílých skvrn, podobajících se stopám otištěných prstů ruky, která nebyla rukou markýzovou. Nadporučík Solberano nalezen teprve druhého dne v mlázi vzdáleného lesa, kde honilo se dopoledne. Měl prostřelené srdce kulí lovecké pušky a marně se pátralo, či neopatrnost zavinila neštěstí. Markýza byla dlouho touto

událostí zdrcena. Chtěla jít z počátku do kláštera. Trvalo to téměř dva roky, než se provdala znova za markýze de Vergniaud.“

„Opravdový heroismus, který je tím úctyhodnější, že byl docela zbytečný.“

Don Ramon podíval se na hodinky. Srkl zlatového nápoje z broušeného poháru, zamyslíl se na chvíli a potom řekl:

„Done Estebane, dopijíme již láhev, a nepříhodilo se dosud nic. Kdybych nebyl ve vaší společnosti, začal bych se nudit.“

„Což, abychom nepozorovaně opustili ples? Navštivte mne, done Ramone, a strávíme zbytek noci při číši a cigaretách v mém zámku. Jest nedaleko odtud. Neviděl jste dosud mé portrétní galerie. Snad vás bude zajímat. Je to síň, vyzdobená portréty, jež jsem vesměs maloval sám...“

„O vašem umění slyšel jsem celé legendy. Přiznávám, že váš zevnějšek zvyšuje jejich pravděpodobnost.“

Don Ramon vzpomněl všech pověstí, které provázely jméno dona Estebana de Gallegos. Don Esteban byl znamenitým portrétistou. Portrétoval však pouze ty, které chtěl zabít v souboji, v němž byl nepřemožitelný. Řekl-li někomu: „dovolte, abych vás portrétoval,“ znamenalo to právě tolik jako vyzvání na souboj. Čím více přemýšlel o této záhadné bytosti, tím stávala se Ramonovi tajemnější. Smál se pověstem, které o něm kolovaly, a měl pro ně pohotově vždy ironický úsměv. Teď však, v přítomnosti dona Estebana de Gallegos, zdálo se mu pravděpodobným a přirozeným vše, co se o něm vyprávělo. Donu Ramonovi nezdála se teď dosti ztřeštěnou ani pověra, že don Esteban jest již přes dva tisíce let stár a že zvláštní aplikací tajných sil, jež ovládá, dovede si neustále prodlužovati fyzický život. Bylo to tak nemožné, aby tento člověk pocházel z dob upadající slavné Helady ve druhém století před Kristem? Jeho fyziognomie byla vskutku fyziognomií starého Heléna, za něhož byl pověřivými ústy žen prohlašován. Byl nesmírně krásným mužem s utajeným a zastřeným výrazem oka. Don Ramon vzpomněl mimoděk všech báchorek o magii, které kdy slyšel. A usmál se konečně své vlastní pošetilosti, s níž mohl, byť jenom na chvíli, připustiti naivní a pověřivou pohádku o Černém rytíři.

Don Esteban načrtl rychle několik slov na navštívenku a vložil ji do obálky. Když opouštěli síň, vsunul ji nepozorovaně do ruky baronce de Garcia. A když vstupovali na schodiště, oblékající frakové pláště, zastoupil jim cestu baron de Garcia.

„Jsem manžel baronky de Garcia, které jste před chvílí vsunul do ruky dopis se žádostí o dostaveníčko. Doporučuji vám jménem své choti, abyste se déle nenamáhal. Je to ve vašem zájmu.“

„Vím, že jste se díval z lóže, když podával jsem baronce lístek, a vím, jakým způsobem jste zvěděl jeho obsah. Byl v tom můj úmysl, pane, nikoli váš vtip. Pokud se týká vašeho vzkazu, pochybuji, že by vaše choť o něm věděla. Prominete zajisté, upozorním-li vás, že tato záležitost se týká jediné jí a mne, a poprosím-li vás, abyste mi dovolil, projednati ji přímo s ní; jinak bych musil tak učiniti bez vašeho svolení.“

„Jste drzý, pane!“

„Snad. Což však nevadí, abych vás nepožádal za laskavé svolení vás portrétovati. Doufám, že mi této maličkosti neodepřete. Vaše tvář je vskutku velmi zajímavá.“

De Garcia zbledl hněvem.

„Jsem vám k službám, pane. Moji přátelé, hrabě de Loquez a baron de Ýramín budou míti čest projednati s Vámi podrobnosti této umělecké záležitosti.“

„Mými zástupci budou,“ Černý rytíř uklonil se donu Ramonovi, „don Ramon – neodepře-li mi této přátelské služby – a don Barrionuevo. Račte oznámiti svým pánům, že zítra a pozítří budu doma v kteroukoli dobu. Třetího dne, bohužel, není mi možno, ježto jsem jej již přislíbil baronce de Garcia a jsem zvyklý jednati vůči dámám vždy s největší šetrností, třebaže nejsem původu španělského.“

II.

Dům dona Estebana de Gallegos byl vzdálen asi půl míle od města. Tato prozíravost byla ostatně dosti nadbytečná. Černý rytíř dovedl mistrně udržovati lidi v uctivé vzdálenosti od svého zámku. Venkované se křižovali, vedla-li je tudy za večera cesta. Bájilo se, že z jeho zdi pronikají v noci tlumené výkřiky, jindy opět kouzelná a neodolatelná hudba strunových nástrojů. Pověřivý nimbus, který obetkával postavu Černého rytíře, kdekoli se objevil, byl bezpečnou hradbou proti zvědavým. Neboť strach ukázal se vždy nakonec silnějším. Dům Černého rytíře snažil se ostatně již svým zevnějškem obrniti se proti zvědavcům. Byl velmi prostý a jednoduchý. Starý grand, od něhož Černý rytíř zámek koupil, byl muž aristokratického ducha, který pohrdal zevním pozlátkem; zato však vnitřek paláce vypraven byl s nádherou a vkusem, který oslňoval i nejprísnějšího arbitra. K zámku byla připojena rozsáhlá zahrada, obehnaná vysokou zdí. Veliké cypřiše, podél a uvnitř této zdi nasázené více než před stoletím těsně vedle sebe, tvořily druhou neproniknutelnou hradbu této zahradě, oddělené úplně od ostatního světa. Zahrada byla ve slohu ryze antickém, vyjadřujíc ducha staré Helady v dobách Periklových. V jejím středu vypínal se mramorový palác, kde sedával Černý rytíř, oblečen jsa v roucho

starého Heléna, se svými přáteli a přítelkyněmi, oděnými v roucha staré Helady. Černý rytíř pořádal zde zábavy, jichž účelem bylo vyvolat ducha starořeckého, a k nimž zval pouze své nejdistingovanější a pro antiku nejmocněji zanícené přátele. Když měsíc vznesl se nad rozsáhlou zahradou a vlahá noc prostřela své omamující půvaby nad vrcholky cypřišů, zaznívaly začasť v mramorovém letohradu zlaté číše o sebe narážející, do vlhkého a vonného vzduchu tryskaly zvuky strun doprovázejících písně ve slohu Anakreontově, smích žen i mužů, jichž čela věnčena byla břečťanem a růžemi... A když pak noci přibýlo a půlnoc prošla středem hodujících, jichž tváře prozrazovaly sladké a vášnivé zmalátnění, by sáhla do oněch hlubin srdcí, kde obraz hříchu zrcadlí se v podobě nejsvůdnější, mnohá triklinia v mramorovém paláci byla opouštěna. Po točitých stezkách, jichž bylo v zahradě hojnost, a při nichž stály roztroušené chrámky Afrodity, Artemidy, Herma i Dia, ubíraly se postavy oděné v chitóny, zanechávající v jemném písku otisky dvojic velkých a drobných sandálů. Sugescie těchto tajných slavností a jejich prostředí byla tak mocná, že kterási mladá komtesa, která prožila noc lásky ve stínu mramorového chrámku Afroditina v objetí mladého francouzského básníka, druhého dne zešilela a musela býti dopravena do sanatoria, protože byla dokonale ovládnuta fixní ideou, že jest Řekyní Aspasíí a že musí najít Perikla, který ji opustil.

Don Ramon, spatřiv do nedohledné dálky ubíhající živou hradbu mohutných cypřišů, pochopil plněji než kdykoli jindy sílu antického snu Černého rytíře, o němž slyšel nejednou vyprávěti. Ostatně do řeckého paláce ani do zahrady dnes nevstoupili. Don Esteban vedl svého hosta do barokního zámku, do starých síní, kde zanechala své stopy prostopášná nádhera století osmnáctého. Mužové oděni v moderní fraky bezvadného střihu odrazili se podivně od kypící a rozkošnické nádhery nástěnných výzdob. Světlo elektrické žárovky klouzalo drze po starých portrétech zasmušilých grandů, jichž smrtelný chrapot slyšely tyto stropy s malbami, znázorňujícími necudné výjevy z mytologie, na nichž těla svléknutých markýzek a dueň, jež jako by jen jakžtakž narychlo odložily své rokokové účesy, představovala bohyně a pastýřky, věrně dle pojetí tehdejších umělců, milujících tvary příliš vypouklé, příliš kypící a příliš přetékaající. Grandové, kteří umírali v těchto síních, na ložích s vysokými nebesy, marně hledali kalícemi se zraky místa, kde by spočinul jejich poslední pohled bez pohoršení. A prostopášnost, jíž se za svého života obklopili, uváděla je ve chvíli poslední v zoufalství, prosvítajíc jako pekelný prospekt průhledným stínem smrti, jenž kladl se diskrétně, ale neodvratně mezi nahotu krásných markýzek a zrak, hledající marně bodu, o který by se opřel, mezitímco duše stejně marně hledala podobných opěrných bodů ve svém svědomí.

Don Ramon vešel konečně se svým druhem do portrétní síně v prvním patře. Sluha rozsvítil svíce benátských lustrů, jichž trásně marnotratně rozhazovaly tenké svazky duh. V diskrétní a teplé záři svící vystoupily tlumeně barvy portrétů zavěšených ve dvoraně. Bylo jich přes čtyřicet, vesměs podobizen mužů kvetoucího mládí, kterým rapír Černého rytíře násilně ukončil život. Portréty vyplňovaly jednu celou průčelní stěnu a velkou část druhé. Nepokrytý zbytek čekal zatím na svou ozdobu. Don Ramon viděl již v duchu portrét de Garcíuv zavěšený na této stěně, viděl jej s děsivou jasností a určitostí. A napadlo ho maně: Kdo ví, nestanu-li se já jeho bezprostředním sousedem? Don Ramon byl nejlepším šermířem v celém Španělsku. Co však zmohl by v boji proti neznámým silám Černého rytíře největší virtuos kordu? Portréty počínaly se od vchodu. Byli zde mužové v krojích všech možných dob, počínaje stoletím již patnáctým a šestnáctým, a zároveň v krojích všech národů, svědčících, že Černý rytíř působil – připustíme-li, že ztřeštěná pověst mluvila pravdu – po celém světě, vystupuje patrně všude pod jiným jménem a pod jinou vinětou. Bylo zde i několik portrétů z doby Rembrandtovy; a podivno, těmito počínaje, všechny další jevíly stopy mistrně využitě a vystupňované školy Rembrandtovy. Černý rytíř vytušil myšlenku Ramonovu, neboť poznamenal:

„Rembrandt byl mým dobrým přítelem a děkuji mu za ne jeden důležitý pokrok ve svém malířském umění. Pamatuji se na všechny chvíle s ním prožité, jako by byly uplynuly včera... Chvíle v starých holandských krčmách s okny, jichž katedrální skla, zalitá olovem, dělila nás od pohledu na moře pokryté mlhami, po němž koráby přivázely poklady z vyloupených osad indických a afrických. Starý Rembrandt byl veselý hoch a milovník dobrého vína. Nedovedl však vzdorovati neštěstí a býval ihned zhroucen. Jeho lehkomyšlnost, ostatně ryze umělecká a geniální, byla tragicky jednostranná; dovedl lehkovážně peníze rozhazovati a neštěstí přivolávati, nedovedl však vyvinouti dosti lehké mysli k snášení nehod, jež poté následovaly. Když teď na něho vzpomínám, zdá se mi nemožným, že od jeho smrti uplynulo již několik set roků. Portréty, jež vidíte v tomto sále, značí ostatně již druhé období mé činnosti. Mám ještě jednu řadu portrétů, mnohem bohatší než tato, která značí období první, jehož první portréty jsou ještě malovány voskem. Snad se nám naskytne příležitost vrátiti se k nim.“

Ramona ani nenapadlo v tomto prostředí a pod vlivem temné hudby, kterou okouzlovala slova Estebanova, pochybovati o pravdivosti jeho slov, nebo se jim nějak diviti. Hypnotizován prostředím, sugerován mlčenlivou hudbou věcí, pokládal vše za zcela přirozené, ba samozřejmé. A kráčeje kolem portrétů těch, které don Esteban zabil v souboji, pozoroval náhle ve všech těchto tvářích jakousi vzdálenou a nedefinovatelnou

podobu s fyziognomií Černého rytíře, ač všichni vzájemně namnoze velmi příkře se od sebe lišili, jsouce syny různých dob a ras – podobu, pozorovatelnou pouze citlivým a bystrým duším, které však analyzovati nebylo dáno nikomu; podobu, která jako by všechny tyto oběti spojovala pečeti tragické osudovosti v tváři dona Estebana de Gallegos.

„A čím jste zabíjel své soupeře, dokud nebylo kordů?“ otázal se náhle don Ramon.

„Mečem. Byl jsem zvyklý užívat i těžkého meče se štítem a vystřídal jsem všechny zbraně, co jich věky vytvořily, než mohl jsem sáhnouti k této ideální a ušlechtilé zbrani, uplatňující eleganci s mužným půvabem v nejvyšší míře a předstihující svými schopnostmi rozvoje a vkusu všechny doby, kterými prochází. Jest elegantním, střídým a diskrétním i ve chvíli, kdy zabíjí... Nepatrný bod zanechává v těle, jakoby stopu karmínového paprsku vyšlehlého z tajemného oka démona smrti. Kdežto ostatní zbraně vraždí s okázalou a protivnou chvástavostí barbara chlubicího se naivně svým vítězstvím a zanechávají ohromné rány, z nichž crčí potoky krve, naznačuje rapír, jemný a delikátní vítěz, svůj úspěch neobyčejně taktně, s vybranou zdvořilostí, skromností a noblesou. Nic víc než nepatrný bod, jímž provlečen byl na okamžik tenounký paprsek měsíce... Věřte mi, done Ramone, jsem člověk v tomto směru velmi zkušený, že nebylo a nebude ušlechtilejší a rytířtější zbraně nad rapír. Státy, které užívání jeho v soubojích zakázaly, projevíly pouze nedostatek vkusu a podaly důkaz, že dosud nedozrály pro vysokou jeho kulturu.“

Za rozhovoru došli na konci síně k malému výklenku v podobě miniaturní kaple. Byl jen napolo zastřen rudým závěsem. Světlo, pronikajíc do výklenku, ozařovalo překrásnou ženu nesmírně hrdých a vznešených tahů. Byla vytesána z bílého parského mramoru. Její roucho i její tvář náležely starému Řecku. Byl to typ helénské krásy, jaká zjevovala se v sněních Feidiových a Praxitelových.

„Velkolepá žena!“ poznamenal Ramon. „Neviděl jsem nikdy krásnější ani mezi živými, ani mezi těmi, jež kdy byly zvěčněny na plátně nebo v kameni. Kým byla tato Venuše, která sestoupila mezi lidi? A který mistr zachoval její krásu tak neobyčejným způsobem?“

„Nevím. Ptáte se mne více, než vám mohu říci, done Ramone.“

Černý rytíř pronesl tato slova velmi zdvořile, ale Ramon vytušil při nich lehký mrak na jeho tváři a poznal instinktivně, že dotkl se tajemství, kterého střehl asi Černý rytíř ze všeho nejžárlivěji. Také don Esteban současně velmi nenápadně zatahl roušku a zastřel mramorový obraz krásy, který patrně pouhou náhodnou neopatrností nechal na chvíli nezastřen. Ramon slyšel kdysi z úst starého kabalisty, že jméno jakési ženy, kterou Černý rytíř svého času v Řecku zradil, stane se mu dle proctví osudným. Byla to snad tato žena,

o níž pověst mluvila? Don Ramon uvažoval o ní již nyní jako o něčem naprosto skutečném, když byl již tolik šílenstev připustil a přijal za možná; ocitl se v onom stadiu nitra, kdy není nemožností, které bychom nepokládali za samozřejmé. Neušlo mu také, že na mramorovém podstavci bylo prázdné místo se stopami dláta, jež jako by bylo chtělo cosi vyhladiti. Snad jméno osudné a krásné neznámé, které nesl Černý rytíř pohřbeno hluboko na dně své záhadné duše?

Don Ramon odložil veškerý vír těchto myšlenek a domněnek, které byly dříve tak vzácnými hosty v jeho naturalistickém a střízlivém mozku a které v něm nyní tak zázračně rychle zdomácněly, neboť vešel nyní do bohatě upravené jídelny, kde čekalo víno v křišťálových číších. Usedli k malému stolku a lehkomyšlné svěťáctví Ramonovo, které se dovedlo přizpůsobovati všem okolnostem a motivům, aby z nich čerpalo novou radost a rozkoš, soustředovalo se nyní na šťávu burgundské révy. A hovořilo se o koních, o ženách, o básních a o poslední premiéře v královském divadle madridském. Myšlenky a nálady stoupaly a klesaly s modravými oblaky cigaretového dýmu.

„Vezměte si z těchto, done Ramone,“ pravil Černý rytíř, podáváje svému hostu stříbrnou skříňku s cigaretami. „Jsou nejlepší ze všech. Dostal jsem je při poslední své cestě od káhirskeho chedíva.“

Slunce vystouplo již značně nad vrcholky cypřišů, když opouštěl don Ramon Černého rytíře. Podíval se na hodinky.

„Za chvíli bude vám očekávati přítele pána de Garcia. Máte připraven štětec a barvy?“

„Barvy i kord, done Ramone.“

III.

Obraz barona de Garcia byl dílem umělecky dokonalým. Don Ramon, prohlížeje jej v portrétní galerii Černého rytíře asi hodinu před soubojem, byl jím uchvácen a co chvíli dával najevo svůj obdiv nadšenými superlativy. Bezvousá, produševnělá tvář opředena byla ironickým a hrdým smutkem; pyšnými tahy posledního potomka slavného rodu drala se na povrch bolest tušeného předčasného odchodu, hněv nad nemožností pomstíti urážku; a vše bylo podbarveno vědomím mravní převahy a práva, jakož i uměle udržovaným

výrazem bezstarostnosti a výsměchu, jenž spojoval tyto jednotlivé prvky ve výraz velmi vzácné noblesy a neodolatelné krásy. Don Esteban de Gallegos byl opravdovým mistrem. A don Ramon, který znal všechny slavné galerie a díla všech umělců přítomnosti, pronesl více k sobě než k svému druhu, zapomínaje před mistrným dílem svého okolí:

„Dílo, jehož by nedokázal nikdo, ni nejslavnější z dnešních umělců. Připadá mi jako oslnující reflex úžasně zhuštěných a titánsky zvětšených děl starých mistrů minulosti. Jaká pohnutá a jaká nehnutá krása!“

„Vyjadřuje mnoho života, jako vše, co je odsouzeno k smrti,“ suše poznamenal Černý rytíř. „Smrt je živlem očišťujícím. Tím, že stavím své modely na pokraj Léthy a Styxu, uvádím u nich v harmonické uplatnění se v nádherné hudbě linií tváře vše, co jest v nich velkého, silného a hrdého. Toť jedno z mých uměleckých tajemství. Přiznávám však, že dosud u nikoho jsem nedosáhl tak krásného výsledku jako u barona de Garcia.“

„Kdyby všechna krev, kterou připomínají tyto jedinečné a úchvatné portréty, byla vytekla pouze za dokonalost a slávu umění, bylo by to dostatečnou omluvou pro toho, kdo ji proléval. Pochybuji však, že to byl jediný cíl, done Estebane. Zdá se mi, že umění, byť dokonalé – a jak by nemělo býti dokonalým, když jeho adept mohl se učiti a vyvíjeti po tolik staletí – je zde pouze škraboškou čehosi jiného. Leč promiňte mi této indiskrétnosti, done Estebane. Nechtěl jsem se vás nikterak dotknouti, ani všetečně pronikati do oněch hlubin vašeho bytí, které necháváte nepřístupnými a které jste uzavřel jako nedobytnou pevnost. Zmocňuje se mne však zvláštní a bolestný pocit, když dívám se na portrét Jiřího de Garcia, jeho zval jsem přece svého času – ač jsou tomu již dávná léta – svým přítelem. Byl jsem při prvním pohledu příliš oslněn uměleckou dokonalostí exkvizitního díla, než abych nezapomněl na chvíli okolností, za nichž vzniklo. Teď však, když si uvědomuji, že představuje tento portrét skutečnou osobu a je s ní spjat těsnými vztahy, jichž osudovost má přejíti během dvaceti minut v osudnost, nemohu se ubrániti pocitu stísněnosti, mezitímco umělecké kouzlo rychle ustupuje čemusi vyššímu a mocnějšímu, čemu podřízena jsou i nejvyšší umění. Zdá se mi, že vidím náhrobek zbudovaný někomu, kdo ještě nezemřel. Dívaje se na velkolepý portrét de Garciaův, mám pocit vidění vykopaného hrobu, nebo umíráčku, jímž zvoní odsouzení, plnému dosud kypícího zdraví a bujarých sil.“

„Běda, done Ramone, stáváte se sentimentálním a – což jest horší – banálním!“

Ramon pokrčil rameny. Pohlédl flegmaticky na hodinky, pak se podíval z okna.

„Don Barrionuevo, done Estebane, vchází právě do vašeho zámku. To znamená, že hodina souboje nadešla. Současně vstupují mřížovými vrátky do zahrady baron de Garcia se svými svědky, hrabětem de Loquez a baronem de Ýramín.“

Lokaj oznámil návštěvu dona Barrionueva. Pánové sestoupili do zahrady, oddělené od zahrady antických slavností vysokou zdí. Byl to malý park, připojený k baroknímu zámečku. Magnolie rozevřely v něm veškeru nádheru svých květů, jichž narůžovělé lístky stlaly se hustě po stezkách, měnice je v Mléčnou dráhu zbrocenou jemným červánkem. Do tohoto malého, ale krásného parku, v němž měl se konati souboj, vcházelo se mřížovými vraty, jež byly velkolepou prací kovotepeckého umění. Za nimi bylo viděti rozsáhlá pole, luka a vrchy, porostlé oranžovníky a smokvoněmi. Kolem nich vedla cesta k vzdálenému klášteru benediktinů, spojená se vchodem do zámecké zahrady příčnou stezkou.

Po odbytých formalitách přikročeno k souboji. Konal se na volném prostranství před železnými vrátky. Nepovolaných diváků zvenčí nebylo se obávati. Lid vyhýbal se zámku Černého rytíře z dálky.

Byl večer a slunce chýlilo se k západu. Červánky hrály si růžovými reflexy na tenkém ostří kordů, jichž zvonivá hra mísila se v melodickou hudbu cikád.

De Garcia vedl si statečně. Dorážel s temperamentem a zdrženlivou elegancí na Černého rytíře, jenž, zdálo se, že si pouze pohrává. Při druhém výpadu přešel don Esteban v útok. A jeho rapír pronikl srdcem Garciovým, jenž bez hlesu padl k zemi. Několik krůpějí krve zbarvilo trávu. Byl mrtev.

Mnich s černou kápí přešel jako stín po cestě kolem mřížových vrat, maje hlavu nachýlenu na brevíř. Přešel, aniž obrátil hlavy k zahradě. Z dálky zvonilo klekání.

Ramonovi neušlo, že ve chvíli, kdy rapír Černého rytíře pronikl tělem Garciovým, zaplály oči onoho mocnějším leskem a celá tvář jako by se byla obrodila bouřlivým přívalem nového mládí. Několik šedivých vlasů na skrání Černého rytíře v témže okamžiku zčernalo. A donu Ramonovi se zdálo, jako by jakási matná část z podoby Garciovy, jíž nebylo lze analyzovati ani definovati, byla přešla do fyziognomie dona Estebana de Gallegos.

Don Ramon stál ještě zamyšlen, dívaje se do země, když již dávno sekundanti odešli a tělo baronovo odneseno. Pak obrátil se k Černému rytíři a pravil:

„Dovolte, done Estebane, abych vám blahopřál a současně abych vás poprosil, byste mne portrétoval.“

„Nudíte mne, příteli.“

„Budiž. Mohu přijít zítra ráno, abyste počal s malováním?“

„Chtěl jste tomu, done Ramone, a je mi vás upřímně líto. Vaší přítomnosti však nebudu potřebovat k portrétování. Vaše tvář je pevně vyryta do mé paměti. Nechápu skutečně vašich důvodů...“

„Nechtějte, abych vám poskytl důvodu nějakou účelnou urážkou pronesenou jen proto, by formálně motivovala můj krok. Myslím, že by to nebylo dosti vkusné. Mezi náma.“

IV.

Když se don Ramon vracel domů a přemýšlel o událostech dnešního dne, byl pojednou sám překvapen obratem, který u něho nastal. Zdál se mu nevysvětlitelným, jako vůbec vše jevílo se mu teď záhadným. Sahal si co chvíli na čelo, jako by se chtěl přesvědčiti, že nesní. Ještě včera byl by se vysmál každé myšlence, která by mu napověděla, že vyzve Černého rytíře na souboj. Nehledě k tomu, že Černý rytíř byl nepřemožitelný a že souboj s ním znamenal opravdovou sebevraždu, měl don Ramon dona Estebana až do dnešního dne upřímně rád a lnul k němu vřelými sympatiemi. Teprve při prohlížení portrétu Garciova vypukla proti němu nenávist, jež stupňovala se v krajní odpor a dosáhla svého vrcholu ve chvíli, kdy tráva zbarvila se Garciovou krví. Jako by se tento odpor byl již vyvíjel v Ramonově podvědomí, aby najednou, ve chvíli expanze, uvolněné mechanickým vlivem myšlenek vyvolaných pohledem na obraz a záhy poté na mrtvolu Garciovu, vytryskl na povrch prudkými a divokými vlnami. Jako by tajný a podvědomý smysl práva byl pracoval v nitru Ramonově a bděl za něho, i když mravní cit zdánlivě byl uspán.

Ramon došel domů navečeřel se s klidnou myslí a pak s myslí neméně klidnou psal odpovědi na dopisy dosud nezodpovězené a vyhotovil svou závěť. Nato usedl na balkon svého domu a kouře cigarety labužnický vychutnával hlubokou krásu jarní noci.

Pak, vrátiv se do pokoje, sňal ze stěn fleret a chvíli si jím pohrával, čině výpady a kryty. Odebral se na lože s veselou myslí a usnul záhy pevným spánkem mladého, zdravého a lehkomyšlného světáka, jenž pokládá za pošetilost zkaliti si jen jediný okamžik myšlenkou na stíny budoucnosti, třebaže šlo o budoucnost bezprostřední.

Ze zdravého spánku probudil se pozdě ráno. Mezi došlou korespondencí upoutala jeho pozornost obálka beze známky, dodaná patrně poslem, na níž adresa psána byla zvláštním písmem. Otevřel ji, a jeho překvapení vzrostlo. Dopis byl psán starořečtinou. Byl nepodepsán a obsahoval tato slova:

Πρὸς δάνατόν σε χειροῦντα λέγε τὸ ὄνομά 'Αμάρυλλις.

(Až se tě bude dotýkati smrt, vyslov jméno Amaryllis.)

Ramon zavolal sluhu a ptal se, kdo dopis přinesl.

„Časně zrána, pane,“ odpovídal sluha, „slyšel jsem zvonění. Šel jsem otevřít. U dveří však nebylo nikoho a chodba byla také prázdná. A na prahu ležel tento dopis.“

Ramon vrtěl chvíli hlavou, pak lehce zívł a vsunul dopis do kapsy. Za chvíli již naň vůbec nemyslíl.

***

Souboj Ramonův s Estebanem konal se v hodinách odpoledních opět v zahradě Černého rytíře. Ramon se zachvěl, když uzřel svůj bezvadný portrét vedle Garciova v galerii zámku. Bylo mu poněkud nevolno ve společnosti mrtvých.

Svědci dali znamení, a první výpad učiněn. Don Esteban odrazil jej sotva viditelným posunem svého rapíru. Další výpady a střety byly prudší a jejich vášnivosti přibývalo. Sekundanti sledovali mistrný zápas se zatajeným dechem. Několikrát se zdálo, že don Ramon je ztracen, pokaždé však virtuózním pohybem srazil ránu protivníkovi. Souboj trval již půl hodiny a dosud nechýlilo se vítězství ani na jednu ze stran. Protivníci byli v rovnováze. Konečně obnovené a neobyčejně vášnivé útoky Ramonovy ukazovaly, že jeho síly umdlévají a že se snaží tímto způsobem urychlit zápas. Smrt v podobě tenkého hrotu poletovala jako stříbrná zvonící muška kolem jeho hrudi, jako by si hrála se svou obětí.

Pak bylo již znáti, jak paže Ramonova ochabuje. Černý rytíř přešel nyní sám k útoku, který kryl Ramon posud virtuózně, o konečném výsledku však nemohlo již býti pochybnosti. Sekundanti zamračeně a rezignovaně přihlíželi zápasu.

Náhle ocitl se rapír Černého rytíře těsně u Ramonovy hrudi. Sekundanti učinili posuněk zoufalství. Vtom však Ramon lehce ucouvl a pronesl jasným hlasem, dívaje se donu Estebanu do očí: „Amaryllis!“

Černý rytíř se zachvěl, a jeho rapír lehce poklesl. A v témže okamžiku pronikl rapír Ramonův jeho srdcem.

Tu tvář Černého rytíře změnila se zázračnou rychlostí, jako by rázem zestárla o sto let. Pak celé tělo se scvrkalo, smršťovalo a rozpadalo. A když don Ramon stáhl svou zbraň zpět, ležela před ním hromádka šedého popela.

V. Geneze textu souboru *Oživé mramory*

Povídková sbírka *Oživé mramory* byla poprvé vydána v roce 1916 v nakladatelství Bedřicha Kočího. Svou tematikou, motivy i využitým jazykem působí jako symbolistně dekadentní próza s prvky mystiky, pracuje se stavy okouzlení, s mytickou stylizací, postavy bývají zpravidla samotářské, nepochopené, cítí se odlišné a vyčleněné ze společnosti, nebo se z ní vyčleňují dobrovolně a záměrně. Děje jsou zasazeny do exotických krajín, ale někdy i do staré Prahy. Sbíрка je tvořena deseti povídkami různého rozsahu a zahájena prologem.

Pouze tři z povídek vyšly původně časopisecky – *Upír a Černý rytíř* v *Topičově sborníku* (roč. 2, č. 3) roku 1915 a do třetice *Don Juan zasněný*. Poslední jmenovaná povídka vyšla nejprve v Šimánkově *Týdnu světem* (roč. 1) roku 1914, následně pod názvem *Juanovo zasnění* roku 1916 ve sbírce *1000 nejkrásnějších novel* (sv. 101) a ve stejném roce byla zahrnuta s původním názvem včetně povídek *Upír a Černý rytíř* do sbírky dosud nezveřejněných rukopisů s názvem *Oživé mramory*. Povídka *Don Juan zasněný* v trojím různém vydání byla tedy nejčastěji vydávaným dílem tohoto autora.

Soubor *Oživé mramory* podruhé vyšel roku 1920 v nakladatelství Zmatlík a Palička. Druhé vydání bylo rozšířeno o ilustrace Rudolfa Vejrycha a předmluvu Jana Havlasy, kterou zde uvádíme v plném znění:

„Nebylo a není mnoho exotiků v českém písemnictví a jejich úděl zpravidla možno přirovnati k osudu zpěvného ptáka, jenž náhle něčím odlišen od svých druhů, jest jimi pronásledován jako hejnem dravců. Vedlo se tak nejednou i Josefu Šimánkovi, jehož exotism výrazu, myšlenkové náplně, látky i prostředí nehledal nikdy prostředků, jak zalíbiti se těm neb oněm, jak přimknouti se k některému směru, anebo vůbec činiti cokoli jiného, než vyjádřiti sebe svým způsobem. Pozdním barokem k renesanční touze po vzkříšení antické krásy, uvědoměním okultních sil k zahloubání nad záhadami prostoru i času, mechanickým aparátem křesťanské mystiky k vášnivému pajánu, slavícímu pohanskou radost ze života, od romantického postoje k vyznavačství přírody, tak Josef Šimánek prošel bez cizí myšlenkové pomoci, bez opření o vzory, v intenzivním prožívání svých obzorů k dnešní své podobě literární, jež časem ještě více se zjemní a zvýrazní, ale dojistá se nezmění v žádném z podstatných rysů dnes význačných pro jeho profil. Odmyslíme-li si celkem nevýznamné Šimánkovy literární začátky, jím samým škrtnuté, můžeme říci, že kniha básní *Božstva a kulty* a prózy v *Oživlých mramorech* představují

zahájení té cesty, kterou Šimánek kráčel neúchylně, upíraje oči vždy k témuž cíli, k prohloubení smyslu života, k znásobení jeho radosti, k posvěcení jeho bolestnosti a k ozáření jeho obsahu sluncem krásy. V jeho románech, v *Háji satyrů* a pozdější *Hudbě Acherontu* je zřetelně vidět onen kus cesty, který Šimánek ušel v několika letech ke konečnému vyjádření své umělecké osobnosti, jež plně naznačuje poslední jeho kniha *Bohové na zemi*, chystaná pro druhý svazek těchto jeho Sebraných spisů. Ani kniha veršů *Propasti a plameny*, ani kniha próz *Bitva stínů* neukazují v jiný směr. Všude ozývá se vždy táž nota: touha nejen obrazností, nýbrž i chutnáním a stylizací vlastního života se vymaniti z pochyb dneška a býti exaltovaným hlasatelem druhé renesance. Jeho exotism není chtěný, nýbrž osudový. Josef Šimánek nedovedl by býti literárně jiným, jako nedovede býti jiným osobně, než jakým byl vždy. Byl vždy stejně starý a bude vždy stejně mladý. Nevysluhoval nikdy žádným vkusům a přežije jejich efemérnosti.“

Jako výchozí bylo pro naši práci zvoleno první knižní vydání z roku 1916, protože obsahuje texty v původním znění před pozdějšími autorovými zásahy a úpravami. Povídky v naší edici jsou tedy řazeny podle pořadí v prvním vydání, které ovšem zůstalo zachováno i ve vydání druhém, a to následovně: *Upír*, *Ahmétidin rubín*, *Sedmistrunová harfa*, *Smrt Periklova*, *Svatební dar*, *Smutný faun*, *Don Juan zasněný*, *Smrt Dona Juana*, *Černý rytíř*.

V následující části podáváme přehled změn, které proběhly ve druhém vydání. Pracujeme s oběma knižními vydáními, jež označujeme číslicemi 1 a 2 podle pořadí vydání. Dále pracujeme s časopiseckými vydáními povídek *Upír*, *Černý rytíř* a *Don Juan zasněný*, které označujeme podle názvu zkratkami TS (*Týden světem*) a T (*Topičův sborník*). U každého případu změny odkazujeme na jeho konkrétní umístění v této práci. Neevidujeme změny pouze pravopisné a interpunkční povahy, opravy zjevných tiskových chyb a změny v zdůraznění slov (proložení, kurzíva). Zachyceny nejsou ani změny grafické (odstavce, pomlčky apod.).

Jak je z následujícího seznamu různočtení patrné, změny mezi oběma vydáními nejsou výrazné a mají charakter spíše méně podstatných gramatických úprav, případně se jedná o významové opravy a upřesnění.

Prolog

s. 23: uléhá v lasturu jak v *perlet'ové* kliné (1) – uléhá v lasturu jak v *perlet'ovou* kliné (2);

- s. 24: *ku* slávě přízraků (1) – *ke* slávě přízraků (2);
 s. 24: na *erebovské* pláni (1) – na *erebejské* pláni (2).

Upír

- s. 25: k nebi *vztýčená* (1) – k nebi *vztyčená* (T, 2);
 s. 25: větší, *nežli* Don Juan (T) – větší, *než* Don Juan (1, 2);
 s. 26: *nejbožtější* záletnice (1) – *nejbožštější* záletnice (T, 2);
 s. 27: příliš *vznešená, než* aby mohla být vystavována (T, 1) – příliš *vznešená, aby* mohla být vystavována (2);
 s. 28: hlasy z minulých *staletí* (T) – hlasy z minulých *století* (1, 2);
 s. 29: spala již *skoro celé* století (T, 1) – spala již *po celé* století (2);
 s. 29: Neměly *důvodu k žárlivosti* (T, 1) – Neměly *důvodu žárlivosti* (2);
 s. 29: v němž *zrcadlil se* jistý zájem (T) – v němž *se zrcadlil* jistý zájem (1, 2);
 s. 31: do *krajností* (T, 1) – do *krajnosti* (2);
 s. 31: dva *zelené* plameny smaragdových očí (T) – dva plameny smaragdových očí (1, 2);
 s. 31: *žiti* a milovati (1) – *žíti* a milovati (T, 2);
 s. 32: což vám *již* dovoluji před půlnocí (T) – což vám dovoluji před půlnocí (1, 2);
 s. 33: tajemnost ženy *je* mnohem menší (T) – tajemnost ženy *jest* mnohem menší (1, 2);
 s. 33: Jsou-li *jiné* ženy záhadné (T) – Jsou-li ženy záhadné (1, 2);
 s. 33: Kočí přirazil dvířka a práskl do koní. *Jiřímu bušilo divoče srdce*. Nenadál se tak prudkého vývoje. (T) – Kočí přirazil dvířka a práskl do koní. *Jiří* nenadál se tak prudkého vývoje. (1, 2);
 s. 34: spatřil *kdysi* v Řecku při západu slunce (T) – spatřil v Řecku při západu slunce (1, 2);
 s. 34: *Jiří cítil*, jak nesmírná... (T) – *Cítil*, jak nesmírná... (1, 2).

Ahmétidin rubín

- s. 36: *AHMÉTIN* RUBÍN (1) – *AHMÉTIDIN* RUBÍN (2);
 s. 36: *Brown* (1) – *Browne* (2);
 s. 37: *ku příkladu* (1) – *na příklad* (2);
 s. 38: *Ahmetis* (1) – *Ahmétis* (2);
 s. 39: *Fabre d'Olivet* (1) – *Farbe d'Olivet* (2);
 s. 39: *drahocenné* nádoby (1) – *drahocené* nádoby (2);
 s. 40: spadl *před* dvěma dny (1) – spadl *přede* dvěma dny (2).

Sedmistrunová harfa

- s. 42: Čas *všetřil* dosti místností (1) – Čas *ušetřil* dosti místností (2);
- s. 43: *sdělím s tebou* ostatní (1) – *vysvětlím ti* ostatní (2);
- s. 43: Nepokoj Sebaiův vzrůstal. *Analysovatí však nepokoje tohoto Sebai nedovedl*. Byla to složka z nezvyklosti úplné samoty... (1) – Nepokoj Sebaiův vzrůstal. Byla to složka z nezvyklosti úplné samoty... (2);
- s. 44: to, *co* evokuje Ducha sfér (1) – to, *jež* evokuje Ducha sfér (2);
- s. 44: Odejdu, *abych* vrátil se příštího jitra (1) – Odejdu, *bych* vrátil se příštího jitra (2).

Smrt Periklova

- s. 48: v stříbrné ploše *zrcadla* (1) – v stříbrné ploše *zrcadlové* (2);
- s. 49: *velepísně* rozkoše (1) – *velepíseň* rozkoše (2);
- s. 50: V *tu* chvíli (1) – V *té* chvíli (2).

Svatební dar

- s. 51: perlovou *zář* měsíce (1) – perlovou *tvář* měsíce (2);
- s. 51: Tvář princeznina *odrážela* se majestátně (1) – Tvář princeznina *obrážela* se majestátně (2);
- s. 51: křeslo, pokryté *leopardí kožešinou* (1) – křeslo, pokryté *tygří kožišinou* (2);
- s. 51: uklidniti *Orantis* (1) – uklidniti *Orantidu* (2);
- s. 52: *Myragon* (1) – *Myragón* (2);
- s. 52: *nabírala* zbarvení růžového (1) – *nabývala* zbarvení růžového (2);
- s. 53: Přinášíme *tu* radostnou zprávu (1) – Přinášíme *ti* radostnou zprávu (2);
- s. 53: pyšně se *smála* (1) – pyšně se *usmála* (2).

Smutný faun

- s. 54: pluje *ku* znamení Býka (1) – pluje *ke* znamení Býka (2);
- s. 54: *Pohrávši* si v *rozmanitém* skotačení (1) – *Pohravši* si v *rozmanitém* skotačení (2);
- s. 55: náručí plnou polních a lučních *květin* (1) – náručí plnou polních a lučních *květů* (2);
- s. 56: vyhledala si *široké místo* v potoce (1) – vyhledala si *široký záhyb* v potoce (2);
- s. 57: až posléze, za *pozdního* odpoledne, rozžhaveného sluncem (1) – až posléze, za *podzimního* odpoledne, rozžhaveného sluncem (2);
- s. 57: radostí, jež *zrodila* se (1) – radostí, jež *rodila* se (2);

- s. 57: fascinována jejím stříbrem, *jako by* chtěla v jejím magickém zrcadle hledati tváře neznámého Osudu (1) – fascinována jejím stříbrem, chtěla v jejím magickém zrcadle hledati tváře neznámého Osudu (2);
- s. 58: *nenalézala* nikde klidu, vrátila se do své ložnice (1) – *nenalézajíc* nikde klidu, vrátila se do své ložnice (2);
- s. 59: dokud jsem byl *ještě* zaklet v kámen (1) – dokud jsem byl zaklet v kámen (2);
- s. 60: neméně umělé *parfumy* četných žen (1) – neméně umělé *úsměvy* četných žen (2);
- s. 60: pro ukrácení *dlouhé chvíle* (1) – pro ukrácení *těžké nudy* (2).

Don Juan zasněný

- s. 61: hledal na něm *šlápěje* jejích nohou (TS) – hledal na něm *šlápějí* jejích nohou (1, 2);
- s. 61: v *křišťálových* číších (TS, 1) – v *křišťalových* číších (2);
- s. 61: bude žíti *jedině* snu (TS) – bude žíti *jediné* snu (1, 2);
- s. 61: všechny pokoje jeho zámku (TS) – všechny *skvělé* pokoje jeho zámku (1, 2);
- s. 61: jakási *svítící a diskrétní* zповěď (TS) – jakási zповěď (1, 2);
- s. 61: *prožíval Don Juan* znova celou svou lásku (TS, 1) – *Don Juan prožíval* znova celou svou lásku (2);
- s. 62: Don Juan prožíval své *têt-à-têt* (TS, 1) – Don Juan prožíval své *tête a tête* (2);
- s. 62: Z modrého salonu *kráčel Don Juan* do pokoje růžového (TS, 1) – Z modrého salonu *Don Juan kráčel* do pokoje růžového (2);
- s. 62: Červený pokoj skýtal *Don Juanovi* (TS) – Červený pokoj skýtal *Donu Juanovi* (1, 2);
- s. 62: vrhl se naň *tasenou* zbraní (1) – vrhl se naň *s tasenou* zbraní (TS, 2).

Smrt Dona Juana

- s. 64: rozmanitě *barevných* (1) – rozmanitě *barvených* (2);
- s. 65: obraz *Psyche* (1) – obraz *Psychy* (2);
- s. 65: v horečce *celého* svého života (1) – v horečce svého života (2);
- s. 65: k počátkům jeho svůdnické dráhy, jež *byly* prvním krvavým krokem (1) – k počátkům jeho svůdnické dráhy, jež *byl* prvním krvavým krokem (2);
- s. 66: cyklus zklamání a *desillusací* (1) – cyklus zklamání a *desillusí* (2);
- s. 66: Podnikl útok na zámek knížat de Agordas, kde konaly se právě slavnostní *hostiny*. (1) – Podnikl útok na zámek knížat de Agordas, kde konaly se právě slavnostní *hony*. (2);

- s. 66: *Podářilo se jim zmásti jejich směr*; dali se cestou, na níž se stále uchylovali od správné stopy (1) – *Zdařilo se mu zmásti pronásledovatele*; dali se cestou, na níž se stále uchylovali od správné stopy (2);
- s. 67: *z dvou láhví vína* (1) – *ze dvou láhví vína* (2);
- s. 67: *pravil Don Juan žoviálně* (1) – *Don Juan pravil žoviálně* (2);
- s. 67: *pohostinného útulku!* (1) – *pohostinského útulku.* (2);
- s. 68: *Obvázal Donu Juanovi primitivně ránu* (1) – *Obvázal Donu Juanovi primitivně jeho ránu* (2);
- s. 68: *prožíval ho i v této horečce* (1) – *prožíval jej i v této horečce* (2);
- s. 69: *z jejích rtů linuly se vzdechy* (1) – *z jejích rtů linuly vzdechy* (2);
- s. 69: *seskočil Don Juan se širokého obelisku* (1) – *Don Juan seskočil se širokého obelisku* (2);
- s. 69: *Tu počal volati Don Juan hromovým hlasem* (1) – *Tu počal Don Juan volati hromovým hlasem* (2);
- s. 69: *dal se do tak bouřlivého smíchu* (1) – *dal se do smíchu tak bouřlivého* (2).

Černý rytíř

- s. 70: *mě dosud dobře neznáte* (T) – *mne dosud dobře neznáte* (1, 2);
- s. 70: *vytrhnouti z nudy života* (T, 1) – *vytrhnouti z nudy životní* (2);
- s. 70: *dona Estebana* (T, 1) – *Dona Estebana* (2);
- s. 70: *až ho poznám osobně* (T, 1) – *až jej poznám osobně* (2);
- s. 70: *chut' vína tím získává* (T) – *chut vína tím získává* (1, 2);
- s. 71: „Zanechte, Ramone, narážek.“ „*Mluvil jsem o vaší věrnosti.*“ „*Bylo to zlomyslné.*“ Menuet z Dona Juana rozhoupal síní poslední své tóny. (T) – „Zanechte, Ramone, narážek.“ „*Mluvil jsem o vaší věrnosti.*“ „*Zlomyslný!*“ Menuet z Dona Juana rozhoupal síní poslední své tóny. (1) – „Zanechte, Ramone, narážek.“ *Don Ramon vztyčil se, přehlížeje dvoranu a pohlédl ke vchodu.* Menuet z Dona Juana rozhoupal síní poslední své tóny. (2);
- s. 71: *Úsměvy nádherných žen, těchto bělostných andělů, roztoužených po pádu* (T) – *Úsměvy nádherných žen, těch bělostných andělů, roztoužených po pádu* (1, 2) – *Úsměvy nádherných žen, těchto bělostných andělů roztoužených po pádu* (2);
- s. 71: *Doufám, že najdeme příležitost na dnešním plesu* (T, 1) – *Doufám, že najdete příležitost na dnešním plesu* (2);

- s. 72: zářící a osvěžující červení (T) – zářící a osvětlující červeně (1) – zářící a osvěžující červeně (2);
- s. 72: oči *cudně* byly sklopeny (T, 1) – oči *byly cudně* sklopeny (2);
- s. 72: nebesy, v nichž *bydlil* démon (T) – nebesy, v nichž *bydlel* démon (1, 2);
- s. 72: vypouklém dvěma *břichy symmetricky proti sobě postavených bakchantek* (T, 1) – vypouklém dvěma *břichy bakchantek, symetricky proti sobě postavených* (2);
- s. 72: Asociace, kterou vyvolává jeho vůně, přináší vskutku tragické obrazy. *Pokaždé, když je piji, prožívám vzpomínkami znova tyto intenzivní sensece.* A pokaždé, když je piji, připojuje se k nim nová (T, 1) – Asociace, kterou vyvolává jeho vůně, přináší vskutku tragické obrazy. *Pokaždé, když je piji, připojuje se k nim nová* (2);
- s. 72: *done* Ramone (T, 1) – *Done* Ramone (2);
- s. 72: málo chápe a oceňuje *půvaby tohoto způsobu* hovoru (T) – málo chápe a oceňuje *tento způsob* hovoru (1, 2);
- s. 73: vína téměř všech *staletí* (T, 1) – vína téměř všech *století* (2);
- s. 73: *cantabreského* pluku (T, 1) – *cantaberského* pluku (2);
- s. 74: *Trvalo to* téměř dva roky (T, 1) – *A trvalo* téměř dva roky (2);
- s. 75: strach ukázal se *na konec vždy* silnějším (T) – strach ukázal se *vždy na konec* silnějším (1, 2);
- s. 75: Černý *rytíř* (T) – Černý *Rytíř* (1, 2);
- s. 76: účelem bylo *vyvolávati* ducha (T) – účelem bylo *vyvolati* ducha (1, 2);
- s. 76: *nejdistingovanější* přátele (T) – *nejdistinguovanější* přátele (1, 2);
- s. 76: *musila* být dopravena (T, 1) – *musela* být dopravena (2);
- s. 76: marně hledali kalícími se zraky *místo*, kde by spočinul jejich pohled bez pohoršení. (T) – marně hledali kalícími se zraky *místa*, kde by spočinul jejich *poslední* pohled bez pohoršení. (1) – marně hledali kalícími se zraky *místa*, kde by spočinul jejich pohled bez pohoršení. (2);
- s. 76: zrak, hledající marně *bod*, o který by se opřel (T) – zrak, hledající marně *bodu*, o který by se opřel (1, 2);
- s. 76: duše stejně marně hledala *podobný opěrný bod* v svém svědomí (T) – duše stejně marně hledala *podobných opěrných bodů* ve svém svědomí (1, 2);
- s. 77: zbytek čekal *zatím* na svou ozdobu (1) – zbytek čekal *dosud* na svou ozdobu (T, 2);
- s. 77: v *těchto* hollandských krčmách (T) – v *starých* hollandských krčmách (1, 2);
- s. 78: stane *prý* se mu dle proroctví (T) – stane se mu dle proroctví (1, 2);
- s. 79: Slunce *vystouplo* (T, 1) – Slunce *vystoupilo* (2);

- s. 79: očekávati *přítele* (1) – očekávati *přátele* (T, 2);
- s. 80: co jest v *nich* velkého (T, 1) – co jest z *nich* velkého (2);
- s. 80: Jiřího de Garcia, *jeho* zval jsem (1) – Jiřího de Garcia, *jehož* zval jsem (T, 2);
- s. 80: než abych *nezapomněl* na chvíli okolností (T, 1) – abych *nevzpomněl* na chvíli okolností (2);
- s. 80: Ted' však, *když* si uvědomuji (1) – Ted' však, *kdy* si uvědomuji (T, 2);
- s. 80: skutečnou osobu a je s ní spiat (1) – skutečnou osobu a *že* je s ní spiat (T, 2);
- s. 81: Lokaj *ohlásil* návštěvu (T) – Lokaj *oznámil* návštěvu (1, 2);
- s. 81: *toho* malého, ale krásného parku (T) – *tohoto* malého, ale krásného parku (1, 2);
- s. 81: Při druhém výpadu *přešel* Don Esteban v útok (T, 1) – Při druhém výpadu *Don Esteban přešel* v útok (2);
- s. 81: v témže okamžiku *náhle* zčernalo (T) – v témže okamžiku zčernalo (1, 2);
- s. 81: *Don Ramon* stál ještě zamyšlen (T) – *Don Esteban* stál ještě zamyšlen (1, 2);
- s. 82: Myslím, že by to nebylo dosti vkusné. *Mezi náma*. (T, 1) – Myslím, že by to nebylo dosti vkusné *mezi námi*. (2);
- s. 82: která by mu *byla* napověděla (T) – která by mu napověděla (1, 2);
- s. 82: Ramon, *došed* domů, (T, 1) – Ramon *došel* domů (2);
- s. 82: dosud *nezodpovězené* (1) – dosud *nezodpověděné* (T, 2);
- s. 82: sňal *se stěn* fleuret (1) – sňal *se stěny* fleuret (T, 2);
- s. 82: *třeba že* šlo (T, 1) – *třebaže* šlo (2);
- s. 82: odebral se na lože s veselou *duší* (T) – odebral se na lože s veselou *myslí* (1, 2);
- s. 82–83: Dopis byl psán starořečtinou. Byl nepodepsán a obsahoval tato slova: Πρὸς δάνατόν σε χειροῦντα λέγε τὸ ὄνομά 'Αμάρυλλις. (*Až se tě bude dotýkati smrt, vyslov jméno: Amaryllis.*) (T, 1) – Dopis byl psán starořečtinou. Byl nepodepsán a obsahoval tato slova: *Až se tě bude dotýkati smrt, vyslov jméno: Alkéstis.* (2);
- s. 83: v galerii *zámku* (T, 1) – v galerii *zámecké* (2);
- s. 83: Souboj trval již *půl* hodiny (T, 1) – Souboj trval již *čtvrt* hodiny (2);
- s. 83: *Amaryllis!* (T, 1) – *Alkéstis!* (2).

V. Ediční řešení

Lexikum souboru je v duchu dekadentně symbolistní poetiky exkluzivní, což dokládá mimo jiné značné množství cizích slov a také volba neobvyklých vlastních jmen (viz oddíl II.). Autor má v oblibě četné výrazy z antické kultury (*amfora, triklinium, forminx*) či exkluzivní umělecké a přírodovědné termíny (*basreliéf; pyrop, onyx, chalcedon*), a dokonce se v textu objevují pasáže a výrazy ze starořečtiny či francouzštiny (např.: *Πρὸς δάνατόν σε χειροῦντα λέγε τὸ ὄνομά 'Αμάρυλλις.* [Až se tě bude dotýkati smrt, vyslov jméno: *Amaryllis.*], *Don Juan prožíval své tété á tété, Říkám vám to en passant*). Francouzské sousloví *tété á tété* jsme upravili do dnešní podoby namísto původní *têt-à-têt*.

Autor rovněž užívá mnoho složitých slovesných tvarů, zvláště přechodníků. Plynulost textu bývá narušována poměrně často užívanými interpunkčními znaménky, zejména třemi tečkami a pomlčkami (které zpravidla nejsou významotvorné, ale spíše znakem estetické stylizace).

Jazyk textu je spisovný, místy až knižně stylizovaný nebo archaizující, ani v pásmu postav se neobjevují prvky hovorového jazyka (kromě jediných dvou výjimek – výrazy *všecko a mezi náma*). Určitá výjimečně užitá spojení mohou působit jako dialektismy (např. *skorem, o polednách*). Celý text je prostoupen prvky lyrického vyjadřování, což se projevuje např. neobvyklým lexikem, množstvím příměrů a výjimečných metafor nebo rozsáhlým prostorem, který autor věnuje popisům zachycujícím proměny nálad, zasnění či jiné nezvyklé rozpoložení postav, dojmy z přírodní krajiny nebo architektury a v neposlední řadě i magické procesy či záhadné jevy.

Jevy pravopisného charakteru jsme v textu upravovali do podoby podle dnešní normy. Do vyšších jazykových rovin jsme nezasahovali, naším cílem bylo maximálně respektovat specifika autorova vyjadřování. Z hlediska grafického jsme text upravili pouze minimálně (opakovaně jsme např. odstraňovali přebytečné mezery). Při edičních úpravách jsme se řídili především příručkou *Editor a text* (2006) a aktuálními *Pravidly českého pravopisu* (Academia, 2010). Příklady uvádíme v 1. pádě singuláru, pokud není třeba demonstrovat jiný tvar. Slovesné tvary jsou uvedeny v původní podobě.

Základní úpravy pravopisné

V textu jsme opakovaně upravovali jevy pravopisného charakteru, zpravidla se jednalo o záměnu hlásek *s/z* či užití zdvojené hlásky. Opravili jsme prefixy *s-* podle dnešní

normy na z- a naopak, např.: *strávený* m. *ztrávený*, *zešeřený* m. *sešeřený*, *ztřeštěný* m. *střeštěný*, *zevšedňuje* m. *sevšedňuje*. Ojedinelý případ představovala úprava prefixu z- na vz- ve slově *vzkvetly* m. *zkvetly*. Často jsme měnili předložky spojené s genitivem, např.: *z pláně* m. *s pláně*, *ze všech* m. *se všech*, *z jejích* m. *s jejích*.

Zdvojené souhlásky byly odstraněny u následujících apelativ: *přisál se* m. *přissál se*, *sutiny* m. *ssutiny*, *sedlá krev* m. *ssedlá krev*; *esence* m. *essence*, *rafinovaná* m. *raffinovaná*, *noblesa* m. *noblessa*, *asfodel* m. *asfodell*, *kolej* m. *kollej*, *sukuba* m. *succuba*, *inteligence* m. *intelligence*, *akord* m. *akkord*, *efekt* m. *effekt*, *cigareta* m. *cigaretta*, *aplikace* m. *aplikace* a také u proprií *Amon* m. *Ammon* a *Isabela* m. *Isabella*, jinak jsme se rozhodli exkluzivní vlastní jména ponechat v autorském zápisu (viz níže oddíl o cizích jménech).

Úpravy kvantity a kvality domácích slov

Velmi časté byly úpravy kvality a kvantity hlásek u slov domácích i cizích (viz níže). V první řadě jsme změnili kvantitu u slov domácích, výhradně u verb, substantiv a adjektiv (*bádaly* m. *badaly*, *vztyčený* m. *vztýčený*, *žítí* m. *žiti*). Podle dnešních pravopisných zásad jsme upravili rovněž kvalitu, např. v případě souhlásek *r/ř* (*otevřu* m. *otevru*), *t/ť* (*past* m. *past'*, *chut'* m. *chut*), *z/ž* (*rozbrážděná* m. *rozbrážděná*) a *c/č* (*vládce* m. *vládče*). Fonetickou podobu jsme upřednostnili také u slov obsahujících hlásku *i* s výslovností *j* (*spjat* m. *spiat*), nebo jsme naopak zaměnili souhlásky *č/š* ve slovech, kde dochází k asimilaci a dříve se jejich zápis více blížil mluvené podobě (*prudší* m. *prudčí*).

Hranice slov

Poměrně často užívané spřežky jsme sjednotili do dnešní podoby, např.: *kvůli* m. *k vůli*, *zpaměti* m. *z paměti*, *poté* m. *po té*, *zpovzdálí* m. *z povzdálí*, *naživu* m. *na živu*. Podle dnešního úzu jsme upravovali i segmentaci slov: *sebevětší* m. *sebe větší* a *temně modrý* m. *temněmodrý*.

Psaní velkých písmen

Podle dnes platných pravopisných zásad jsme přistoupili též k úpravám zápisu velkých a malých písmen; víceslovná pojmenování označená kapitálkami jsme ponechali pouze s jedním velkým písmenem, zpravidla na začátku (*Neznámá živoucí* m. *Neznámá Živoucí*, *velký bůh Pan* m. *Velký Bůh Pan*, *Mág sedmi paprsků* m. *Mág Sedmi Paprsků*,

ostrov Korálový m. *Ostrov Korálový*, *Černý rytíř* m. *Černý Rytíř*), nebo jsme majuskule zcela rušili (*můj druhu, příteli* m. *můj druhu, Příteli*; *končiny západní* m. *končiny Západní, magie* m. *MAGIE*).

Úpravy přejatých slov a cizích vlastních jmen

Při úpravě přejatých slov se jednalo obdobně jako u slov domácích o problémy kvantity, psaní *s/z* a zdvojených souhlásek.

Psaní *s/z* jsme upravovali zejména uvnitř cizích slov, např.: *intenzita* m. *intensita*, *perverzní* m. *perversní*, *senzace* m. *sensace*, *mauzerovka* m. *mauserovka*, *fantazie* m. *fantasie*, *chryzolit* m. *chrysolit*, *epizoda* m. *episoda*, *fáze* m. *fáse*, *mauzoleum* m. *mausoleum*, *topazový* m. *topasový*. Odstranili jsme zdvojené souhlásky, např.: *esence* m. *essence*, *rafinované* m. *raffinované*, *sukuba* m. *succuba*, *oficiální* m. *officielní*. Naopak jsme ponechali starší tvar *rabbi*, který lépe odpovídá historizujícímu ladění textu.

Často jsme měnili podle dnešní normy zejména kvantitu, např. u slov: *monotónní* m. *monotonní*, *analýza* m. *analysa*, *oficiální* m. *officielní*, *feláh* m. *Fellah*, *disciplína* m. *disciplina*, *oceán* m. *ocean*, *à propos* m. *apropos*, *bas-reliéf* m. *bass-relief*, *parfém* m. *parfum*, *tajuplný* m. *tajůplný*, *achátový* m. *achatový*, *divadelní lóže* m. *divadelní lože*, *tuberóza* m. *tuberosa*. Dále jsme nahradili dvojhlásky *eu/uo/ou* samohláskami *e/o/u* (např.: *fleret* m. *fleuret*, *distingovaný* m. *distinguovaný*, *silueta* m. *silhoueta*), obdobně dvojhlásku *ai* nahradila samohláska *é* (např.: *chiméra* m. *chimaira*, *hetéra* m. *hetaira*). V několika případech jsme upravili použití hlásek *i/y* (*oxidace* m. *oxydace*, *krokodýl* m. *krokodil*), *e/y* (*alchymie* m. *alchemie*) a *c/k* (*skarabeus* m. *scarabeus*, *lektura* m. *lectura*).

U konsonantické skupiny *th* jsme podle dnešních zásad převedli na *t* tímto způsobem: *rytmické* m. *rythmické*, *túje* m. *thuje*, *teorie* m. *theorie*, *ametystová* m. *amethystová*, *Hyacinta* m. *Hyacintha*, *mytologie* m. *mythologie*, *katedrální* m. *kathedrální*. Obdobně jsme nahradili skupinu *gn* fonetickou podobou, tj. *ň* (*vinětou* m. *vignetou*), rovněž hlásku *ch* fonetickou podobou *š* (*nonšalantní* m. *nonchalantní*) a fonetické podobě jsme dali přednost rovněž v případě *kvintesence* m. *quintessence*. Rozhodli jsme se také nahradit dvě hlásky stejné španělské výslovnosti u slova *jerezský* m. *xerezský*. Přistoupili jsme též k jedné specifické úpravě přejatého slova *portefeuille* na *portfej*.

Cizí vlastní jména jsme upravili podle dnešní podoby (např. *Periklova* m. *Perikleova*, *Ahmétidin* m. *Ahmétin*, nesklonné *věnovat Charmione* m. *věnovat Charmioně*, *Chloé* m. *Chloe*; *Edinburgh* m. *Edinburg*, *gízké* m. *Gizehské*, *kantaberský* m.

cantabreský), u jmen exkluzivních či dnes nepoužívaných jsme se rozhodli ponechat autorský zápis (*Kallidoros, Leporello, Amaryllis*). Dvouslovná jména oddělená pomlčkou jsme oddělili pouze mezerou (*Hazael Lévi* m. *Hazael-Lévi*). Titul don/doña byl plošně upraven (*don Fernando* m. *Don Fernando, doña Sól* m. *Doña Sól*), výjimku tvoří jméno *Don Juan* chápané jako vlastní, pouze ve smyslu obecného pojmenování jsme upravili do podoby *donchuan* („*Výborný šermíř a slavný donchuan!*“ m. „*Výborný šermíř a slavný don Juan!*“).

Sjednotili jsme zápis jmen: *Ahmétis* m. *Ahmetis* a *Myragón* m. *Myragon*.

Morfologie a syntax

V několika případech jsme přistoupili k úpravám i v oblasti morfologie. Šlo zejména o náhradu zastaralých tvarů maskulin a úpravu přechodníků podle dnešní normy. Zásahy v syntaktické oblasti nebyly potřebné.

Dobové zakončení tvarů mask. *-ův* jsme upravili na *-ů* (*mramorů* m. *mramorův, zasvěcenců* m. *zasvěcencův, písně pastýřů* m. *písně pastýřův*). Dále jsme měnili např. zastaralé pádové tvary inst. pl. mask. in. *ortely* m. *orteli*, přech. přít. mask. (*Pověst o knížeti Michalu de Faumentin, který, usiluje marně o přízeň nesmrtelné krásky... m. Pověst o knížeti Michalu de Faumentin, který, usilovav marně o přízeň nesmrtelné krásky...*), původní deklinaci maskulin podle vzoru kost (inst. pl. *hosty* m. *hostmi*, dat. sg. *hostu* m. *hosti*) či gen. pl. fem. *svící* m. *svěc*.

Ve dvou případech jsme též upravili podle dnešní normy tvar zvrátneho zájmena *se* ve spojeních *ty ses* m. *tys se, aby ses* m. *abys se*. Přistoupili jsme k drobným úpravám i v oblasti vkládání hlásek (*mlčelivý* m. *mlčelivý, ušetřete* m. *ušetřte*), a naopak jsme se rozhodli zachovat příklonnou částici *-ž* (*Chraňtež mne, boží*).

Interpunkce

K podstatným úpravám jsme přistoupili také v oblasti interpunkce. Josef Šimánek vytváří spíše delší větné konstrukce, které zejména v povídce *Smutný faun* tvoří rozsáhlé úseky v pásmu vypravěče při líčení přírodní krajiny. Nadužívá čárku ve slučovacím poměru a v místech, která nevyžadují členění, nebo ji naopak neužívá na vhodných místech, např. pro oddělení vedlejší věty nebo větného členu.

Opakovaně jsme rušili čárku v poměru slučovacím a při kombinaci dvou spojek (*Odcházím a již se zde se mnou neseťkáš, neboť ačkoli trpím a smutek padá do mého nitra,*

aby v něm již setrval, nelze, abys mi ještě jednou odpověděla. m. Odcházím a již se zde se mnou nesetkáš, neboť, ačkoli trpím a smutek padá do mého nitra, aby v něm již setrval, nelze, abys mi ještě jednou odpověděla.). Naopak jsme doplnili čárky v poměru odporovacím (*Byla z těch, které byly rázem jeho kořistí, a přece náležela k největším triumfům jeho života. m. Byla z těch, které byly rázem jeho kořistí a přece náležela k největším triumfům jeho života.*).

Upravili jsme psaní malého písmena na velké po tečce, otazníku a po dvojtečce. Sjednotili jsme použité uvozovky na standardní namísto jednoduchých. Dvojtečku ve významu čárky jsme nahrazovali právě čárkou a naopak. Vsuvky oddělené čárkou a pomlčkou jsme oddělili pouze pomlčkou.

Ostatní úpravy

Zásahy do roviny grafické byly minimální, převážně se jednalo o eliminaci znamének, které nesloužila interpunkci, ale pouze graficky oddělovala části textu. Generálně jsme odstranili tečky za názvy jednotlivých povídek a číslováním stran v obsahu. Dále jsme odstranili nadbytečné pomlčky, které nebyly významotvorné a ve spojení s uvozovkami byly redundantní (např. na konci odstavců, oddělující přímou řeč od uvozovací věty).

Emendace

Ahmétidin rubín (s. 30): *Browne* m. *Brown*;

Ahmétidin rubín (s. 38): *dva feláhové* m. *dvě Fellahové*;

Smrt Dona Juana (s. 76): *nepoznával* m. *neroznával*;

Černý rytíř (s. 87): Výborný šermíř a slavný *donchuan!* m. Výborný šermíř a slavný *don Juan!*;

Černý rytíř (s. 105): *Don Ramon* stál ještě zamyšlen, dívaje se do země, když již dávno sekundanti odešli a tělo baronovo odneseno. Pak obrátil se k Černému rytíři a pravil: „Dovolte, Done Estebane... m. *Don Esteban* stál ještě zamyšlen, dívaje se do země, když již dávno sekundanti odešli a tělo baronovo odneseno. Pak obrátil se k Černému rytíři a pravil: „Dovolte, Done Estebane...

VI. Vysvětlivky

Vysvětlivky se vždy vztahují ke konkrétní povídce. Povídky jsou řazeny podle uspořádání ve sbírce, vysvětlivky postupně tak, jak se nacházejí v textu. Hesla jsou zpravidla uváděna v základním tvaru.

Prolog

Dafnis – v řecké mytologii syn boha Herma a nymfy; později se stal hrdinou starověkého milostného románu z pastýřského prostředí od Řeka Longa (přibližně 2. století n. l.); patron všech pastýřů, vynálezce bukolských zpěvů

Chloé – Dafnisova partnerka v mýtech i v románu; oblíbené dívčí jméno v idylických a pastýřských prózách, zejména v 18. století

kliné – dřevěné čtyřnohé lehátko bez opěradla se zvýšenou částí pro hlavu

amfora – dvojuchá řecká nádoba sloužící k uchování vína, medu, oleje apod.

triklinium – místnost pro přijímání hostů a pořádání hostin, kde byla rozestavěna tři lehátka pravoúhle okolo stolku

faun – antický bůh úrody, ochránce rolnictví, lovu a chovu dobytka; zpravidla pobývá v lesích a polích, v průběhu let splynul s postavou satyra (viz *satyr*)

erebovský – Erebos, bůh věčné tmy, je chápán jako synonymum podsvětí, erebovský tedy znamená podsvětí.

Upír

viveur – bonviván, podle fr. fráze *bon viveur* (dobrý život), požitkář, gurmán, člověk libující si ve vybraných pochoutkách a smyslových prožitcích

rozdeptat – stisknout nohama, rozšlapat

afinita – příbuznost, spřízněnost, vzájemný vztah

granát – minerál s velmi bohatě rostlými plochami, většinou má zbarvení červené, hnědé, ale i žluté, zelené nebo černé; česká odrůda granátu se nazývá pyrop (viz *pyropový*)

Acherón – podsvětí řeka v antické mytologii

domino – černý hedvábný plášť sloužící jako maska

splendidní – skvělý, nádherný, případně štedrý

fluidum – domnělá jemná, neviditelná látka vyzařující energii a způsobující některé vlastnosti látek

inferno – peklo, podsvětí.

Ahmétidin rubín

rubín – minerál, druh korundu, průhledný, velmi tvrdý a vysoce cenný drahokam výrazně červené barvy; zvláštní odrůdou je např. orientální rubín

nopálový – v barvě květů opuncie (žluté, červené, bílé)

morionový – tvořený morionem, černou odrůdou křemene

svítilka – polokřídlý rovnokřídlý druh hmyzu, zelenavého či oranžově žlutého zbarvení, vyskytuje se na lesních loukách

portfej – portfolio, pouzdro či aktovka na listiny

kadáver – mrtvola, uhynulé zvíře

feláh – rolník v arabských zemích

mauzerovka – typ opakovací vojenské a lovecké pušky

pyropový – tvořený pyropem, odrůdou granátu, který je ohnivě rudě zbarvený

Búrové – obyvatelstvo holandského původu, které osídlilo jižní Afriku během 17. a 18. století; usedlí Holanďané a míšenci, kteří na konci 19. století vedli války s Angličany (1880–1902)

onyxový – v barvě onyxu, černě a bíle pruhované odrůdy křemene

kvintesence – nejjemnější součást, jádro věci

kámický – podle egyptského učení související se sídlem všech chtíčů

sukuba – ve středověké mytologii druh ženského démona-upíra, který svádí muže a eroticky je vyčerpává, někdy až ke smrti

paroxysmus – záchvat, zhoršení příznaků bolesti, nemoci.

Sedmistrunová harfa

Amon-Re (Ammón) – hlavní bůh egyptskothébský; král bohů a král nebes (z jeho úst prý vzešel vesmír); je mu zasvěcen chrám v Libyjské poušti (Síwa), kde měl i slavnou věštírnu, odtud se jeho kult dostal do Řecka

retorta – křivule, baňatá nádoba s dlouhým zahnutým hrdlem, slouží k destilaci

indigový – tmavě modrý, purpurový

kabala – tajné židovské učení, mysticismus; v tomto významu se objevuje v 11.–13. století

kabalistický – související s kabalou

arkánium – tajemství; arkánista – ten, kdo zná tajemství, znalec chemických principů

fluktuace – vlnění, nestálý, kolísavý pohyb podobný vlně

syenitový – tvořený syenitem, zrnitou hlubinnou vyvřelinou podobnou žule

basreliéf – sochařský termín, jemná vypuklina vyčnívající ze základní půdy, vhodná na profilové plastické zobrazení (např. na minci, medaili)

chryzolitový – tvořený chryzolitem, odrůdou olivínu, průsvitným nerostem zelené barvy

libace – oběť bohům spočívající v odlévání (úlitbě) vína, mléka či oleje při hostinách.

Smrt Periklova

kantharos – větší řecký pohár se dvěma uchy, atribut boha Dionýsa

zora – hvězda jitřenka a večernice, případně červánky

pyxida – pův. liturgická nádoba používaná k uchování hostie, zde nádoba všeobecně

smaragdový – v barvě smaragdu, tj. minerálu, druhu korundu; jde o průhledný, velmi tvrdý a cenný drahokam výrazně zelené barvy

safírový – v barvě safíru, tj. minerálu, druh korundu; jde o průhledný, velmi tvrdý a cenný drahokam výrazně modré barvy

forminx – zvučný strunný nástroj podobný kytarě, který často užívali řečtí hrdinové a pěvci

Chronos – v řecké mytologii božská personifikace času; byl pokládán za původce celého vesmíru

hetéra – družka, milenka, společnice prodávající svou přízeň za peníze, žena vedoucí svobodný život mimo oficiální rodinné společenství

Afrodité – řecká bohyně lásky a krásy, jejíž pův. řecká podstata splývá s vlivy semitské bohyně Astarty (viz *Astartis*)

Psyché – dívka, dle které popudila bohyni Afroditu a musela splnit řadu úkolů, než jí byl umožněn vstup mezi bohy a sňatek s Erotem

Olymp – hora v Řecku, kde podle mytologie sídlí bohové.

Svatební dar

karneolový – tvořený karneolem, vícebarevným achátem s částmi bílými a žlutě červenými

turmalín – různě zbarvený šesterečný nerost, složitý borokřemičitan, používá se v klenotnictví

chalcedonový – tvořený chalcedonem, polodrahokamem, který je formou oxidu křemičitého

Astartis (Ištar) – babylonská bohyně; představuje ženský princip přírody, je symbolem plodnosti, štěstí a lásky, ale také smrti a války

Smutný faun

zenit – nadhlavník

syrinx – pastýřská píšťala vynalezená bohem Panem

Foibos Apollon – v řecké mytologii bůh slunce a pořadatel času (ročních období apod.), dále básnického nadšení, umění a hudby; mezi jeho atributy patří např. lyra a luk; jeho přívlastek *Foibos* znamená světlý

lektura – četba, čtení

besídka – dřevěný, zdobený altánek postavený v klidném a útulném zákoutí zahrady

piniový les – les tvořený středomořským druhem borovice pinie, se širokou plochou korunou a velkými šiškami s jedlými semínky („oříšky“)

polychromovaný – opatřený vícebarevným nátěrem

celující – líbající, objímající

satyr – démon volné přírody, hor a lesů, má polozvířecí vlastnosti i zjev

drůza – seskupení krystalů narostlých nepravidelně na společné podložce nerostu.

Don Juan zasněný

jerezské víno – odrůda pocházející z oblasti Jerezu de la Frontera v Andalusii na jihozápadě Španělska

štola – liturgické roucho užívané knězi při mši

serafa – anděl (nejvyššího řádu), údajně se šesti křídly

tête á tête – tváří v tvář, privátní setkání a rozhovor v soukromí

tamaryšek – cizokrajný okrasný keř/strom s šedavými listy a růžovými kvítky

mantila – část ženského španělského kroje, černý závoj, příp. krátký letní plášť.

Smrt Dona Juana

myrha – vonná tekutá pryskyřice afrického stromu myrhovníku

infantka – španělský titul pro princeznu

sibylinský – nejasný, záhadný (podle věštkyň Sibyly)

defilovat – pochodovat kolem vyššího představeného

chorovod – sborový tanec dívek doprovázený zpěvem bez hudebních nástrojů, součást jarních slavností a národních her

komtur – vysoký hodnostář rytířského řádu

klarisky – ženský řád (paralelní k mužskému řádu františkánů); jeho zakladatelkou byla sv. Klára z Assisi

grand – příslušník španělské vysoké šlechty

rapír – lehká bodná šermířská zbraň s velmi ohebnou čepelí

amontiladské víno – odrůda suchého sherry vína z oblasti Jerez v Andalusii.

Černý rytíř

hrabě Cagliostro (1743–1795) – italský alchymista, okultista a dobrodruh

dandy – švihák, člověk poutající na sebe pozornost výrazným zevnějškem

exkvizitní – vybraný

frivolní – nicotný, lehkomyšlný, nemravný, drzý

fleret – lehká bodná zbraň

bakchantka – také menáda, účastnice bakchanálií, orgiastickomystických slavností k počtě boha úrody Bakcha (řec. Dionýsa)

en passant – mimochodem (z fr.)

nimbus – svatozář, v přeneseném významu lesk obklopující vznešnou osobnost

arbitr – rozhodčí ve sporu zvolený oběma stranami, znalec v oboru, kritik

Periklés (500–429 př. n. l.) – „náčelník lidu“, nejslavnější státník řeckých Athén, jeho manželkou byla hetéra a filozofka Aspásie (asi 470–400 př. n. l.)

Helada, Hellas – starověké označení Řecka; *Helén* – obyvatel Helady

chitón – řecký mužský i ženský spodní šat z plátna či vlny, domácí oděv

dueña – opatrovnice, dohlážitelka, společnice mladé dívky

Feidias (asi 490–430 př. n. l.) – nejslavnější řecký sochař, původem z Athén, blízký přítel Perikla

Praxitelés (asi 370–330 př. n. l.) – slavný řecký sochař a kovolijec

chedíva – titul egyptského vladaře

Léthé a Styx – v řecké mytologii řeky v podsvětí, z Léthé pijí duše zemřelých

smokvoň – fíkovník, velký mléčnatý strom nebo keř původem z Orientu

breviář – soubor základních modliteb

virtuózní – mistrný, vynikající, dokonalý.

Závěr

Tato práce se pokusila zmapovat genezi textů Josefa Šimánka ze sbírky *Oživlé mramory* a především přinést její novou edici spolu s ediční zprávou a komentářem. Námi provedené úpravy se týkaly převážně problematiky kvality a kvantity hlásek u slov domácích i přejatých, záměny s/z a autorem nadužívané interpunkce i velkých písmen. Bylo nutné opakovaně rušit zdvojené souhlásky, odstraňovat zastaralé morfologické tvary substantiv, upravovat časté spřežky podle dnešní platné normy, upřednostnit fonetickou podobu hlásek či v několika případech aktualizovat zápis cizojazyčných slovních spojení. Naším cílem bylo maximálně respektovat specifika autorského idiolektu, proto zachováváme ojedinělé výskyty nespisovného jazyka, dialektismů, příklonnou částici slovesa či starší tvar substantiva, který lépe koresponduje s historizujícím laděním textu.

LITERATURA

Prameny

Šimánek, Josef: Černý rytíř in *Topičův sborník literární a umělecký*, roč. 2, č. 3, Praha: F. Topič, 1914–1915, s. 22–37.

Šimánek, Josef: *Bratrstvo smutného zálivu a jiná próza*. Praha: F. Topič, 1918.

Šimánek, Josef: *Háj satyrů. Román*. 2. vyd. Praha: B. Kočí, 1926. B. Kočího nejlacinější česká knihovna.

Šimánek, Josef: *Oživlé mramory. Novelly*. Praha: B. Kočí, 1916. B. Kočího knihovna Besedy s dobrými autory.

Šimánek, Josef: *Oživlé mramory. Novelly*. 2. vyd. Praha: Zmatlík a Palička, 1920.

Šimánek, Josef: Upír in *Topičův sborník literární a umělecký*, roč. 2, Praha: F. Topič, 1914–1915, s. 198–207.

Šimánek, Josef: Don Juan Zasněný in *Týden světem: obrazová revue pro život kulturní*, roč. 1, Praha: Hanuš Folkmann, 1914, s. 128.

Odborná literatura

A. H. (=Antonín Hartl): *Nové Čechy*, roč. 3, 1919/20, s. 89.

A. N. (=Arne Novák): Literatura in *Lumír*, roč. 46, 1917/18, s. 232.

Bednaříková, Hana: *Česká dekadence: kontext - text - interpretace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2000. ISBN 80-85959-66-6.

Borecký, Jaromír: *Topičův sborník literární a umělecký*, roč. 3, 1915/16, s. 474.

Čornej, Petr a kol.: *Česká literatura na předělu století*. 2. upr. vyd. Jinočany: H&H, 2001. ISBN 80-86022-82-X.

Editor a text. Úvod do praktické textologie. 2. vyd. Praha: Paseka, Ústav české literatury FF UK, 2006. Scholares. ISBN 80-7185-653-3.

- Havlasa, Jan: Veřejný život in *Pramen*, roč. I, č. 5, 10. 5. 1920, s. 238.
- iw- (=Ivan Wernisch): Josef Šimánek in *Literární noviny*, roč. 2, č. 5, 31. 1. 1991.
- Jungmann, Josef: *Slovník česko-německý*. 2., nezměn. vyd. Praha: Academia, 1989.
- Karásek ze Lvovic, Jiří: Trojí debut veršem in *Moderní revue*, roč. 24, 1917/18, s. 284–285.
- Kosák, Michal – Flaišman, Jiří a kol.: *Editologie. Od náčrtu ke knize*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. Varianty. ISBN 978-80-88069-62-1.
- Merhaut, Luboš: *Cesty stylizace. Stylizace, "okraj" a mystifikace v české literatuře přelomu devatenáctého a dvacátého století*. Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. Ursus. ISBN 80-85778-03-3.
- Merhaut, Luboš: Josef Šimánek in Vladimír Forst a kol.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce*. Sv. 4/I. Praha: Academia, 2008.
- Merhaut, Luboš a Vojtěch, Daniel; Urban, Otto M. (ed.): *V barvách chorobných: idea dekadence a umění v českých zemích 1880–1914*. Praha: Arbor vitae, 2006. ISBN 80-86300-72-2.
- Nakonečný, Milan: *Martinismus: doktrína - historie - organizace: učení Neznámého filozofa*. Brno: TOM, 1991. ISBN 80-900802-1-9.
- Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7203-007-8.
- Papoušek, Vladimír a kol.: *Dějiny nové moderny. Česká literatura v letech 1905–1923*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1792-5.
- Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia, 2010.
- Pynsent, Robert Burton: První dílo Franze Baermanna Steinera Die Planeten ve svém českém literárním kontextu in *Ďáblové, ženy a národ. Výbor z úvah o české literatuře*. Praha: Karolinum, 2008.
- Sanitrák, Josef: Josef Šimánek in *Legenda Karel Weinfurter. Dějiny české mystiky 1*. Praha: Eminent, 2006, s. 134–140. ISBN 80-7281-166-5.

Sezima, Karel: Tři prósy o námětech okkultních in *Lumír*, 1916, s. 173–175.

Šimánek, Josef: *Nové Čechy*, roč. 3, 1919/20, s. 331.

Vodák, Jindřich: Škola Karáskova. Beseda in *Lidové noviny*, roč. 24, č. 259, 19. 9. 1916, s. 1–3.

Vopravil, Jaroslav Stanislav: *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973.

Vrba, Jan: Dvě podezřelé knihy in *Pramen*, roč. 1, č. 2, 10. 2. 1920, s. 86.

Vrba, Jan: Veřejný život in *Pramen*, roč. 1, č. 5, 10. 5. 1920, s. 238–240.